

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde

Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : / /

Tezin Savunma Tarihi : / /

Tez Danışmanı :

Trabzon

ÖNSÖZ

Süreç boyunca maddi ve manevi desteklerini ve bilgileri benden esirgemeyen, büyük bir özveri ve sabırla bana yol gösteren ve yoluma ışıklar koyan tez danışmanım sayın Doç. Dr. Sema Mumcu'ya teşekkürü borç bilirim.

Her daim yanımda olan, destek ve sevgilerini benden esirgemeyen sevgili babam Kemal Aydın, annem Nuriye Aydın ve teyzeciğim Şükran Aydın'a, kardeşlerim Zeynel Abidin Aydın, Ayşe Bektaş, Hasan Fehmi Aydın ve Emine Zehra Aydın'a eniştem Şakir Bektaş'a, yengem Kübra Aydın'a ve yeğenlerim Zehra Miray ve Zeynep Hilal'e çok teşekkür ederim.

En ihtiyaç duyduğum anda mutluluğumu ve hüznümü benimle paylaşan, doğru ve yanlış tüm kararlarımda varlıklarıyla destek olan biricik arkadaşlarım Betül Aksoy, Merve Üçok, Gülçay Oğuztürk, Türker Oğuztürk, Uras Alp Oğuztürk ve Nağme Topçu'ya teşekkür ederim.

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi ve Karadeniz Teknik Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'ndeki değerli hocalarıma süreç boyunca gösterdikleri destek ve yardım için teşekkürü borç bilirim.

Fatma AYDIN

Trabzon 2022

TEZ ETİK BEYANNAMESİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Peyzaj Mimarlığı Öğretim Programlarında Çevre Etiğine Dair Bileşenler ve Öğrencilerin Çevresel Farkındalığına Katkıları” başlıklı bu çalışmayı baştan sona kadar danışmanım Doç. Dr. Sema Mumcu’nun sorumluluğunda tamamladığımı, verileri kendim topladığımı, analizleri ilgili laboratuvarlarda yaptığımı, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim. 01/07/2022

Fatma Aydın

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ.....	III
TEZ ETİK BEYANNAMESİ.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
ÖZET.....	VII
SUMMARY.....	IX
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	X
TABLolar DİZİNİ.....	XI
SEMBOLLER DİZİNİ.....	XIII
1. GENEL BİLGİLER.....	1
1.1. Araştırma Probleminin ve Yaklaşımının Ortaya Konulması.....	1
1.2. Çevre.....	5
1.2.1. Çevre ve İnsan İlişkisi.....	6
1.2.2. Çevre Hareketi.....	11
1.3. Çevre Etiği.....	12
1.3.1. Çevre Etiği Yaklaşımları.....	15
1.3.1.1. Antroposentrik (İnsan Merkezci) Yaklaşımlar.....	15
1.3.1.1.1. Egosentrik (Ben Merkezci) Yaklaşım.....	17
1.3.1.1.2. Homosentrik (İnsan Merkezci) Yaklaşım.....	17
1.3.1.1.3. Teknosentrik Yaklaşım.....	18
1.3.1.2. Non-Antroposentrik (İnsan Merkezci Olmayan) Yaklaşımlar.....	18
1.3.1.2.1. Biosentrik (Canlı Merkezci) Yaklaşım.....	18
1.3.1.2.2. Ekosentrik (Ekoloji Merkezci) Yaklaşım.....	20
1.3.1.2.3. Derin Ekoloji.....	20
1.3.1.2.4. Ekofeminizm.....	21
1.4. Türkiye’de Peyzaj Mimarlığı Öğretimi.....	22
1.5. Çevre Etiği ve Peyzaj Mimarlığı Öğretimi.....	25
1.6. Çalışma Amaç ve Varsayımlarının Belirlenmesi.....	30
2. YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	34
2.1. Araştırma Tasarımının Geliştirilmesi.....	34
2.2. Çalışma Yapılacak Programların Seçilmesi ve Tanımlanması.....	35

2.3.	Birinci Aşama: İçerik Analizi.....	36
2.4.	İkinci Aşama: Anket Çalışması.....	41
3.	BULGULAR	45
3.1.	Peyzaj Mimarlığı Öğretim Programlarına Ait Derslerin İncelenmesi.....	45
3.2.	Peyzaj Mimarlığı Öğretim Programları Öğrencilerine Yapılan Anket Çalışması.....	45
3.1.1.	Sosyo-Demografik Veriler.....	45
3.1.2.	Öğretim Durumuna Ait Veriler.....	47
3.2.	Ankara Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümüne Ait Bulgular.....	48
3.2.1.	İçerik Analizine Ait Bulgular	48
3.2.2.	Anket Çalışmasına Ait Bulgular	50
3.3.	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümüne Ait Bulgular.....	52
3.3.1.	İçerik Analizine Ait Bulgular	52
3.3.2.	Anket Çalışmasına Ait Bulgular	54
3.4.	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümüne Ait Bulgular.....	57
3.4.1.	İçerik Analizine Ait Bulgular	57
3.4.2.	Anket Çalışmasına Ait Bulgular	59
3.5.	İnönü Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümüne Ait Bulgular.....	61
3.5.1.	İçerik Analizi	61
3.5.2.	Anket Çalışmasına Ait Bulgular	64
3.6.	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümüne Ait Bulgular.....	67
3.6.1.	İçerik Analizi	67
3.6.2.	Anket Çalışmasına Ait Bulgular	69
3.7.	Karadeniz Teknik Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümüne Ait Bulgular.....	72
3.7.1.	İçerik Analizi	72
3.7.2.	Anket Çalışmasına Ait Bulgular	74
3.8.	Peyzaj Mimarlığı Eğitim Programları Müfredatlarına Ait Bulgular.....	76
3.2.	Anket Çalışmasına Ait Bulgular	82
3.2.1.	Öğrencilerin Çevre Etiği Algılarını Ölçmeye Yönelik Sorular	82
3.2.2.	Öğrencilerin Aldıkları Çevre Etiği Eğitiminin Yeterliliği ve Peyzaj Mimarlığı Mesleğinde Çevre Etiğinin Önemi Hakkındaki Algılarını Ölçmeye Yönelik Sorular	90
4.	TARTIŞMA.....	102
4.1.	Ders İçeriklerine Ait Bulguların Tartışılması.....	102
4.2.	Anket Çalışmasına Ait Bulguların Tartışılması.....	104

5.	SONUÇ VE ÖNERİLER	109
6.	KAYNAKLAR.....	114
7.	EKLER	120

ÖZGEÇMİŞ

ÖZET

PEYZAJ MİMARLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÇEVRE ETİĞİNE DAİR
BİLEŞENLER VE ÖĞRENCİLERİN ÇEVRESEL FARKINDALIĞINA KATKILARI

Fatma AYDIN

Karadeniz Teknik Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı
Danışman: Doç. Dr. Sema Mumcu
2022,119 Sayfa,12 Sayfa Ek

Sanayi devrimi ile değişen insan-çevre ilişkileri sonucunda ortaya çıkan çevre tahribatı günümüzde küresel iklim değişikliği gibi göz ardı edilemeyecek sonuçlar doğurmuştur. Bu sonuçların ortadan kaldırılması ya da etkilerinin azaltılması tüm insanlığın ve meslek gruplarının ortak gündemini oluşturmaktadır. Tüm meslek grupları, mesleklerine olan yaklaşımlarına çevreci bir boyut kazandırmaya, çalışmalarında ve/veya ortaya koyduğu ürünlerde ekolojik, sürdürülebilir ve çevreci bir tutum belirlemeye çalışmaktadır. Çevre ile doğrudan ilişki içerisinde olan peyzaj mimarlığı da bu sorunlar konusunda farkındalık sahibi olmalı ve mesleki faaliyetlerini çevre etiği sınırlarında gerçekleştirmelidir. Öğretim programlarında verilen çevre etiği eğitimi, günümüz ve gelecek peyzaj mimarlarının çevresel sorumluluk bilinci ve çevresel farkındalık kazanmaları için oldukça önemlidir. Bu bağlamda Türkiye'deki peyzaj mimarlığı öğretim programlarının çevre etiği konusunda durumlarını belirlemek ve verilen eğitimin öğrencilerin çevre etiği algısına etkilerini ortaya koymak bu çalışmanın amacıdır. Bu doğrultuda belirlenen öğretim programlarına ait ders içeriklerini MAXQDA 2020 Analytics Pro programı kullanılarak içerik analizleri yapılmıştır. Analizlere ek olarak programlardaki öğrencilere anket çalışması yapılmıştır. Elde edilen veriler karşılaştırılarak, programlardaki çevre etiğine dair bileşenlerin miktarının öğrencilerin çevre algısını doğrudan etkilemediği, çevresel bileşenlerin diğer bileşenler ile ilişkilerinin kopuk olduğu ve öğrencilerin kavram konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çevre Etiği, Çevre Hareketi, Peyzaj Mimarlığı, Peyzaj Mimarlığı Öğretim Programları, Çevresel Farkındalık, Çevresel sorumluluk

Master Thesis

SUMMARY

COMPONENTS ON ENVIRONMENTAL ETHICS IN LANDSCAPE ARCHITECTURE
PROGRAMMES AND THEIR CONTRIBUTIONS TO STUDENTS' ENVIRONMENTAL
AWARENESS

Fatma AYDIN

Karadeniz Technical University
The Graduate School of Natural and Applied Sciences
Landscape Architecture Graduate Program

Supervisor: Assoc. Prof. Sema MUMCU
2022,119 Pages, 12 Pages Appendix

Environmental damage caused by the changing human-environment relations as a result of industrial revolution has had consequences that can't be ignored today. Elimination of these results or reduction of their effects is a common problem of humanity and occupational groups. All occupational groups try/should try to have an environmentalist approach to their profession, have an ecologic, sustainable and environmentalist manner in their work and/or their product. Landscape architecture, which is in a direct relationship with the environment, should be aware of these problems and should has it's professional activities within the limits of environmental ethics. Environmental ethics education given in the education programmes is very important for present and future landscape architects to gain environmental responsibility and environmental awareness. In this context, to determine the adequacy and deficiencies in environmental ethics of landscape architecture educational programs in Turkey and to reveal the effects of the education given to the students perception of environmental ethics is the aim of this study. In this direction, content analyzes of the course contents for determined educational programs were made by using MAXQDA 2020 Analytics Pro. In addition to the analyzes, a survey was conducted with the students in the programs. By comparing the data obtained, it has been revealed that the amount of environmental ethics components in the programs does not directly affect the students' perception of the environment, the relationship between environmental components and the other components is broke and the students don't have enough knowledge about the concept.

Key Words: Environmental ethics, Environmental Movement , Landscape architecture, Landscape architecture education programmes, Environmental awareness, Environmental responsibility

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa No

Şekil 1.	16. yüzyıl sonrası insan-çevre ilişkisine ilişkin görüşlerin gelişim ve değişim süreci	10
Şekil 2.	Üç yönlü tasarımın bileşenleri şeması (Thompson, 2002)	29
Şekil 3.	Freshkills Park, Staten Island, New York (URL- 2022).	30
Şekil 4.	Araştırmanın teorik çatkısı	33
Şekil 5.	Çalışma yöntemine ait ilişki diyagramı.....	34
Şekil 6.	Çalışma sırasında oluşturulan belge sistemine ait MAXQDA 2020 Analytics Pro programından alınmış ekran görüntüsü	37
Şekil 7.	Çalışma sırasında oluşturulan kod sistemine ait MAXQDA 2020 Analytics Pro programından alınmış ekran görüntüsü	37
Şekil 8.	Yapılan kodlama işlemini gösteren MAXQDA 2020 Analytics Pro programından alınmış ekran görüntüsü	39
Şekil 9.	Kod haritaları oluşturulurken tercih edilen analiz yöntemlerine ait MAXQDA 2020 Analytics Pro Programından alınmış ekran görüntüsü	39
Şekil 10.	Kod haritası örneği	40
Şekil 11.	Kelime bulutu örneği.....	41
Şekil 12.	Ankara Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı öğretim programına ait kavramsal ilişkiler haritası.....	48
Şekil 13.	Katılımcıların verilen ifadelerle Likert tutum ölçeğinde katılım düzeyi grafiği ..	52
Şekil 14.	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Peyzaj mimarlığı öğretim programına ait kavramsal ilişkiler haritası	53
Şekil 15.	Katılımcıların verilen ifadelerle Likert tutum ölçeğinde katılım düzeyi grafiği ..	56
Şekil 16.	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Peyzaj mimarlığı öğretim programına ait kavramsal ilişkiler haritası	57
Şekil 17.	Katılımcıların verilen ifadelerle Likert tutum ölçeğinde katılım düzeyi grafiği ..	61
Şekil 18.	İnönü Üniversitesi Peyzaj mimarlığı öğretim programına ait kavramsal ilişkiler haritası.....	62
Şekil 19.	Katılımcıların verilen ifadelerle Likert tutum ölçeğinde katılım düzeyi grafiği ..	66
Şekil 20.	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Peyzaj mimarlığı öğretim programına ait kavramsal ilişkiler haritası.....	67
Şekil 21.	Katılımcıların verilen ifadelerle Likert tutum ölçeğinde katılım düzeyi grafiği ..	71
Şekil 22.	Karadeniz Teknik Üniversitesi Peyzaj mimarlığı öğretim programına ait kavramsal ilişkiler haritası	72
Şekil 23.	Katılımcıların verilen ifadelerle Likert tutum ölçeğinde katılım düzeyi grafiği ..	76
Şekil 24.	Peyzaj mimarlığı öğretim programlarına ait kavramsal ilişkiler haritası	80
Şekil 25.	Katılımcıların verilen ifadelerle Likert tutum ölçeğinde katılım düzeyi grafiği ..	85
Şekil 26.	Katılımcıların verilen ifadelerle Likert tutum ölçeğinde katılım düzeyi grafiği ..	93

TABLULAR DİZİNİ

Sayfa No

Tablo 1. 2020 yerleşim sıralamasına göre peyzaj mimarlığı programlarının bağlı olduğu üniversite ve fakülteler, üniversitelerin türü (URL-7, 2021)	23
Tablo 2. Resmî web sayfaları üzerinden ders içerik ve amaçlarının tamamına erişilen bölümler	35
Tablo 3. Öğretim programlarından ankete katılım sağlayan öğrenci sayısı tablosu	42
Tablo 4. Üniversitelere göre incelenen zorunlu ders sayısı dağılımı	45
Tablo 5. Ankete katılım sağlayan öğrencilerin sayısı ve bulunduğu üniversiteler.....	45
Tablo 6. Ankete katılım sağlayan öğrencilerin cinsiyet ve yaş grupları	46
Tablo 7. Ankete katılım sağlayan öğrencilerin dernek, vakıf ya da sivil toplum kuruluşlarına üye olma durumları	46
Tablo 8. Ankete katılım sağlayan öğrencilerin buldukları sınıf	47
Tablo 9. Ankete katılım sağlayan öğrencilerin not ortalamaları	47
Tablo 10. Ankara Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı öğretim programı ders içeriklerine ait kodlara genel bakış tablosu	49
Tablo 11. Ders içeriklerine ait kelime frekans tablosu	49
Tablo 12. Çevre etiği kavramı ve çağrıştırdıklarına dair frekans tablosu	50
Tablo 13. Katılımcıların daha önceki projelerinde çevre etiğine dair kullandıkları kavram-konsept ve tasarım kararlarına dair frekans tablosu	51
Tablo 14. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı öğretim programı ders içeriklerine ait kodlara genel bakış tablosu.....	53
Tablo 15. Ders içeriklerine ait kelime frekans tablosu.....	54
Tablo 16. Çevre etiği kavramı ve çağrıştırdıklarına dair frekans tablosu	55
Tablo 17. Katılımcıların daha önceki projelerinde çevre etiğine dair kullandıkları kavram-konsept ve tasarım kararlarına dair frekans tablosu	55
Tablo 18. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı öğretim programı ders içeriklerine ait kodlara genel bakış tablosu.....	58
Tablo 19. Ders içeriklerine ait kelime frekans tablosu.....	58
Tablo 20. Çevre etiği kavramı ve çağrıştırdıklarına dair frekans tablosu	59
Tablo 21. Katılımcıların daha önceki projelerinde çevre etiğine dair kullandıkları kavram-konsept ve tasarım kararlarına dair frekans tablosu	60
Tablo 22. İnönü Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı öğretim programı ders içeriklerine ait kodlara genel bakış tablosu	62
Tablo 23. Ders içeriklerine ait kelime frekans tablosu.....	63
Tablo 24. Çevre etiği kavramı ve çağrıştırdıklarına dair frekans tablosu	64
Tablo 25. Katılımcıların daha önceki projelerinde çevre etiğine dair kullandıkları kavram-konsept ve tasarım kararlarına dair frekans tablosu	64
Tablo 26. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı öğretim programı ders içeriklerine ait kodlara genel bakış tablosu	68
Tablo 27. Ders içeriklerine ait kelime frekans tablosu.....	68
Tablo 28. Çevre etiği kavramı ve çağrıştırdıklarına dair frekans tablosu	69

Tablo 29. Katılımcıların daha önceki projelerinde çevre etiğine dair kullandıkları kavram-konsept ve tasarım kararlarına dair frekans tablosu	70
Tablo 30. Karadeniz Teknik Üniversitesi Peyzaj mimarlığı eğitim programı ders içeriklerine ait kodlara genel bakış tablosu.....	73
Tablo 31. Ders içeriklerine ait kelime frekans tablosu.....	73
Tablo 32. Çevre etiği kavramı ve çağrıştırdıklarına dair frekans tablosu	74
Tablo 33. Katılımcıların daha önceki projelerinde çevre etiğine dair kullandıkları kavram-konsept ve tasarım kararlarına dair frekans tablosu	75
Tablo 34. Peyzaj Mimarlığı öğretim programlarına ait içeriklere ait kelime bulutları	77
Tablo 35. Üniversite ve kelimelere ait çapraz tablo	77
Tablo 36. Fakülte ve kelimelere ait çapraz tablo.....	78
Tablo 37. Peyzaj mimarlığı eğitim programları ders içeriklerine ait kodlara genel bakış tablosu	81
Tablo 38. Kodların üniversitelere göre dağılımına dair çapraz tablo	82
Tablo 39. Peyzaj Mimarlığı Öğretim Programlarının kod dağılımlarına göre sıralanması.	82
Tablo 40. Çevre etiği kavramı ve çağrıştırdıklarına dair kelime bulutları	83
Tablo 41. Çevre etiği kavramı ve çağrıştırdıklarına dair üniversite ve kelimelere ait çapraz tablo	83
Tablo 42. Üniversite ve Daha önce çevre koruma, hayvanları koruma vb. konular ile ilgili etkinliklere programlara ya da imza kampanyalarına katıldım ifadesine ait çapraz tablo	86
Tablo 43. Üniversite ve Günlük yaşamdaki davranışlarımda çevreye zarar vermemeye özen gösteririm ifadesine ait çapraz tablo.....	87
Tablo 44. Üniversite ve Bugün çevreye verdiğimiz zararlar yüzünden gelecek nesiller ya da çocuklarım için endişeliyim ifadesine ait çapraz tablo.....	88
Tablo 45. Üniversite ve Yaşayan tüm canlıların hayatını koruma ve sürdürme hakkı vardır ifadesine ait çapraz tablo	88
Tablo 46. Üniversite ve Küresel ısınma ancak doğaya zarar veren yaşam tarzından vazgeçilerek önlenabilir ifadesine ait çapraz tablo	89
Tablo 47. Üniversite ve Ekolojik dengeyi korumak insanlığın etik görevidir ifadesine ait çapraz tablo	90
Tablo 48. Katılımcıların peyzaj tasarımı projelerindeki tercihlerinin önem sırası.....	91
Tablo 49. Üniversite ve Tasarım süreçlerinde maliyetin düşmesi için doğal sistemlere müdahale edilebilir ifadesine ait çapraz tablo.....	94
Tablo 50. Üniversite ve Peyzaj mimarlığı sürecinde yeterince çevre eğitimi aldım ifadesine ait çapraz tablo.....	95
Tablo 51. Üniversite ve Çevre bilincimi arttıracak yeterince zorunlu ders aldım ifadesine ait çapraz tablo.....	96
Tablo 52. Üniversite ve Çevre bilincimi arttıracak dersler genellikle seçmeli derslerdir ifadesine ait çapraz tablo.....	97
Tablo 53. Üniversite ve Seçmeli ders seçimlerimde çevre ile ilgili dersleri seçmeye özen gösteririm ifadesine ait çapraz tablo	98
Tablo 54. Katılımcıların öğrenci projelerinde çevre etiğine dair kullandıkları kavram-konsept ve tasarım kararlarına ait kelime bulutları.....	98
Tablo 55. Üniversite ve kelimelere ait çapraz tablo	99

SEMBOLLER DİZİNİ

- ADÜ : Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
- ANKARA : Ankara Üniversitesi
- ASLA : Amerikan Peyzaj Mimarları Topluluğu
- BM : Birleşmiş Milletler
- İNÖNÜ : İnönü Üniversitesi
- KKTC : Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
- KSÜ : Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
- KTÜ : Karadeniz Teknik Üniversitesi
- MKÜ : Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
- UNESCO : Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
- YÖK : Yükseköğretim Kurulu

1.GENEL BİLGİLER

1.1.Araştırma Probleminin ve Yaklaşımının Ortaya Konulması

Çevre, insanlığın varoluşundan beri tüm canlı ve cansız oluşumların bir arada iletişim ve etkileşim halinde buldukları, fiziksel, sosyal ve kültürel öğelerin tümüdür. Bu sebeple pek çok bilim ve sanat dalının konusu, malzemesi ve çıkış noktası çevredir (Gerçek, 2016). Çevre, sanayi devriminden günümüze birtakım bozulmalara uğramıştır. Bu bozulmalardan bazıları, küresel iklim değişikliği, küresel ısınma, hava kirliliği, su kirliliği, buzulların erimesi, su seviyesinin yükselmesi, soyu tükenen ya da kitlesel olarak yok olan canlılardır. Neredeyse tüm bilim insanları bu bozulmaların çoğunun insan faaliyetleri sonucunda ortaya çıktığı konusunda hemfikirdirler (Leggett, 2007). Çevreye zarar veren bu insan faaliyetleri teknolojik gelişmeler ve felsefi açıdan Bacon, Descartes ve Newton gibi bilim insanı ve düşünürlerin şekillendirdiği Kartezyen düşünce yani makine-evren anlayışı tarafından desteklenmiştir (Ünder, 1996; Can, 2009). Temelinde insan merkezci (homosentrik) bu görüşler, insan refahı ve konforunu öne sürerek, insan neslinin devamını sağlamak gibi bir amaç taşıyor gibi görünse de bu amaçlarla yapılan eylemler ve hareketler doğaya zarar vererek, dünyayı insanlar için yaşanmaz bir hale getirmektedir. Günümüzdeki çevre sorunları ve buna bağlı yaşanan tüm zorluklar da bu düşüncelerin ürünüdür (Karaca, 2007). Kendi içinde bu gibi tutarsızlıklar barındıran bu düşünce sistemi ve yaşam biçimi insanlar, canlı ve cansız sistemler için sürdürülebilir değildir.

İnsan faaliyetlerinin sonucunda ortaya çıkan sorunların çözümü yine ve ancak insanlar tarafından alınacak kararlar ve yürütülecek uygulamalar sayesinde sağlanabilir. Bu nedenle insan davranışlarının şekillenmesinde önemli olan ahlaki sorumluluklar, çevre konusunda da insanların bilinçlenme, farkında olma, sorumluluk sahibi olma ve bu dürtülerle çevreyi korumaya yönelik kararlar almasında önemlidir. Çevre etiği kavramı insanların, içinde buldukları çevre, canlı ve cansız tüm varlıklar karşısında kimlere ve nelere karşı ahlaki yükümlülük ve sorumluluk altında olduğu konularıyla ilgilenir. Çevre etiği, çevre ve ekosistemlerin, bir bütün olarak, dengelerin ve sistemlerin bozulmasını önleyecek şekilde korunmasını hedeflemektedir (Bourdeau, 2004; Karaca, 2007). Bu hedef doğrultusunda çevre etiği, insan ve çevre ilişkilerinin düzenlenmesi, çevreye karşı bilinç ve farkındalığın

artması ve çevreyi korumaya yönelik düşünsel ve eylemsel bir hareket planı olarak tanımlanabilir. Çevre insanların ve diğer canlıların yaşamının temel kaynağıdır. Bu nedenle insan ve canlı hayatının devamı, var olan canlı-cansız tüm sistemlerin sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi için çevrenin korunması gerekir.

Tahiroğlu vd. (2010) ve Bozdemir (2019) çevrenin korunması için bireylerin çevre kavramını bir değer olarak benimsemeleri gerektiğini çünkü insanların değer verdikleri şeyleri koruma eğiliminde olduğunu belirtir. Günümüzde çevreyi korumak için uygulanan yollardan biri de çevre eğitimidir. Etkili bir çevre eğitimi ise değer eğitimi ile sağlanır. Değer eğitimi sayesinde çevreye daha duyarlı ve bilinçli bireyler yetiştirilebilir. Peyzaj mimarlığı öğretiminde de çevre ve peyzaj değerinin öğrencilere etkili bir şekilde verilmesi, gelecekteki peyzaj mimarlarının çevre etiği, çevresel bilinç, sorumluluk ve farkındalık düzeylerinin artmasını sağlayacaktır.

Türkiye’de peyzaj mimarlığı eğitimi 4 yıla yayılan bir süreçte, 2021 tarihi itibariyle 40 farklı bölümde sürdürülmektedir. 7 bölüm ise öğrenci alımına başlamamıştır. Bağlı oldukları üniversiteye bağlı olarak bu bölümler, mimarlık fakültesi, mühendislik ve mimarlık fakültesi, güzel sanatlar fakültesi, ziraat fakültesi ve orman fakültesi gibi pek çok farklı fakülte altında bulunur (Ortaçesme vd., 2014; Ekşi vd., 2020; URL-1, 2021). Bölümden bölüme değişmekle birlikte, genel olarak peyzaj mimarlığı eğitimi planlama ve tasarım, bitki materyali ve yetiştirilmesi ve peyzaj teknikleri hakkında bilgiler üzerinedir, bunun yanında ekoloji ve çevreyle ilgili dersler de bulunur.

Twaites ve Simskins (2006), Aydınlanma Çağı sonrası yaşanan teknolojik gelişimler ve çevre-insan ilişkilerinin yeniden şekillenmesi ile peyzaj mimarlığının doğa ile olan bağlarını yitirdiğini ve peyzaj tasarımının estetik ve görsel kaygılarla şekillendiğini belirtir. Günümüz peyzaj mimarları, geçmişten farklı olarak sadece estetik ve görsel bir kaygı değil, küresel ısınma, küresel iklim değişikliği, kirlilik ve soyu tükenen canlıları düşünmek gibi daha büyük ve geniş bir çevresel kaygı içerisindedirler. Artık peyzaj tasarımlarının sadece estetik, teknik ve ekonomik olması yeterli değildir. Hem kullanım hem estetik kavramı artık sürdürülebilir olarak tasarlanmalıdır. Bu bağlamda peyzaj mimarlığı eğitiminin de çevresel sürdürülebilirlik ve çevre etiği konularında farkındalık yaratması gerekir (Thompson, 2002). Çevresel konularda farkındalık oluşturacak peyzaj mimarlığı eğitimi çevre ile ilgili kavramların öğretisini ve bu kavramların peyzaj mimarlığıyla ilişkilerinin öğrenciler tarafından kavranması ve benimsenmesini sağlamalıdır.

Gelecekte peyzaj mimarları, iklim değişikliğinin öngörülen veya tahmin edilemeyen etkileri sebebiyle şehirleri ve peyzajları yeniden inşa etmek veya güçlendirmek gibi büyük zorluklarla karşı karşıya kalacaktır. Öğrencilerin bu görevlere hazırlıklı olmaları ve iklim duyarlı tasarım bilgilerini mesleki uygulamalarında kullanmaları gerekir. Öğrencileri bu görevlere hazırlamak için küresel ısınma ve iklim değişikliği gibi çevre sorunları peyzaj mimarlığı öğretim programlarında daha fazla ele alınması gereken güncel konulardır. Yalnızca yeni nesiller yeterince hazırlanır ve donatılırsa, şehirleri ve peyzaj alanlarını daha sürdürülebilir hale getirebilecekleri garanti edilebilir (Lenzholzer ve Brown, 2012). Bu da canlı ve cansız tüm sistemlerin bir bütün olarak korunması ve sürdürülebilirliğini sağlama çalışmalarında aktif ve önemli bir görevi olan peyzaj mimarlarının yetiştirilmesi için, eğitim süreçleri ve öğretim programlarında çevresel farkındalık ve sürdürülebilirlik gibi konulara dair bileşenlerin bulunmasının oldukça gerekli ve önemli olduğunu gösterir.

21. yüzyılda eğitimciler program kullanabilen, teknik ve alanında istihdam edilebilecek elemanlar yetiştirme kaygısı içerisinde. Bu kaygılar oldukça yerinde ve gereklidir ancak öğrencilere bu eğitimin yanı sıra, dönemin etik ve sosyal problemlerini anlayacak ve çözüm üretebilecek, düşünceli, sorumluluk sahibi ve üretken bireyler yetiştirecek eğitim de verilmelidir. Her peyzaj mimarı, mesleğinin temeli ve kendinin meslek içerisindeki konumu hakkında düşünce sahibi olmalıdır. Öğrenme sürecinde, öğrenci mesleki faaliyetlerinin sosyal öneminin farkında olmalı ve küresel ısınma, kirlilik ve bunlar gibi pek çok çevre probleminin beraberinde getireceği sosyal problemleri analiz etme yeteneği kazanmalıdır (Thompson, 2002; Miloradova ve Ishkov, 2015). Çevre sorunları peyzaj mimarları tarafından yalnızca fiziksel ve ekolojik düzeyde değil sosyal ve kültürel düzeyde de anlaşılması ve değerlendirilmesi gereken konulardır. Bu bağlamda peyzaj mimarlığı eğitimi ve çevre etiği eğitimi çok yönlü olarak ele alınmalı, fiziksel konuların yanında toplumsal konular da irdelenmelidir.

Değişen çevresel koşullar ve insanın çevreye karşı yaklaşımı peyzaj mimarlarının da mesleki beceri ve öğrenimlerini yeniden şekillendirilmesini gerektirmektedir. Bu bağlamda bu tez çalışmasının amacı peyzaj mimarlığı öğretim programlarında verilen çevre ve çevre etiği eğitiminin, öğrencilerin günlük ve meslek yaşamlarında çevreye karşı tutumlarını nasıl geliştirdiklerini ortaya koymaktır. Peyzaj mimarları çevreyi tasarlayan, planlayan ve yöneten kimlikleriyle çevreye karşı sorumluluk sahibi olmalıdırlar. Günümüzde ve gelecekte planlama ve tasarım yapılacak alanlarda, yapılan çalışmaların çevre üzerindeki etkilerini

öngörmeleri, çevreyi destekleyecek ve iyileştirecek yöntemlerle, çevreye zarar vermeden ya da mümkün olan en az miktarda zararla bu çalışmalarını sürdürmeleri gerekir. Mesleki görev ve sorumlulukları, amaçları ve bu süreçte kullanacakları araç ve malzemeleri, çevreyi, çevre ve insan ilişkilerini, ekosistemleri ve ekosistemlerin işleyişlerini anlayarak yaptıkları kentsel, kırsal ve doğal mekân tasarım ve planlamalarında çevre etiği kavramını benimsemelidirler. Bu kavramlar kişinin kendi ilgi ve yönelimiyle de geliştirilebilir olsa da tüm peyzaj mimarları kendilerini bu konuda eğitecek yeterli kaynak, imkân ya da isteğe sahip olmayabilir. Bu yüzden öğretim programlarının bu becerileri tüm öğrencilere öğrenim sürecinde kazandırmaları gerekir.

Türkiye’de peyzaj mimarlığı ve çevre etiği bileşenlerine yönelik yapılan çalışmalar oldukça eksiktir. Bu tez çalışmasında Türkiye’deki peyzaj mimarlığı öğretim programlarındaki çevre etiği eğitimine dair boşlukların belirlenmesi ve eksiklerin giderilmesi konusunda bir çıkış noktası oluşturmak hedeflenmiştir. Peyzaj mimarlarının çevresel farkındalık ve bilinç seviyelerinin ölçülmesi, bu bilinç seviyesinin aldıkları peyzaj mimarlığı öğretimiyle olan ilişkisi ve bu ilişkinin gelişmesi için gerekli olan öğretim teknik ve yöntemleri çalışma boyunca çok yönlü olarak ele alınacaktır. Bu hedef doğrultusunda çalışma boyunca peyzaj mimarlığı öğretim programlarının ders içerikleri, içeriklerdeki çevre kavramının işlenişi ve bu işlenişin yeterliliği tartışılarak, çevre etiğine dair bileşenler tespit edilecek, bölümler arasında verilen çevre eğitimindeki farklılıklar; öğrencilerin çevreye duyarlılığı ve etik bir şekilde yaklaşabilme becerisini kazanım seviyeleri ortaya koyulmaya çalışılacaktır. Bu farklılıklar doğrultusunda öğretim programlarının ve öğrencilerin çevre etiği algılarının anlaşılması hedeflenmektedir. Bu hedef doğrultusunda, çevre, çevre ve insan ilişkisi, çevre etiği, çevre etiği eğitimi ve peyzaj mimarlığı öğretimi gibi ana başlıkların incelenmesiyle, çevresel farkındalık, sorumluluk ve okuryazarlık gibi kavramlar tanımlanmıştır.

Türkiye’deki peyzaj mimarlığı öğretimi veren programların öğretim süreçleri ve müfredatları incelenerek çalışma için gerekli bilgilerin açık ve tam bir şekilde sağlanabileceği programlar seçilmiştir. Bu programların müfredatlarına içerik analizleri yapılarak öğretim içeriğinde öne çıkan başlıklar belirlenmiş ve bu başlıklar arasında çevre ve ekoloji kavramlarının konumunun ortaya konulması amaçlanmıştır. Ders içeriklerine online bir şekilde %100 olarak ulaşılabilen öğretim programları belirlendikten sonra elde edilen ders içeriklerine içerik analizleri yapılarak çevre ve ekoloji konusunda en çok ve en

az içeriğe sahip bölümler belirlenerek bu bölüm öğrencilerine anketler yapılarak, öğrencilerin çevresel bilinç ve duyarlılıklarına dair veriler toplamak hedeflenmiştir.

1.2. Çevre

Çevre, peyzaj mimarlığı mesleğinin ve çevre etiği kavramının en temel bileşenlerinden biridir. Bu yüzden hem çevre etiğini hem de peyzaj mimarlığını daha iyi tanımlamak ve sınırlandırabilmek için çevre kavramının net bir tanımına ihtiyaç duyulur. UNESCO'nun programlarına göre çevre, birbiri ile ilişkili fiziksel, biyolojik, sosyal ve kültürel gelişmeler ile ekonomik, politik ve etik bileşenlerin oluşturduğu bütüncül bir oluşumdur (Ghaznawi, 1996). Başka bir tanımda ise çevre; "bir canlı organizmayı veya bir canlı topluluğu yaşamı süresince etkileyen her türlü, biyotik ve abiyotik (sosyal, kültürel, tarihsel, iklimsel, fiziksel) faktörlerin tümü" olarak tanımlanmaktadır. Yeryüzündeki ilk canlı ile oluşmaya başlamıştır. Çevre uzun yıllar boyunca insan için bir sorun olmamıştır. Fakat yaşamın en önemli iki temeli olan beslenme ve üreme değişen çevre koşulları yüzünden tehlikeye girince insanın çevreye olan yaklaşımı yeni bir boyut kazanmış, ekoloji bir bilim dalı olarak önem kazanmıştır (Yücel ve Morgil, 1998).

Çevre kavramı tartışmalı bir kavramdır, bu tartışmanın sebebi evrensel olarak kabul edilmiş, tek bir tanım ya da anlama sahip bir sözcük olmamasıyla alakalıdır. İngilizcede köken olarak ele alındığında çevre (environment) kavramı çevreleyen, saran, kuşatan anlamına gelen Fransızca bir sözcük olan "environ" kelimesinden gelir. En yaygın kullanımıyla çevre bir şeyi saran ve çevreleyen fiziksel dünyayı ifade eder. Çevrelenen her şey bir çevredir ancak bir çevrenin tanımlanması için çevrelenen şeyin kim ya da ne olduğunu bilmemiz gerekir (Barry, 1999). Çevreyi tanımlayabilmek için, insanların buldukları alanda fiziksel ve kültürel bir biçimlenme ve değişime sebep olduklarını, bu şekilde çevre ile bütünleştiklerini ve çevrenin kimlik ve biçim kazandığını da anlamak gerekir (Selanon, 2012).

Çevre ve doğa kavramları sık sık birbirlerinin yerlerine kullanılmaktadır. Ancak bu kavramların tanımına bakıldığında aralarındaki fark net bir şekilde anlaşılabilir. Doğa (nature) kavramı Fransızca doğmak (nasci) kelimesinin kökünden gelmektedir. Türkçede önceleri tabiat kelimesi kullanılırken, serbest çağrışım yoluyla doğmak kelimesinden

geliştirilen doğa kelimesinin Türkçe yazılı kaynaklarda ilk kez kullanımına 1935 yılında rastlanır (URL-2, 2021). Çevre terimi somut bir kavram olarak görülürken, “doğa” terimi insan dışı dünyayı anlatan soyut ve evrensel bir anlam taşır. Bu yönüyle doğa kavramı canlı-cansız tüm varlıkları ve tüm yaşam ortamlarını bir bütün olarak ele alır. Doğa insandan bağımsız var olan şeylerdir, insanların ürettiği ve yapay olan her şeyin tersi olarak görülür (Selanon, 2012).

Doğa ve çevre arasındaki en temel fark doğanın insan eylemlerinin dışında var olan fiziksel çevre olmasıdır. İnsan doğanın içindedir, ona göre hareket eder, ona bağlı sistemlerle beslenir ve var olur ama bir yandan da kendini ondan ayrı tutar. Bu yönüyle insan hem doğanın bir parçasıdır hem de değildir. İnsanın içinde bulunduğu kültürel yapı, doğanın parçası olmasına rağmen insanı doğadan ayırır. İnsan ve doğa ilişkisi batılı toplumlarda her zaman çelişkili olmuştur. Bu ilişki bir yandan cennet imgeleriyle sevilen ve özlem duyulan bir imge, bir yandan doğal olaylara karşı duyulan ilkel korkular, bir yandan da Aydınlanma Çağı’yla başlayan gelişmek için doğaya karşı hükmetme dürtüsüyle şekillenmiştir. Çevre ise insanı ve toplumu olduğu gibi ve algılandığı gibi çevreleyen tüm öğelerdir. Çevre insanı çevreleyen doğanın, kültürün ve insan yapımı tüm unsurların bir araya gelmesiyle oluşur. Çevre insan ve doğa ilişkisiyle ortaya çıkan, insanın doğayla ve doğanın insanla yeniden şekillenmesinin bir ürünü olarak ele alınabilir (Bourdeau, 2004). Çalışmanın ilerleyen bölümünde çevre-insan ilişkisi ve bu ilişkinin tarihsel olarak gelişmesi incelenmiştir.

1.2.1. Çevre ve İnsan İlişkisi

İnsan-çevre ilişkisi peyzaj mimarlığının felsefi temelini oluşturur; bu nedenle, bu ilişkinin modern peyzaj mimarlığının gelişimini nasıl etkilediğini araştırmak ve vurgulamak önemlidir. Peyzaj mimarlığı öğretiminde görülen en yaygın yaklaşım insanı ve çevreyi birbirinden ayırarak çevreyi bir hammadde stoku olarak ele alan yaklaşımdır. Bu yaklaşım peyzaj mimarlarının entelektüel gelişimini engeller ve anlamlı peyzaj tasarımı ortaya koyma yeteneklerini sınırlar (Mumcu ve Yılmaz, 2018). İnsan ekosistem anlayışı içinde; enerji akışının bir devresi, besin zincirinin bir halkası, yaşam ağının bir parçası yani çevrenin bir parçasıdır. İnsan ve onu kuşatan çevre fiziksel, biyolojik ve psikolojik olarak kesintisiz bir bütünün parçalarıdır (Ünder, 1996).

Çevre-insan ilişkisi insanın bir tür olarak ortaya çıkmasıyla başlayıp tarih boyunca değişip şekillenerek günümüzdeki insanın çevreyi bütünüyle yok etme tehlikesiyle karşı karşıya bıraktığı halini almıştır (Ertan, 2004). İlkel dönem olan başlangıçta, insanın çevreye yaklaşımı doğayı üstün bir varlık olarak görüp ona saygı duymak ya da ondan korkmak şeklinde iken teknoloji ve bilimin ilerlemesi ile bu dinamik değişmiş ve insanın çevre üzerindeki hâkimiyeti giderek artmıştır (Atasoy, 2006).

İnsan ve doğa arasındaki mücadele erken çağlarda basit aletlerin icadıyla başlamıştır. İnsanların olabilecek en fazla verim için canlı ve cansız tüm kaynaklar üzerinde, sahip oldukları bilinç ve buna bağlı gelişen teknoloji ile kazandıkları fiziksel avantajlarını kullanarak sömüren ve egemenlik altına almaya çalışan davranışlarının bilinen ilk sonuçlarından biri Antik Yunan'da büyüyen kentlerde oluşan hava kirliliğidir. İnsanın doğaya karşı kasıtlı olarak verdiği ilk zararlardan biri de Romalıların istila ettikleri topraklara tuz dökerek toprağı tahrip etmeleridir (Ertan, 2004).

İnsanların 1500'lü yıllara kadar çevreye ve doğal olaylara yaklaşımı, bu olay ve durumları olağanüstü ve dinsel inançlar bağlamında açıklamak şeklindedir. Bu yaklaşım Copernicus'un 1543 yılındaki dünyanın evrenin merkezi olmadığı hipoteziyle sarsıldı. Mekanistik düşüncenin temellerinden biri olan bu gelişme insanın evrenin merkezinde olmadığını kanıtlamasıyla çevre merkezli yaklaşımlar için de bir temel niteliği taşır. Kepler'in dünya ve evrenin hareketlerinin bir saat mekanizması gibi kurulu bir düzenek olduğu yönünde çalışmalarının desteklediği bu yaklaşım, Galileo'nun bu yaklaşımı formüle ederek matematiksel bir dille bilimsel deneyi bir araya getirme çalışmalarıyla geçerli bir bilimsel teoriye dönüştü. Francis Bacon tarafından da savunulan bu bilimsel yöntem, günümüzdeki bilimsel teori ve pratiklerin de temelini oluşturdu. Bacon'ın "bilgi güçtür" özdeyişi çevreye, teknolojik gelişmelere ve sosyal yapıya karşı yaklaşımını en güzel özetleyen cümlelerdendir (Ünder, 1996; Thwaites ve Simkins, 2006; Kılıç, 2013).

Bacon'ın deneysel yaklaşımı geliştirmesi ile insan çevre ilişkileri yeniden şekillendi. Bilimsel çalışmalar artık deneysel süreçlerle elde edilen bir sonucun başka süreçlerle tekrar deneyerek onaylanması şeklinde ilerlemeye başladı. Bu yeni ilişkide insan doğa üzerinde mutlak bir hâkimiyet sahibi haline geldi. Doğaya olan yaklaşım onun bir hammadde olduğu yönündeydi. Bu yeni pragmatik ve erkil yaklaşımda insan, doğanın mutlak hâkimi ve sahibiydi. Bacon'un da gelişimine öncülük ettiği mekanistik düşünce sistemi ile bilimin amacı, doğaya hükmetmek ve onu denetim altına almak fakat karşılığında doğaya karşı

hiçbir sorumluluk ve yükümlülük almamak şeklinde değişmeye başladı. Doğa, bilimin ilerlemesi karşısında bilim insanları tarafından zorla boyun eğdirilerek bilimsel ve mekanik yöntemlerle sırları öğrenilecek bir kaynak olarak görülmeye başlandı (Thwaites ve Simkins, 2006; Can, 2009; Rubanova vd. 2015).

Descartes'in kartezyen yaklaşımı ile yani zihin ve bedenin birbirinden ayrı olduğu ve bedenin bir makine olup her şeyin denetlenebilir olduğu görüşüyle güç kazanan mekanistik düşünce yani makine evren anlayışı daha da gelişti. Bu yaklaşım ile doğa zihin ve düşünceden yoksun tamamen dış kuvvetlerce şekillendirilen hiçbir hedefi ya da maksadı olmayan salt madde olarak görüldü ve bütünüyle değersizleştirildi. Sonrasında Newton yaptığı çalışmalarla evreni matematiksel yasalara uygun olarak işleyen mekanik bir sistem olarak tanımladı ve kendisinden önceki Copernicus, Galileo, Bacon ve Descartes'in çalışmalarının büyük bir sentezini yaptı (Ünder, 1996; Can, 2009).

18. Yüzyılda Newton'un makine-evren anlayışı ve çözümlere akılcı yaklaşımının sentezi "Aydınlanma Çağı'nın" temellerini oluşturdu. Bu düşünsel ve bilimsel gelişimler sonucunda eski çağlarda insanlar tarafından benimsenen ruhani ve fiziksel yönden bütüncül algılanan doğa yaklaşımı arka plana atıldı ve günümüzün de bilimsel yaklaşımlarının temeli olan Batı kültürü yani doğaya karşı, mantık ve akıl gücünün ön planda olduğu yaklaşım ön plana çıktı. Aydınlanma Çağı ile doğanın küçük parçalardan bir araya geldiği ve bu parçaların deneysel yöntemlerle incelenerek anlaşılacağı; gerçekler ve doğruların anlaşılmasında nicel kriterlerin nitel kriterlerden daha üstün olduğu ve doğal süreçlerin ancak akılcı ve mantıksal süreçlerin uygulanmasıyla anlaşılacağı gibi kısıtlayıcı ve doğayı basite indirgeyici bir yaklaşım gelişmiştir. Pozitivizm, Aydınlanma Çağı'yla ortaya çıkan bir felsefedir. Pozitivizm gerçeğin tanımı ve açıklamasıdır. Pozitivizme göre gerçeklik test edilebilir ve uygun olan her koşul ve ortamda aynı sonucu verir. İnsan ve çevre ilişkisinin de yeniden şekillendiği bu yaklaşımla anlam, artık subje olan insanların düşünce ve eylemleriyle belirlenirken, doğa üzerinde hakimiyet kurulan bir objeye dönüşmüştür (Thwaites ve Simkins, 2006; Kılıç, 2013).

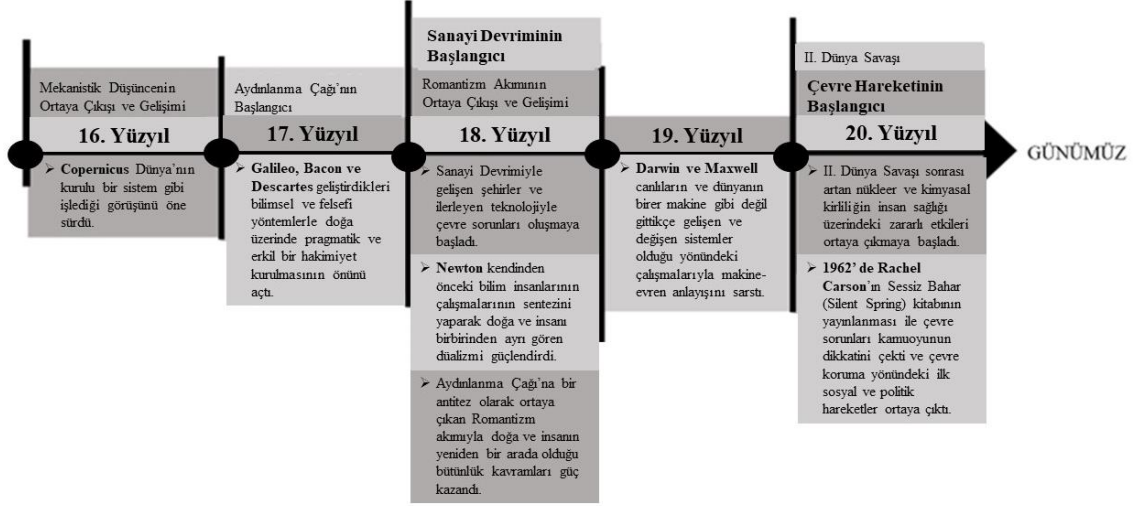
Avrupa Romantizmi, 17. yüzyılda başlayan Aydınlanma Çağı'na bir antitez olarak ortaya çıkmıştır. 1760-1780 yıllarında Almanya'da gelişen romantizm akımı edebiyat, resim, müzik ve drama gibi sanat dallarında kendini gösteren artistik ve entelektüel bir harekettir. Toplumdaki değişimlere tepki olarak doğan bu hareket Aydınlanma Çağı'nın ve pozitivizmin öne çıkardığı parçalanmış doğa görüşüne karşı çıkmış, insan ve çevrenin yeniden

bütünleştigi bir dünya görüşünü savunmuştur. Mekanistik görüşün çok sayıda ayrı sistemler bütününü olarak ele aldığı evreni, kesintisiz canlı ve tek bir işleyiş olarak ele almışlardır. Romantizm doğayı insanların içinde iyi duygular uyandıran öğretici ve yol gösterici aynı zamanda canlı bir unsur olarak kabul eder. İnsanın çevreyi yorumlamasındaki öz farkındalık ve kendini gerçekleştirme olarak anlam kazanan romantizmin bir alt dalı ise “Romantik Ekspressivizm” yani romantik dışavurumculuktur. Bu insan-çevre etkileşimine dayanan felsefi yaklaşım, insan ve çevre kavramlarını birbirinden ayrı iki kutup olarak değil, insanın çevreyi değiştirirken çevrenin de insanı değiştirdiği iki yönlü bir etkileşim olarak ele alır (Ünder, 1996; Kılıç, 2013; Thwaites ve Simkins, 2006).

18. yüzyılda buharlı aletlerin icadıyla başlayan sanayi devrimi sonrası hava kirliliği, toprak kirlenmesi vb. birçok sorun tarihte görülmemiş bir büyüklükte ortaya çıkmıştır. Günümüz çevre sorunlarının da başlangıcı olarak görülen bu dönemde, doğanın insanların refahı için var olan bir nimet olarak ele alınan mekanistik düşünceyle şekillenen ekonomik ve sosyal yaşam, doğanın kendini yenileme sınırlarının aşılmasıyla sonuçlanmıştır (Karaca, 2007).

Darwin’in biyoloji alanında yaptığı çalışmalar ile insanın mükemmel bir makine olmadığı, evrenin basit formlardan karmaşık yapılara doğru sürekli gelişen ve değişen bir yapı olduğu fikri gelişmeye başladı. Fizik alanında Maxwell’in yaptığı çalışmalarla da desteklenen bu fikir insan merkezci mekanistik düşünceyi temelden sarstı (Can, 2009). Mekanistik düşüncenin değer kaybetmesiyle insan ve çevre ilişkileri tekrar şekillendi.

II. Dünya Savaşı sonrasında çevre kirliliği gözle görülür seviyede arttı. 1962’de Rachel Carson’ın yazdığı “Sessiz Bahar” (Silent Spring) ve aynı yıl Murray Bookchin tarafından yazılan “Sentetik Çevremiz” (Our Synthetic Environment) kamuoyunun ilgisini çekti ve çevreci hareketlerin ortaya çıkışını ve gelişimini sağladı. Çevrenin korunmasına bir vurgu olan çevreci hareketlerin artmasıyla ekonomik, politik ve sanatsal anlamda da çevreye olan ilgi giderek arttı ve çevre koruma hareketi giderek yaygınlaşmaya başladı (Ünder, 1996). Çevreci hareketlerin atmasıyla çevre etiği, insan ve doğal çevre arasındaki ilişkiyi normalleştirmek, çevre, insan ve gelecek nesillere eşit fırsatlar sağlamak için ortaya çıktı (Leźnicki, 2020).

Şekil 1. 16. yüzyıl sonrası insan-çevre ilişkisine ilişkin görüşlerin gelişim ve değişim süreci

Bilim ve teknoloji ile tekrar şekillenen insan-çevre ilişkisine yaklaşım insan merkezci bir yaklaşımdan daha geniş olan ekoloji merkezci bir yaklaşıma doğru ilerledi. İnsan kendini çevreye karşı büyük ve yenilmez görse de çevre ve doğa, tam anlamıyla bizi kapsar ve bizim algılarımızı, varlığımızı yönetir. İnsanoğlu yer kabuğu üzerine büyük ve görkemli yapılar inşa etse de bunlar ancak doğa ananın derisindeki küçük sıyrıklardır (Meining, 1979).

İdeolojiler değişebilir ve tartışabilir ancak günümüzde artan çevre problemleri ve ortaya çıkardığı sonuçlar, çevresel konuları göz ardı edilemez ve tartışılmaz konuma getirmiştir (Basse ve Nwoye, 2018). Yine de çevre sorunlarının bazı yüzeysel değişimlerle önlenebileceği ya da gelişen teknolojinin çevre sorunlarını iyileştirebileceği yönünde görüşler de vardır. İnsanlar bu problemleri etik yöntemlerle çözmek yerine, teknolojinin bu problemleri onlar için çözmesi beklerler. Ancak çevre problemlerinin ortaya çıkışı ve giderek kötüleşmesi yeterince teknolojik bilgiye sahip olmamaktan değil, var olan teknolojiler konusunda akılcı ve ahlaki davranmak yerine, dünyayı bu teknolojilerle yok etmekten kaynaklanmaktadır (Özdemir, 2012; Liu vd., 2018). Ben merkezci, insan merkezci, teknoloji merkezci bu görüşler bilimsel olarak kanıtlanan çevre sorunlarını görmezden geldikleri ve ahlaki yönden çözülmesi gereken problemlere çözüm üretmeyi erteledikleri için çevre etiği kapsamında bu tez çalışmasına dahil edilmemiştir.

Dünya ve buna bağlı tüm sistemler insanların varoluşundan uzun bir zaman öncesinde vardı ve insanın geleceği belirsiz olsa da dünya ve doğanın döngüsü insanların yok oluşundan uzun süreler sonrasında da devam edebilir. İnsanlığın başlangıçta doğanın bir

parçasıyken zamanla kendini doğanın üzerinde ve hâkimi olarak konumlandırması ve buna bağlı olarak çevresel sistemlerin zarar görmesi, insanlara doğanın tükenmez bir hammadde kaynağı değil oldukça hassas ve kırılabilir bir sistemler bütünü olduğunu fark ettirmiştir. Bu farkındalık, geri dönülmez bir noktaya varılmadan önce çevreye verilen zararların onarılması ve muhtemel zararların önüne geçilmesi konusundaki gerekliliği açıkça ortaya koymuştur. Güç ve imkanları sayesinde doğaya başkaldıran insanoğlu, doğanın bütünlüğü ve birliğine verdiği zararların sonucunda ortaya çıkan sorunlardan kendisi de olumsuz etkilenmiş ve verdiği zararları azaltmaya ve düzeltmeye yönelmiştir. Bazı toplumlar ve gruplar bu konuları hala halının altına süpürmeye ve her şey normalmiş gibi davranmaya devam etmeye çalışsa da farkındalık ve bilincin artmasıyla, alınan önlemlerin şiddeti de giderek artmaktadır. Çevre hareketi olarak nitelendirilen bu farkındalık hem eylemsel hem de düşünsel anlamda giderek güçlenmektedir. Çevre hareketinin düşünsel bileşenlerinin en genel oluşumlarından biri olan çevre etiği ise bu çalışmanın odak noktasıdır. Bu bağlamda ilerleyen bölümlerde öncelikle çevre hareketi ve bu hareketin düşünsel gelişimi ele alınacaktır.

1.2.2. Çevre Hareketi

Çevre ve çevreciliğin tarihi insanın fiziksel dünyayla etkileşimiyle başlar. Modern çevre sorunları ise ilk olarak batılı modern toplumlarda görülmüştür. Bu sebeple çevre hareketlerinin tarihi incelenirken genellikle batılı gelişmiş ülkelerdeki olaylar ve yaklaşımlar incelenir (Ünder, 1996; Selanon, 2012).

1864'te George Perkins Marsh "İnsan ve Doğa"yı (Man and Nature) yayınlayarak nesillerce çevrecilere ilham vermiştir. Marsh, insan faaliyetinin çevre üzerindeki yıkıcı etkisine ilişkin endişelerini dile getirmesi ve kalkınmanın doğanın olası bozulması açısından değerlendirilmesi gerektiğini savunması bakımından ilk Amerikalı çevreci olarak kabul edilmektedir. Bu dönemde çevreciler, şairler, aydınlar ve siyasi aktivistler ile birlikte çevreyi korumaya odaklanmış, endüstriyel kirliliğin düzenlenmesinden milli parkların oluşturulmasına kadar değişen çevre sorunlarını gündeme getirmiştir (Selanon, 2012).

Çevre tarihçilerine göre çevre hareketinin ortaya çıkışı 1900'lü yıllardan öncesine kadar gider. Kirlilik karşıtı ilk protestolar, doğal kaynakların korunması yönündeki ilk çalışmalar ve yaban hayatının korunması yönündeki ilk kampanyalar 19. Yüzyılın

sonlarında yapılmıştır. Ancak çevre hareketlerinin güçlü bir şekilde ortaya çıkması ancak II. Dünya Savaşı sonrasında olmuştur. Bunun başlıca nedenleri, savaş sonrası toplum tarafından teknolojik gelişimler ve ekonomik büyüme için çevreye zarar verilmesinin bir zorunluluk olmadığına anlaşılması, artan kimyasal ilaçlar ve atom enerjisinin kullanımıyla ilk kez görülen kimyasal ve nükleer atıkların çevreye verdiği zararların belirgin derecede ortaya çıkmasıdır. Bir başka sebep ise doğaya verilen zararlar ve yapılan değişimlerin oluşturacağı kötü sonuçları ortaya koyan ekolojik çalışmaların halk tarafından benimsenmesidir (Rome, 2003).

Çevre hareketinin ortaya çıkışı ve gelişimi için bir mihenk taşı olan Sessiz Bahar, (Silent Spring) az miktarda kullanılan tarım ilaçlarının besin zincirine karışarak dünyanın öbür ucunda bulunan penguenlerin bile bünyesinde rastlanmasından bahsederek, doğal sistemler arasındaki bağlantı ve bütünlüğü ele almıştır (Carson, 1962; Şahin, 2010).

1970’li yıllarda ise Arne Naess doğal dünyayı ve dünyayla insanın ilişkisini tanımlamak için “eko-felsefe” (ecophlosophy) deyimini kullanmıştır. Aslında doğa felsefesinin temelleri antik zamanlara dayanmaktadır. Eko-felsefe, teknolojik ve bilimsel gelişmeler sonucunda oluşan çevresel sorunlar doğrultusunda gelişen bir eko-söylemdir (Ünder, 1996; Şahin, 2010).

Çalışmada peyzaj mimarlığı öğretim programları ders içeriklerinde çevreye ve çevreci harekete dair bileşenler incelenirken, bu hareketle ortaya çıkan “eko-felsefe”, “eko-söylem” “çevre sorunları”, “ekoloji”, “doğal sistemlerin bütünlüğü”, “doğal sistemlerin korunması” vb. kavramların varlığı araştırılmıştır. Çevre hareketinin düşünsel ve felsefi boyutu olarak ortaya çıkan çevre etiği bu kapsamda incelenmiştir.

1.3. Çevre Etiği

Çevre etiği kavramının felsefi temelini ve gelişimini anlamlandırabilmek için etik kavramının ve kavramın günlük hayattaki yerinin net bir şekilde belirlenmesi gerekir. Etik kavramı TDK tarafından “töre bilimi”, “çeşitli meslek kolları arasında tarafların uyması gereken davranışlar bütünü”, “etik bilimi” ve “ahlaki, ahlakla ilgili” olarak tanımlanır (URL-3, 2019). Etik kavramı üç ayrı anlamda kullanılmaktadır. Bunlardan ilki “ahlak normları” diyebileceğimiz bireylerin ilişki ve eylemlerini değerlendirmede yazılı olmayan normlara

dayalı sistemdir. Bu sistemde iyi ve kötü davranışlar sorgulanır ve topluma göre değişen bir yapı vardır. “Evrensel etik” diyebileceğimiz bir diğer sistem ise belirli kişi veya grupların bir araya gelerek felsefi bir temelde oluşturdukları ve diğer tüm bireylerin uymalarını bekledikleri yazılı normlar bütünüdür. İnsan Hakları Bildirgesi ya da meslek etikleri bu tür bir yaklaşım üzerine oluşturuldukları için bu sisteme örnek gösterilebilir. Etiğin üçüncü ve son anlamı ise “normatif-deontolojik etik” denilen, doğrulanabilir ya da yanlışlanabilir bilgi ortaya koyan veya koymaya çalışan felsefe dalını tanımlayan etik anlamında kullanılan etikdir (Kuçuradi, 2003). Bir diğer kuramsal tanıma göre ise etik, insanların eylemlerine karar verirken uyması gereken kuralları ve insan yaşamında takip edilmeye değer iyileri belirlemek amacıyla, ahlaki davranışların sistematik bir şekilde irdelenmesidir (Johnson, 1965; Ünder, 1996).

Çevre etiği, geleneksel etikten etki alanının ve incelediği zamanın genişliği ile ayrılır. Geleneksel etik insanın bireylere ve olaylara karşı ahlaki sorumluluğunu irdelerken çevre etiği, çevre ve çevreye dair canlı ve cansız tüm bileşenlerin dahil olduğu geniş bir ahlaki sorumluluğu içerir. Geleneksel etik insanı, varlığı ve var olanı, geçmişi, şimdiyi ve burada bulunanı inceler. Çevre etiği ise doğal çevreyi, insan dışı canlıları, cansızları, henüz var olmayan nesilleri ve geleceği kendi içinde yeterli ve değerli birer ahlaki nesne olarak ele alır (Leźnicki, 2020).

Felsefenin insan ve çevre arasındaki ilişki üzerine oldukça eski bir geçmişi olsa da çevre etiğinin bir kavram olarak ortaya çıkışı ancak 1970’li yıllarda olmuştur. 1960’lı yıllarda artan çevre sorunlarıyla ortaya çıkan çevre bilinci ve çevreci sosyal organizasyonların bir sonucu olarak insanların diğer canlılara ve doğaya karşı ahlaki yükümlülükleri felsefi olarak sorgulanmaya başlanmıştır. Felsefe üzerine çalışan teorisyenler insan ve çevre arasındaki ilişkinin geleneksel etik teorileriyle tam olarak karşılanamayacağını öne sürmüştür. Bu sebeple çevre etiği ortaya ilk çıktığında insanın çevreyle olan ilişkilerindeki ahlaki sorumlulukları üzerine etik formüller üretilmeye çalışılmıştır (McShane, 2009).

Dünyanın çevresel bir krize hızla yaklaştığı algısı, insan-çevre ilişkisine yönelik ilgiyi artırdı. Aldo Leopold’un 1949 yılında yazdığı Bir Kum Yöresi Almanagi’nin (A Sand County Almanac) yayınlanmasının ardından, çevre etiği adı verilen yeni bir ahlak felsefesi dalı gelişmiştir. Bu önemli kaynak, çevresel sorumlulukları; sosyal fayda, rahatlık ve estetik

gibi konularla aynı değerler sistemi içinde ele alarak peyzaj mimarlığı için önemli birçok değerlendirme içermektedir (Thompson, 1998).

Çevre etiğiyle ortaya çıkan toplumsal tepki sadece romantik bir doğa sevgisinden kaynaklı değildir; toplumsal, yönetsel, kültürel ve siyasal pek çok sebeple çevre etiğine ihtiyaç duyulur (Kılıç, 2013). Çevre etiği, insan ve doğanın ahlaki bir ortak olarak algılanmasına, çevre sorunlarının çözümüne, tüm türlerin eşitliğine ve eşit haklarına dayanan bir öğretilerdir. Çevre etiği kavramının düşünsel temelini sağlanması için öncelikle insan ve doğa arasındaki uyumun değerler, normlar ve tutumlar üzerine inşa edilmesi gerekir. Bu uyumun sağlanması, yeryüzündeki tüketimin bireyler arasında daha eşit dağılımı, toplumun maddi, entelektüel ve sosyal olarak büyümesi ve dünyadaki tüm ekosistemlerin bütünlüğünün, çeşitliliğinin ve güzelliğinin sürdürülebilir bir geleceğe aktarılması açısından önemlidir. Çevre etiğinin sunduğu bu yeni değerler anlayışı, endüstriyel devrimin getirdiği tüketimle başlayan yıkımı durdurmak amacındadır (Nasibulina, 2015).

Çevre etiği temelde çevre felsefesinin çalışma konusudur. Çevre felsefesi insanlar ve insan dışı varlıklar arasındaki ilişkileri tanımlar. Çevre felsefesinin önemli bir bileşeni olan çevre etiği ise bu ilişkilerin oluşumundaki kuralları ve dengeleri inceler. Daha açık bir şekilde ifade etmek gerekirse, çevre felsefesi, insanların, hayvanların, bitkilerin, doğal ve yapay sistemlerin birbiriyle olan ilişkileri ve bu ilişkiler arasındaki varsayımların ve inanışların doğası üzerine yoğunlaşır. Çevre etiği ise bu ilişkiler içerisindeki değer varsayımları ve doğadaki bileşenlerin nasıl etkileşime girmesi gerektiği konusundaki varsayımlar üzerine odaklanır (Barkman, 2019). Basit bir tanımla, çevre etiği, insanoğlunun birbirleriyle ve yaşam destek sistemleri olan çevre ile olan ilişkilerindeki eylem ve davranış kodudur (Ghaznawi, 1996). Çevre etiğinin insanlara olan yaklaşımı, insanların ahlaki olarak, yalnızca günümüzdeki insanların refahı ve sosyal ilişkilerinden değil, gelecekteki insanların, hayvanların, bitkilerin ve diğer yaşam formlarının refahından da sorumlu olduğu şeklindedir (Miloradova ve Ishkov, 2015). Çevre etiği, insan yaşamının ve insani değerlerin merkezinde yer alır ve insanların ve diğer canlıların yaşamlarını sürdürebilmesi için oldukça önemlidir.

Çevre sorunları evrensel bir gerçeklik olsa da insanların bu sorunları algılayış biçimleri bireyseldir. Çevre etiği bireyin çevreye karşı davranış ve tutumunu etkileyen önemli bir unsurdur. Çevre sorunlarının çözülebilmesi için çevre etiği kavramının bireylere öğretilmesi gerekir (Ünder, 1996; Özhancı ve Yılmaz, 2015; Gerçek, 2016). Çevre etiği kavramının daha

iyi anlaşılması ve çevre etiği kapsamında çalışma boyunca kullanılacak kavramların belirlenmesi konusunda ilerleyen bölümde çevre etiği yaklaşımları incelenmiştir.

1.3.1. Çevre Etiği Yaklaşımları

Çevre etiği, insanlar ile canlı-cansız varlıklar ve insanlar ile bu varlıklar arasındaki ilişkide “değer” sorunu üzerine odaklanır. İnsan olmayanların bir değeri var mıdır? Bu değer nasıl ölçülür? İnsan olmayan varlıklar işe yaradıkları için mi değerlidir? Yoksa insandan bağımsız olarak evrende var olan her şeyin kendine ait bir değeri var mıdır? Canlılar tek başına değerli midir yoksa bir değer taşımaları için bir bütün olarak mı ele alınmalıdırlar (Özdemir, 2012)?

Çevre etiği kavramının ortaya çıkması ve gelişmesiyle birlikte, bu kavrama bağlı birçok alt başlık gelişmiştir. Bu yaklaşımlar, insanlara ve insan haricindeki varlıklara yaklaşımları temel alınarak insan merkezci (Anthropocentrism, Antroposentrizm), ve insan merkezci olmayan (Non-anthropocentrism, Non-antroposentrizm) şeklinde iki ana başlığa ayrılırlar (Selanon, 2012).

1.3.1.1. Antroposentrik (İnsan Merkezci) Yaklaşımlar

İnsanı yaşamın temelinde alan ve insanın ihtiyaç ve gereksinimlerini her şeyin önünde tutan bir yaklaşımdır. İnsan dışındaki canlı ve cansız her şeyi insan ihtiyaçları için kullanılabilir olarak kabul eden bu yaklaşım insana sonsuz tüketim hakkı tanır. Bu yaklaşım günümüzde giderek önemini kaybetmektedir (Kayaer, 2013; Gerçek, 2016; Leźnicki, 2020). Antroposentrik yaklaşım insan ve doğa mücadelesinin başladığı en erken dönemlerden beri var olan en eski etik yaklaşımlardan biridir. Çevrenin insan için gerekli ve yararlı olduğu için ve gelecekte de bu yararın sürdürülebilir olması için korunması gerektiğini ileri sürer. Çevre sorunları insan yaşamını tehdit edecek hale geldikten sonra insan merkezci etiğin konusu olmuştur (Ertan, 2004). Bu yaklaşıma göre çevre ve doğa insan yararlanabildiği için değerlidir ve bu yararın korunması için korunmalıdır. Yarar sağlamadığı düşünülen çevresel oluşum ve döngülerin bir önemi yoktur. İnsan merkezci yaklaşımlar çevreye ve çevresel problemlere karşı bir kaygı veya sorumluluk taşımazlar.

İnsan merkezci yaklaşımlardan biri Kahyalık (Steward) etiğidir. Batı felsefesinde insanın çevreye karşı sorumluluklarından bahseden ilk kitap olan “İnsanın Doğaya Karşı Sorumlulukları” (Man’s Responsibility for Nature, 1974) kitabının yazarı John Passmore, Kahyalık felsefesinin temelini oluşturmuştur. Passmore’un Kahyalık etiğine göre insan içerisinde bulunduğu çevreye karşı sorumluluk taşımalıdır. Ancak bu sorumluluk doğanın sahip olduğu bir değerden kaynaklı değildir. Kahyaların edindiği sorumluluk, insanın doğayı kendisi için olabilecek en iyi hale getirmesi gerekliliğinden kaynaklanan sorumluluktur (Ünder, 1996; Ertan, 2004).

Bir diğer insan merkezci yaklaşımsa Richard ve Val. Routley tarafından geliştirilen “Routley’lerin İnsan Şovenizmi”dir (Routley’s Human Chauvinism). Bu yaklaşımda insanlar arasında nasıl bir ırk ayrımı yapıyorsa, insanlar tarafından diğer türlere karşı benzer bir ayrımcılık yapılmaktadır. Routleyler Batı felsefesinde insanın çevreye yaklaşımının bu yönde olduğu, değer ve ahlak kavramının sadece insanlarla ve insan soyuyla ilgiliyse çevreyi koruduğunu öne sürer. Bu yaklaşım insan merkezci Batı etiğine bir karşı çıkış olarak görülür (Lynch ve Wells, 1998; Ertan, 2004).

Rener Dubos tarafından geliştirilen bir başka etik yaklaşım ise “Aydınlanmış İnsan Merkezilik”tir (Enlightened Anthropocentrism). Bu yaklaşıma göre insan çevreden ve doğadan tamamen soyutlanarak kendi iyiliğini gözetmeksizin, kendisi için sevmeden doğayı kontrol edemez. Dubos’ya göre (1973) insan doğaya bir yaratıcı olarak müdahale etmelidir, insanı insan yapan doğayı şekillendirmesi ve yönetmesidir. İnsan merkezci bir görüşe sahip olmasına rağmen Dubos diğer katı insan merkezci görüşlere karşı çıkmıştır (aktaran Ertan, 2004).

“Zayıf İnsan Merkezilik” (Weak Anthropocentrism) Bryan G. Norton (1984) tarafından geliştirilen başka bir insan merkezci etik yaklaşımdır. Norton’ın geliştirdiği yaklaşım insan merkezci ve insan merkezci olmayan yaklaşımların ortasındadır. Bu sayede sıkı insan merkezci yaklaşımla zayıf insan merkezci yaklaşımın ayrılmasını sağlamıştır. İnsan merkezci yaklaşıma akılcı açıklamalar getirerek çevre felsefesine önemli katkılarda bulunmuştur (aktaran Ertan, 2004).

W. H. Murdy tarafından (1975) geliştirilen “Modern İnsan Merkezilik” (Modern Anthropocentrism) yaklaşımında, çevre sorunlarının sorumlusu insan merkezci çevre etiği yaklaşımı değil bu yaklaşıma dar bir bakış açısıyla yaklaşılmasıdır. Murdy evrimsel süreçte

insanların gelişimini ve diğer türlere üstünlük kurmasını sağlayan özelliğin insanın doğa üzerinde hakimiyet kurabilmesi olduğunu savunur. Bu özelliği sayesinde insan diğer türlere göre daha gelişmiştir ve diğer türlerden daha üstün konumdadır. Doğaya zarar verilmesi ve doğanın acımasızca sömürülmesinin insanın amacı olamayacağını savunur. Sıkı insan merkezilikten koparak çağdaş ekolojik yaklaşımlara yaklaşmış fakat insanı hala üstün görmesiyle insan merkezilikte kalmış bir görüştür (aktaran Ertan, 2004).

Bir başka yaklaşım olan “İnsanın Yaşar Tutulması” (Human Survival Environmentalism) çevreciliği insanın dünyadaki hayatını sürdürebilmesi için bir gereklilik olarak görür. “Entropi” görüşü ise, zamanla var olan her enerji kaynağının giderek bozulacağını ve düzensizliğin artacağını, bu sebeple insan yaşamının giderek daha kısımlarla sağlanacağını ve bunun için daha fazla çaba gösterilmesi gerektiğini savunmaktadır (Ertan, 2004).

1.3.1.1.1 Egosentrik (Ben Merkezci) Yaklaşım

Bireyin ihtiyaç ve isteklerini var olan her şeyden önemli gören bu yaklaşıma göre, tüm çevre ve doğa insan yararı için herhangi bir şekilde kullanılabilir bir kaynaktır. Bu yaklaşım ekonomik açıdan liberalizm, kapitalizm ve serbest piyasa yaklaşımlarıyla bağlantılıdır (Selanon, 2012). Çalışmanın önceki bölümlerinde de bahsi geçen mekanistik dünya görüşü de bu yaklaşımla ilişkilendirilebilir.

1.3.1.1.2 Homosentrik (İnsan Merkezci) Yaklaşım

İnsan dışındaki tüm varlıkları göz ardı ederek, sadece insanın ve toplumun refahına odaklanan bu yaklaşımda çevre sadece insan tüketimi için bir kaynaktır (Selanon, 2012). İnsan merkezci etik çevrenin günümüzde karşı karşıya olduğu sorunların çözümü konusunda yetersiz kalan bir etik yaklaşımdır. Bu yetersizliğin yanı sıra var olan sorunların artması ve karmaşıklaşmasını destekler. İnsan merkezci etik sistemleri yalnızca insanları sorumluluk duygusu, bilinç sahibi olmaları, amaç ve çıkar sahibi olmaları, haz ve acı duygularını hissetmeleri sebebi ile özsel varlıklar olarak ele alır. Bu değerlere sahip olmayan diğer tüm

varlıklar ise, insanların bu özsel değerlerini gerçekleştirmeleri için bir araç olarak değerlendirilir ve sadece araç olmanın değerlerini taşırlar (Ünder, 1996; Ertan, 2004).

1.3.1.1.3 Teknosentrik Yaklaşım

Bu yaklaşıma göre bilim ve teknolojinin ilerlemesiyle insanın çevreye verdiği zararları iyileştirecek yeterli bilgi ve donanıma sahip olunacak ve çevre sorunları çözülecektir (Thompson, 2000; Selanon, 2012). Bu yaklaşım var olan sorunları kabul eder ancak gelecek nesillere ve teknolojiye güvenerek çevre problemlerinin azaltılması ya da engellenmesi için somut bir adım atmaya gerek duymaz.

1.3.1.2. Non-Antroposentrik (İnsan Merkezci Olmayan) Yaklaşımlar

İnsan merkezci olmayan yaklaşım insan dışındaki çevreyi, insan kullanımı ve ihtiyaçlarından bağımsız olarak kendi başına değerli ve korumaya değer görür. Bu yaklaşım insan merkezci yaklaşımdan farklı olarak, doğada önemli olan tek varlığın insan olduğunu reddeder ve hayvanların, bitkilerin ve tüm canlıların ve bu canlıların yaşadığı ekosistemlerin korunması ve sürekliliğinin sağlanmasının insana ait bir sorumluluk olduğu savunur (Ertan, 2004; Selanon, 2012).

1.3.1.2.1. Biosentrik (Canlı Merkezci) Yaklaşım

İnsan merkezci yaklaşıma ek olarak yaşayan tüm canlıları da kapsayan bu yaklaşıma göre çevre, bu canlılara yarar sağlanacağı sürece değerli görülür. Biosentrik yaklaşımda temel yaşamaktır, yaşayan her şey bu yaklaşıma göre değerlidir ve korunmalıdır. Hayvanların korunması ve hayvanlara verilen haklar da biosentrik yaklaşımın konusudur. (Kayaer, 2013; Gerçek, 2016; Leźnicki, 2020).

“Yeryüzü Etiği” ya da “Toprak Etiği” (Land Ethic) Aldo Leopold tarafından yazılan “Bir Kum Yöresi Almanacağı” (A Sand Country Almanac) isimli kitapta bahsi geçen canlı merkezci etikdir. Ekolojik olarak bilinçlenmeyle; kaynakların akılcı yönetimi, kahyalık etiği

ve insan merkezci etik anlayışının geride bırakılmasına sebep olmuştur. Leopold'a göre insan, evrendeki macerasında diğer canlılarla seyahat arkadaşıdır. Leopold yeryüzüne sevgi, saygı ve hayranlık hissedilmeden ve yeryüzünü değerli görmeden etik bir yaklaşım ortaya çıkmayacağını savunur (Leopold, 1949; Ünder ;1996; Ertan, 2004).

Nobel Barış Ödülü sahibi Albert Schweitzer tarafından geliştirilen “Yaşama Saygı Etiği” (Reverence for Life Ethic) (1966) insan merkezçiliği türler arasında yaptığı ayırım için eleştirir ve etik bir insan için tüm yaşamların aynı değerde olması gerektiğini savunur. Bu yaklaşım yaşamı daha az ve daha çok değerli olan diye ayırım yapılmaksızın yaşayan her şeye saygı duyulması ve şefkatle yaklaşılması gerektiğini savunur. Yaşamın kutsallığını rehber edinen bu yaklaşım insanların kendi aralarındaki dayanışma ve koruma anlayışına dayanan tüm ahlaki davranışlara bütün canlıların dahil edilmesi gerektiğini savunur. Ancak bu yaklaşımda cansız varlıklar bu ilginin dışarısında bırakılmıştır (aktaran Ünder, 1996; Ertan, 2004).

Paul W. Taylor'ın öncüsü olduğu “Doğaya Saygı Etiği” (The Ethics of Respect for Nature) (1986) Schweitzer'in “Yaşama Saygı Etiğinin” güncellenmiş bir halidir. İnsanları ve diğer canlıları hayatta kalmak ve kendi türlerini korumak için sahip oldukları özsel değer bakımından eşit kabul eder. İnsanların diğer yaşamlara karşı sorumluluklarını kabul ederek, canlıların yaşamlarını sürdürebilmek ve ihtiyaçlarını karşılayabilmek için yemek ve barınak haklarına sahip olmaları gerektiğini savunmaktadır (aktaran Ünder, 1996; Ertan, 2004).

“Gaia” yaklaşımı ise dünyayı yaşayan bir organizmaya benzeterek yaşayan her canlıyı bu organizmanın organları olarak görür. Bu yaklaşımın temsilcilerinden olan Theodore Roszak doğayı bir insan olarak (Gaia Ana) ele alır ve doğanın haklarının olduğu, etiğin doğayı da içerecek şekilde genişletilmesi gerektiğini savunmaktadır. (Ertan, 2004).

“Hayvan Merkezçilik” ya da “Hayvan Hakları Öğretisi” (Animal Rights) doğadaki bazı hayvan türlerinin korumaya değer olduğunu öne sürer. Hayvan hakları öğretisi ekoloji kaynaklı etik türlerinden değildir, çevreci hareketten bağımsız bir şekilde ve çok önce ileri çıkmış bir öğretilerdir. Çok eski tarihlerde bile dinler tarafından evcil hayvanlara karşı davranışlar konusunda hükümler getirilmiştir. Hayvan hakları öğretisinin çevre etiği kapsamında ele alınmasının nedeni insan dışındaki varlıkların bir kısmını dahi olsa korumayı amaçladığından çevre etiğinin ilgi alanına kısmen giriyor olmasıdır. Modern hayvan hakları düşüncesi Tom Regan (1982) ve Peter Singer (1973) tarafından geliştirilmiştir. Bu yaklaşıma

göre hayvanlar, insan hakları kadar geniş kapsamlı olmasa da yaşama hakları başta olmak üzere bazı haklara sahip olmalıdırlar. Bu görüşe göre canlılar insanlara fayda sağladıkları için değil doğuştan değerlidirler. 1978’de ilan edilen Hayvan Hakları Evrensel Bildirgesi, bu düşüncenin başarısıdır. (aktaran Ünder, 1996; Lynch ve Wells, 1998; Ertan, 2004).

1.3.1.2.2. Ekosentrik (Ekoloji Merkezci) Yaklaşım

İnsan merkeziliğin karşısında duran ekosentrik yaklaşım, coğrafik çeşitliliği ve biosentrik yaklaşımı bir araya getirir. Çevreyi canlı ve cansız tüm varlıkların etkileşimi olarak ele alan bu yaklaşımda, insanın çevreye olan katkısının ancak çevre etiği sınırlarında olabileceği düşünülür. Bu yaklaşıma holistik/bütüncül çevre yaklaşımı da denilmektedir. Bu yaklaşımda doğa, insan için bir araç olarak görülmez. Bu yaklaşımda doğada var olan her şey bir bütünün parçasıdır ve kendi başına değerlidir. Holistik etik evreni kümülatif, tek ve tutarlı, ayrı gibi algılansa bile ilişkilerarası bir ağ ile birbirine bağlı bir sistem olarak değerlendirir. Çevre etiği, bu sisteme duyulan farkındalığı ve sorumluluğu arttırarak bu bütünün herhangi bir bileşenine zarar verilmemesini sağlar ve bu bileşenlerin gördüğü zararın bütünü etkilemesini önler. (Ünder, 1996; Kayaer, 2013; Gerçek, 2016; Holloway, 2019; Leźnicki, 2020).

1.3.1.2.3. Derin Ekoloji

“Derin ekoloji” (Deep Ecology) kavramı 1973 yılında Norveçli filozof Arne Naess tarafından ortaya çıkarılmıştır. Bu çevreci yaklaşım var olan çevresel krizleri çözmek için ortaya atılan diğer yaklaşımları sığ olarak değerlendirip eleştirerek insanın ancak doğayla olan ilişkileri tam ve derin bir şekilde anlayarak ve değiştirerek çözüm üretebileceğini savunur (Naess, 1994; Ünder, 1996; Rothenberg, 2012).

Çevre etiği yaklaşımları içerisinde adını en çok duyuran yaklaşım olan derin ekolojide insan merkezci yaklaşımlardan kesin ve radikal bir kopuş vardır. Naess (1973), çevreci yaklaşımları sığ ama güçlü ve derin ama daha az etkili iki ayrı hareket olarak ele alır. Bunlardan ilki olan “sığ ekoloji” gelişmiş ülkelerde görülen insan sağlığı ve refahının sürdürülmesi için, kirlilik ve kaynakların tükenmesine karşı olan harekettir. Bu hareketlerin

çevre hareketi gibi görünse de temelinde insan çıkarlarının korunması için çevreyi değil insanları korumakta olduğu bir kısır döngüye dönüştüğünü bu nedenle bir neticeye varılamayacağını sürer. “Derin ekoloji” çevre içerisindeki insan algısının reddedilmesi, insan ve çevre ilişkisinin bir bütün olarak ele alınmasıdır. Tüm organizmalar kilit görevi görür ve herhangi bir organizmanın eksikliği bütünü tamamen değiştirir (Ünder,1996; Ökmen, 2004; Kılıç, 2013).

Derin ekoloji insan olmayan tüm organizmaların var olma hakkını savunur. Derin ekoloji, doğal ekosistemlerin ve çevresel krizin altında yatan sorunları tanımlamak için ekoloji bilimine dayanır. Ancak derin ekolojinin, ekoloji biliminden farkı, araştırma konusunun daha nesnel bir bilinç ve yaşam tarzı oluşturmak üzerine olmasıdır. Doğayı pasif bir şekilde inceleyen Taoizm, Budizm ve Hinduizm gibi bazı dinlerle derin ekoloji düşüncesi arasında benzerlikler olduğu gibi görüşler de bulunmaktadır (Selanon, 2012).

1.3.1.2.4. Ekofeminizm

“Ekofeminizm” (Ecofeminism), feminizm hareketinin çevreci hareketle yakınlaşması sonucunda ortaya çıkmıştır. Ekofeminizm kavramının ilk olarak 1974 yılında Françoise d’Eaubonne tarafından Feminizm veya Ölüm (Le Feminism ou la Mort) isimli eserde kullanıldığı düşünülmektedir. Ekofeminizme göre çevresel sorunların temelinde erkek kontrolünde yürütülen üretimler ve aşırı nüfus artışı vardır. Ancak burada eleştirilen erkekler değil ataerkil toplum yapısı ve bu yapının çevreye karşı davranış biçimidir. Bu yaklaşımda insanların doğaya karşı yaklaşımındaki baskılayıcı ve hükmeden davranış biçimi, ataerkil toplum yapısında kadınlara yapılan baskılamaya benzetilir ve bu yaklaşım iki türlü baskının da kaldırılması için uğraşır. Ekofeminizm, derin ekoloji ile benzer hedeflere sahip olmasına rağmen, derin ekolojinin erkekmerkezciliği aşamadığını bu nedenle hala insanmerkezci bir yaklaşım olduğunu savunur (Ertan, 2004; Çetin, 2005).

Çalışmanın bu kısmına kadar çevre ve çevre etiğine bağlı kavramların tarihsel ve düşünsel gelişimi incelenmiştir. Yapılan literatür taramalarında çevreye duyarlı bireylerin gelişmesinin ancak iyi bir çevre ve değer eğitimiyle olacağı ve bu eğitimin çevreyi sosyal, kültürel fiziksel ve ekolojik yönden çok yönlü bir sistem olarak ele alan, insan yaşamını olduğu kadar diğer canlıların ve hatta cansız sistemlerin varlığına saygı duyan ve onları korumaya yönlendiren bir temel üzerinde gelişebileceğini ortaya koymuştur.

1.4. Türkiye’de Peyzaj Mimarlığı Öğretimi

Avrupa Peyzaj Sözleşmesi’ne göre peyzaj “kültürel, ekolojik, çevresel ve sosyal alanlarda kamu yararı taşıdığı; ekonomik faaliyetler için uygun ve korunması, yönetimi ve planlaması iş olanakları yaratılmasına katkı sağlayabilecek önemli bir kaynak” olarak tanımlanır (URL-4, 2021). Amerikan Peyzaj Mimarları Topluluğu’na (ASLA) göre peyzaj mimarlığı, yapıların ve doğal çevrenin, tasarlanması, planlaması, yönetimi ve bakımını kapsayan, insan ve çevrenin sağlığını geliştirmeye yönelik çalışmalarda bulunan meslek dalıdır. Toplumun gelişmesine katkı sağlamak için parkların, kampüslerin, açık alanların ve doğal ortamların tasarım ve planlamalarını yaparlar (URL-5, 2021).

Dünya’da peyzaj mimarlığı öğretimine ilk olarak 1900 yılında Amerika’da Harvard Üniversitesinde başlanmıştır. Türkiye’de peyzaj mimarlığına yönelik ilk öğretim ise Yüksek Ziraat Enstitüsüne bağlı “Süs Nebatları Şubesi” altında 1933’te başlamıştır. Peyzaj mimarlığına ait ilk kapsamlı öğretim ise 1968 yılında Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesinde kurulan ‘Peyzaj Mimarisi’ bölümüyle başlamıştır. 1989 yılında ise Türkiye’de ilk kez ‘Peyzaj Mimarı’ unvanı ile mezun verilmiştir (Uzun ve Gültekin, 2010; Ekşi vd., 2020).

Eğitim ve öğretim sıkça birbiri yerine kullanılan kavramlardır. Çalışma sürecinde oluşacak anlam karmaşalarını önlemek için bu kavramları tanımlamak gerekirse, Türk Dil Kurumu eğitim kavramını “Çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme, terbiye” olarak tanımlamıştır. Öğretim kavramı ise “Belli bir amaca göre gereken bilgileri verme işi, tedris, tedrisat, talim” şeklinde tanımlanır (URL-6, 2021). Eğitim bireylere yaşamları süresince kullanacağı bilgi ve yeteneklerin kazandırılması ve bireylere bilgi edinme yöntemlerinin aktarılmasıdır. Öğretim ise planlanmış bir yöntemle bireylere yeni davranışlar, beceriler, bilgiler ve davranışların kazandırılmasıdır. Bu yönüyle bakıldığında öğretim belirli zaman aralıklarında yürütülür. Ancak eğitim, öğretim süreçlerini de kapsayarak bireyin yaşantısı boyunca devam eder. Belirli bir öğretim düzeyi için hazırlanan eğitim süreçlerine ise öğretim programı denir (Yıldırım, 2021). Peyzaj mimarlığı öğretimi, Türkiye’de Yükseköğretim Kurulu Başkanlığınca 4 yıllık bir öğretim programı şeklinde sürdürülür. Öğretim programı tanımına rağmen öğrencilere peyzaj mimarlığına ve çevreye yönelik birçok alanda eğitim ve öğretim

verilmektedir. Bu sebeple, tez çalışması sürecinde peyzaj mimarlığı ve çevre konularında kapsama bağlı olarak hem “eğitim” hem de “öğretim” kavramları kullanılmıştır.

Peyzaj mimarlığı geçmişte daha çok bahçe ve park gibi alanları süsleme ve güzelleştirmeye yönelik çalışmalar şeklinde algılanırken günümüzde artan çevre sorunları ile insanlara ve çevreye daha sağlıklı yaşam alanları tanımak, doğal ve kültürel kaynakların etkili ve doğru şekillerde kullanılmasını sağlamak gibi çok daha geniş ve zorlu bir çalışma alanına sahiptir. Yaşanan çevre sorunları, İkinci Dünya Savaşı sonrası tüm meslekleri olduğu gibi peyzaj mimarlığı mesleğini de etkileyip yeniden şekillendirmiştir. Yeniden şekillenen peyzaj mimarlığı toplum tarafından daha çok bilinen ve değer gören bir meslek haline gelmiştir. Savaş sonrası yeniden planlanan ve düzenlenen şehirlerde yapılan peyzaj düzenlemelerinde peyzaj mimarları, insan ve doğanın daha dengeli bir ve sağlıklı bir etkileşim halinde olacağı ekolojik çözümler üretmeye başlamıştır. (Ekşi vd., 2020; Güzel ve Kaya, 2020).

Türkiye’de 2021 yılı itibariyle güncel olarak 40 farklı üniversitede peyzaj mimarlığı bölümü eğitim çalışmaları sürdürülmektedir. Eğitim çalışmaları 9 farklı fakülte altında sürdürülse de fakülte isimlendirmelerinde sanat-güzel sanat, orman, mimarlık, mühendislik, mimarlık ve tasarım kavramları öne çıkar. Bölümlerin bulunduğu fakülteler bölümlerin dersler konusundaki yönelimlerini ve ekoloji içerikli ders sayılarını etkilese de tüm bölümlerde vizyon ve misyon anlayışının birbirine oldukça yakın olduğu görülür (Ekşi vd., 2020; Güzel ve Kaya, 2020).

Tablo 1. 2020 yerleşim sıralamasına göre peyzaj mimarlığı programlarının bağlı olduğu üniversite ve fakülteler, üniversitelerin türü (URL-7, 2021)

	Üniversite	Fakülte	Türü
1	İstanbul Teknik Üniversitesi - (İngilizce)	Mimarlık	Devlet
2	İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa	Orman	Devlet
3	Ege Üniversitesi	Ziraat	Devlet
4	Ankara Üniversitesi	Ziraat	Devlet
5	Bursa Uludağ Üniversitesi	Ziraat	Devlet
6	Akdeniz Üniversitesi	Mimarlık	Devlet
7	Bursa Teknik Üniversitesi	Orman	Devlet
8	İzmir Demokrasi Üniversitesi	Mimarlık	Devlet
10	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Mimarlık ve Tasarım	Devlet
11	Karadeniz Teknik Üniversitesi	Orman	Devlet
12	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	Ziraat	Devlet
13	Pamukkale Üniversitesi	Mimarlık ve Tasarım	Devlet
14	Çukurova Üniversitesi	Mimarlık	Devlet
15	Selçuk Üniversitesi	Ziraat	Devlet
16	Süleyman Demirel Üniversitesi	Mimarlık	Devlet

Tablo 1.'in devamı

17	Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi	Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık	Devlet
18	Trakya Üniversitesi	Mimarlık	Devlet
19	Ordu Üniversitesi	Ziraat	Devlet
20	Düzce Üniversitesi	Orman	Devlet
21	İnönü Üniversitesi	Güzel Sanatlar ve Tasarım	Devlet
22	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	Mühendislik-Mimarlık	Devlet
23	Atatürk Üniversitesi	Mimarlık ve Tasarım	Devlet
24	İskenderun Teknik Üniversitesi	Mimarlık	Devlet
25	Kırıkkale Üniversitesi	Güzel Sanatlar	Devlet
26	Bartın Üniversitesi	Mühendislik, Mimarlık ve Tasarım	Devlet
27	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	Mühendislik ve Mimarlık	Devlet
28	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi	Mimarlık	Devlet
29	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	Mühendislik ve Mimarlık	Devlet
30	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	Orman	Devlet
32	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	Mimarlık ve Tasarım	Devlet
33	Kırklareli Üniversitesi	Mimarlık	Devlet
34	Kastamonu Üniversitesi	Mühendislik ve Mimarlık	Devlet
35	Çankırı Karatekin Üniversitesi	Orman	Devlet
36	Artvin Çoruh Üniversitesi	Sanat ve Tasarım	Devlet
37	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	Mimarlık	Devlet
38	Yakın Doğu Üniversitesi	Mimarlık	KKTC
39	Siirt Üniversitesi	Ziraat	Devlet
40	Bingöl Üniversitesi	Ziraat	Devlet

Lisans programlarında verilen öğretim, öğretimin vizyon ve misyon yaklaşımı benzer olsa da her bölümün akademik kadro ve imkanlarına göre şekillenen bir öğretim anlayışı vardır. Bu durum meslek tanımında ve diğer ülkelerdeki peyzaj mimarlığı eğitimiyle farklılıklar ortaya çıkabileceği için ulusal ve uluslararası çalışmalarla başlıca bazı bilim dalları benimsenmiştir. Bunlar, “fiziksel, kültürel, ekolojik ve sosyal süreçler”, “doğal ve kültürel kaynakların yönetimi” “insan, toplum ve çevre”, “bitkisel ve yapısal materyaller”, “tasarım ve planlama yöntemleri ve teorileri”, “uygulama yöntemleri”, “bilgi teknolojileri”, “mesleki değerler ve etik” başlıkları altında toplanabilir (Atanur vd., 2020). Fakülte ve bölümlerdeki eğitim anlayışı ve odak noktalarının farklı olması öğrencilerin çevre konusundaki gelişimleri ve çevre algılarını farklı yönlerde etkileyebilir. Bunun yanı sıra derslerin zorunlu ya da seçmeli olması, derste yapılan uygulamalar ve dersi veren öğretim üyesinin çevre konusundaki bilinç seviyesi de öğrencilerin gelişimlerini etkileyebilir. Tüm öğretim üyeleri çevresel sürdürülebilirlik ve çevre eğitimiyle ilgili ders verebilecek yeterliliğe sahip olmayabilir (Stephard vd., 2014). Türkiye’de peyzaj mimarlığı öğretimi genel bir ortak hedef ve amaç doğrultusunda gelişmektedir. Ancak bu gelişimin bir parçası olarak çevre ve ekoloji eğitimi, ders saatleri, derslerin zorunlu ya da seçmeli olması, dersi anlatan öğretim üyelerinin konu üzerindeki yeterliliği, öğrencilerin yetiştiği ortam ve konuya

olan ilgileri, bu konuların diğer derslerle etkileşimindeki bağlantı ya da kopukluklar gibi pek çok farklı bileşen doğrultusunda şekillenebilir.

Çevre etiği kavramı insan ve çevre arasındaki etkileşimlerinin tümüdür. Bu bakımdan bir peyzaj mimarının bir tasarım ve planlama sürecinde verdiği her karar, kullandığı her bir tasarım çizgisi; alandaki insan-çevre ilişkisini yönlendirecektir. Bu süreç boyunca kullanılan malzemenin çevre ile uyumundan, kullanılacak bitki materyalinin mevcut bitki türleriyle olan etkileşimine, öngörülen kullanıcının alanı kullanım şeklinden, uygulama sürecinde hangi doğal unsurların korunması gerektiğine yönelik verilecek kararlara kadar planlama ve tasarımın her aşamasında çok geniş bir alanda seçim yapılması gereklidir. Yapılan bir tasarımın çevre dostu olması ya da çevresel sürdürülebilirliği sağlaması için göz önünde bulundurulması gereken, doğal, kültürel, sosyal, ekonomik ve ekolojik pek çok teknik ve teorik bilgiye ihtiyaç duyulur. Bu seçimlerin doğru olarak yapılabilmesi için iyi bir çevre etiği bilinci sahibi olmak ve meslek eğitimiyle yetişmek gerektirir. Bu sebeple bu tez çalışmasının da konusu olan peyzaj mimarlığı öğretimi ve çevre etiği kavramları doğrudan ilişkilidir.

1.5. Çevre Etiği ve Peyzaj Mimarlığı Öğretimi

İnsan ve çevre arasındaki bir diyalogdan söz ediliyorsa, bu çoğu zaman peyzaj mimarlığının konusudur. Peyzaj mimarlığı disiplini çeşitli sosyal, estetik ve çevresel amaçlarla çevreye müdahale eder. Aralarındaki ilişki çok benzer olmasa da çevrecilik akımı ve peyzaj mimarlığı mesleği birçok benzer kaygıyı paylaşmaktadır (Thompson,1998; Selanon, 2012). Peyzaj mimarlığı bir meslek olarak insanın çevreyi ve ekolojiyi gördüğü, anladığı ve anlamlandırdığı şekilde gelişen ve yönlenen bir meslek dalıdır. Peyzaj mimarlarının tasarladıkları her çizgiyle mekan bileşenlerinden, materyal tercihinine kadar verdikleri her karar, çevre-insan etkileşimini yönlendirecek ve biçimlendirecektir. Etki alanının bu denli geniş olması peyzaj mimarlarının pek çok meslek disipliniyle ortak çalışmalar yürütmesini ve çevreyle olan ilişkilerinde doğru olana karar verebilmesi için çevre ve doğa hakkında yeterli bilgiye sahip olmasını gerekli kılar (Güzel, 2020).

Romantizm akımına bağlı olarak 1800'lü yıllarda İngiliz peyzaj tasarımları, resim sanatından hareketle gelişmiştir. Sanat aracılığıyla doğayı taklit etmek şeklinde gelişen bu

yaklaşımında doğa algıladığımız şekilde değil var olan doğayı taklit etmeye yönelik imgeler üretmek şeklindeydi. Ancak 18. yüzyıl sonrası Aydınlanma Çağı ve bilimsel yöntemlerin yükselişi ile tüm alanlarda olduğu gibi peyzaj çalışmalarında da doğayı algılamak da deneysel gerçeklik bağlamında şekillendi. Bu da peyzaj tasarımlarındaki doğayı taklit eden ve doğayla uyumlu çözümlerin anlamını ve değerini yitirmesine sebep oldu. 20. yüzyılda peyzaj kavramı sanatsal ve doğal anlamlarını yitirip topografik bir ürün haline geldi. Peyzaj tasarımlarında üretilen çözümler ruhsuz, birbirini tekrar eden ve birbirine benzeyen yapay mekanlara dönüştü (Thwaites ve Simkins, 2006).

Çevre-insan ilişkilerinde Aydınlanma Çağı sonrasında ortaya çıkan iki kutuplu yaklaşımı 20. yüzyıl peyzaj mimarlığı çalışmalarında da gözlemlemek mümkündür. Özellikle insan konforu ve kullanımını ön plana çıkarmak için estetik yönden gelişmiş peyzaj tasarımlarında sosyal, kültürel ve ekolojik değerlerin geri plana itilmesi oldukça sık rastlanan bir durumdur. Bu eksikliğin temelinde peyzaj mimarlığı tasarım ve planlamalarında estetik ve konfor kavramlarının ön plana çıkarken ekolojik, kültürel ve sosyal kavramların geri planda kalarak meslek içerisinde doğru bir felsefi ve teorik temele yerleştirilememiş olmaları gösterilebilir. Peyzaj mimarlığının gelişiminde pozitivist öğretilerin etkisiyle sorunların çözümünde mekânsal deneyimlerin parçalanarak bütüne gidilmesi yönündeki kısıtlayıcı bir tutumun belirlenmesinin de bunda etkisinin olduğu düşünülmektedir. Bu rasyonel ve analitik yöntem çevresel bileşenlerin kullanımında insan deneyimlerini azaltarak insan-çevre ilişkilerinin birbirinden kopmasına sebep olmuştur (Thwaites ve Simkins, 2006).

1972’de Stockholm’de gerçekleştirilen BM İnsan Çevresi Konferansında (Stockholm Konferansı), birçok ülke, “çevre” konusunda ilk defa bir araya gelmiştir ve BM İnsan Çevresi Bildirisi kabul edilmiştir. 1992 yılında Rio Konferansı kapsamında ilk kez “Sürdürülebilirlik” kavramı gündeme getirilmiştir (URL-8, 2022). Bu kavramla birlikte peyzaj tasarım ve yönetim anlayışlarına yeni ve ekolojik bir bakış açısı kazandırmıştır (Erdoğan Onur, 2012).

2000 yılında Fransa’da imzalanan Avrupa Peyzaj Sözleşmesi 2003 yılında ülkemiz tarafından kabul edilmiştir. Peyzajın tanımının yapıldığı ve peyzajın yönetimi, korunması ve sürekliliği konularını ele alan bu sözleşme, daha öncesinde peyzajın koruma konusunda yapılan diğer sözleşme ve stratejilerden (Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunması Hakkında Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı (UNESCO) Sözleşmesi,

Paris, Kasım 1972); Avrupa Yaban Hayatı ve Yaşam Ortamlarını Koruma Hakkında Avrupa Konseyi Sözleşmesi, Bern, Eylül 1979; Avrupa Mimari Mirasının Korunması Hakkında Avrupa Konseyi Sözleşmesi, Granada, Ekim 1985; Pan-Avrupa Biyolojik ve Peyzaj Çeşitliliği Stratejisi, 23-25 Haziran 1998) farklı olarak peyzaj temelinde ilerlemesi sebebiyle peyzaj mimarlığı mesleği için oldukça önemlidir (Kaska, 2012, URL-9, 2021).

Bilim ve teknolojinin ilerlemesiyle değişen koşullar ve buna bağlı olarak artan çevre sorunları günümüzde göz ardı edilemeyecek noktaya gelmiştir. Çevre sorunlarının artmasıyla, bu sorunların ortaya çıkışında temel etken olan insanın çevresine karşı tutumu ve farkındalığı daha fazla sorgulanmaya başlamıştır. Çevre duyarlılığı ve bilincinin geliştirilmesinin çevresel sorunların çözümü ve azaltılmasındaki öneminin anlaşılmasıyla beraber, çevre eğitiminin sürdürülebilirlik kapsamındaki önemi artmıştır (Oğuz vd., 2011). Bu yüzden meslek eğitimlerinin çevre bilinci ve farkındalığını öğrencilere kazandırması gerekir. Peyzaj mimarlığı çalışma alanı kapsamı açısından çevre ile doğrudan ilişkilidir. Bu sebeple çevreye karşı sorumlulukları oldukça fazladır. Çevre eğitimi için uygun öğretim yöntemlerinin kullanılması öğrenme etkisini arttırabilir. Çevre etiği ve çevre okuryazarlığını arttırmak için uygun öğretim yöntemlerini ve mevcut materyalleri uygulayan öğretim programları daha iyi öğretim etkisine sahip olabilir (Paakkari ve George, 2018; Liu vd. 2019).

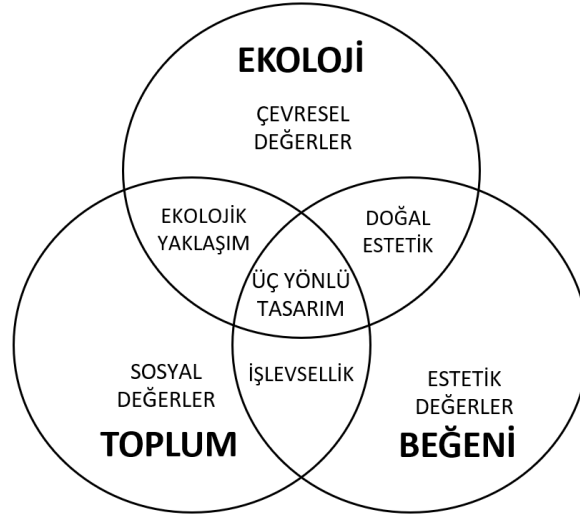
Öğretim süreci ve yapısında, peyzaj mimarlarına küresel çevre krizini daha doğrudan ve etkin bir şekilde anlatabilmek için değişiklikler yapılması gerekir. Alandaki öğrenciler, öğretim üyeleri ve öğretmenler, ekoloji ve ekolojik yapıların fonksiyonları ve süreçleri hakkında birçok ölçekte bilgi sahibi olmalı, insan kültürünün doğal süreçler üzerindeki etkilerini anlamış olmalıdır. Ekolojik restorasyon, ekoloji ve çevre çalışmalarının oluşturacağı bu yeni eğitim süreci, ekolojik okuryazarlık olarak adlandırılabilir (Dalton, 1992). Çevre okuryazarlığı bireyin çevresel sistemlerin durumunu anlama ve yorumlama yetisidir. Bireyin sahip olduğu çevresel bilgi ve bilinç düzeyi, çevre okuryazarlığını etkileyen bileşenlerdendir. Çevre okuryazarlığı bireylerin günlük yaşam pratiklerinde çevreye karşı sorumlu ve duyarlı olmaları, doğal ve değiştirilmiş çevreleri bir sistem olarak algılamaları, günümüz çevre sorunlarının farkında olmaları ve bu sorunlarla ilgili konularda araştırmalar yaparak bu konular üzerinde düşünceleri gibi oldukça kapsamlı ve özveri isteyen bir öğretimdir (Zorrilla-Pujana ve Rossi, 2014; Liu vd. 2017)

Çevre etiği insanların çevreye karşı tutum, değer, inanç ve alışkanlıklarından oluştuğu için çevre ve dünya için oldukça önemlidir. İnsanların küresel kaynakların korunması ve sürdürülebilirliğinden, gelecek nesillere saygı duyulması gerekliliğine kadar pek çok konuyu kapsar. Bu yüzden etkili bir çevre okuryazarlığı ve çevre etiği eğitimi uzun ve zordur ancak bireylerin çevreye karşı tutum ve davranışlarını olumlu yönde değiştirebilir (Liu vd. 2017)

Çevre eğitimi alan bir öğrenciden beklenen, çevre ile duyarlı, bağlantılı, kapsayıcı ve şefkatli bir ilişki içerisinde olmasıdır. Bu sebeple çevre eğitimi çevreye karşı uygun davranışları önermenin ötesine geçip öğrencileri çevreyle ilgili konularda kritik ve yaratıcı şekillerde ilgilenmeye sevk etmelidir. Öğrencilerin çevresel bilinçleri arttırılsa bile çevresel farkındalıkları, çevreye karşı görevlerini benimseme ve sorumluluk bilinçleri oluşmayabilir. Uygun çevre eğitimi çevresel bilinci oluştururken ekolojik etikleri günlük hayatın bir parçasına çevirme amacında olmalı, bu sayede öğrencilerin çevresel farkındalık kazanmalarını da amaçlamalıdır (Nazir ve Pedretti, 2016).

Doğa ve çevre koruma kavramları günümüzde peyzaj mimarlığı mesleğinde ve meslek eğitiminde giderek artarak kullanılmaya başlanmıştır. Ancak çevre ve doğa koruma eğitiminde hala yetersizlikler vardır. Thompson'a (2002) göre doğayı koruma ve peyzajı koruma arasındaki ayırım netleştirilmelidir. Peyzaj mimarları bilimsel olarak önemi ispatlanmış habitatları korumayı kabul etseler bile, asıl ilgi alanları, yarı doğal, insanlaştırılmış ve estetik değer taşıyan peyzajları korumaktır. Bu seçicilik görsel olarak estetik değer taşımayan peyzajların korunmasını zorlaştırır.

Korunan alanların yanı sıra yeni veya yeniden tasarlanan peyzaj alanlarının tasarımı kurgulanırken de peyzaj mimarlarının çevre etiğine uygun davranması gerekir. Çevre etiği peyzaj mimarlığı öğretimi için oldukça önemlidir. Çünkü peyzaj tasarımlarında yalnızca estetik ve teknik bilgilerin ve değerlerin kullanımı yeterli değildir. İdeal bir tasarım estetik değerler, sosyal değerler ve ekolojik değerler üzerine kurgulanmalıdır. Üç yönlü tasarımı oluşturan bu değerler kavramsal olarak birbirinden bağımsız olarak görülmelerine rağmen, anlamlı bir proje ve tasarım oluşturabilmek için birlikte kurgulanmalıdırlar (Thompson, 2002).

Şekil 2. Üç yönlü tasarımın bileşenleri şeması (Thompson, 2002)

Üç yönlü tasarımın peyzaj mimarlığı eğitimine uygulanması sürecine örnek olarak ABD Harvard Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü’nde aktif olarak okutulan “Tasarım Yoluyla Böcekler ve İnsanlar Arasındaki İlişkiyi Güçlendirmek” (Fostering Relationships Between Insects and Humans Through Design) dersi gösterilebilir. “Böcek popülasyonlarının sağlığı peyzajların sağlığıyla doğrudan ilişkilidir” önermesi üzerinden geliştirilen bu ders kapsamında öğrencilerin çoklu araştırma yöntemlerini ve farklı disiplinleri bir arada kurgulayarak insan-böcek ilişkisini ekolojik ve estetik yönden ele aldığı bir tasarım yaklaşımı geliştirilir (URL-10, 2021). Bu ve benzeri dersler ve uygulamalar sayesinde peyzaj mimarlığı öğrencilerinin projelerinde ve yaptığı uygulamalarda çevresel farkındalığının artması sağlanabilir. Bu sayede gelecekte yapılan peyzaj tasarım ve planlamalarının ekolojik açıdan sürdürülebilir ve çevreye duyarlı olması sağlanabilir.

Üç yönlü tasarımın gerçekleştirilmesi konusunda ise 2003 yılında James Corner Field Operations tarafından “lifescape” yani “yaşam alanı” konsepti ile tasarlanan Freshkills Park projesi bir örnek oluşturur. New York, Staten Island’da bulunan 1947 yılından beri kullanılan dünyanın en büyük çöplük alanının yani kirletilmiş ve bozulmuş bir alanın gelecek nesillerin kullanımı için kentsel yeşil bir rekreasyon alanına dönüştürüldüğü büyük çaplı bir projedir. 2003 yılında başlayan projenin 2030 yılında tamamlanması beklenmektedir. Park içinde bulunan çöplerden sızan sızıların toprağı kirletmesi ve metan, karbon dioksit gibi gazların güvenli bir şekilde boşaltılmasını sağlamak için de ileri seviyede

mühendislik tekniklerinden ve teknolojik çözümlerden faydalanılmıştır. Proje kent hayatından bir kaçış noktası oluşturması, kültürel zenginlik ve eğitim olanakları sunan alanlar barındırması gibi sosyal özellikleri barındırır. Aynı zamanda alanda mevcut olan ekolojik varlıkların korunması ve sürdürülmesini de amaçlar (Wilczkiewicz, 2017; Hafizoğlu, 2020; URL- 11, 2022).

Şekil 3. Freshkills Park, Staten Island, New York (URL- 2022).

Yapılan literatür çalışmasıyla çevre, doğa ve çevre etiği kavramları tanımlanmış bu kavramların peyzaj mimarlığı meslek disipliniyle olan ilişkileri ortaya koyulmuştur. Çevre eğitiminin peyzaj mimarlığı eğitiminin ayrılmaz ve temel bir parçası olduğu tespit edilmiştir. Ekoloji, koruma, sürdürülebilirlik, onarım gibi kavramların peyzaj tasarımı ve planlama süreçlerinin bir parçası olarak ele alınması gerektiği görülmüştür.

1.6. Çalışma Amaç ve Varsayımlarının Belirlenmesi

Geçmişte insanın çevre üzerinde kurduğu insan merkezci yaklaşımın sonucu olarak bozulan ve zarar gören ekolojik sistemler günümüzde insan ve çevre için büyük sorunlar haline gelmiştir. Toplumun bir kesimi bu sorunlar hakkında yeterince bilgi sahibi değildir ya da yanlış bilgiler edinmiştir. Başka bir kesimi ise ekonomik ya da politik sebeplerle bu konuları tamamen görmezden gelerek bu sorunlar yokmuş gibi davranırken, diğer bir kesim

ise bu konular hakkında farkındalık sahibidir, bilinçli davranır ve çözümler üretmeye çalışır. Ancak gerçekten bir çözüme ulaşmak isteniyorsa toplumun tümü bu konuda üstüne düşeni kabul etmeli, sorumluluk almalı, uygulamalara katılmalıdır. Aksi takdirde toplumun bir kısmının uğraşı ile bu sorunların aşılması imkânsızdır. Zira günümüzde bu sorunların etkileri ve sonuçları inkâr edilemeyecek hale gelmiştir. Bilimsel çalışmalar ışığında ve ahlaki yönden uygunluğuna bakıldığında, bu tez çalışmasında da benimsendiği gibi çevre hakkında bilinçli davranmak ve çözüm arayışında olmak yani çevre etiği kavramını özümseyip buna uygun davranış ve düşünce sistemleri belirlemek insanlar için bir gerekliliktir. Uygun olan davranış ve düşünce sistemlerini belirleme sürecinde ise hem teknik hem teorik bilgilere ihtiyaç duyulur. Tüm meslek gruplarının mesleki uygulamalarını ve öğrenim süreçlerini bu uygun davranış ve düşünce sistemi üzerinden yeniden şekillendirmeleri gerekir. Peyzaj mimarlığı da çalışma alanı çevre ile doğrudan ilişkili bir meslek olarak, ders programlarında mesleki bilgilerin yanında çevre ve ekoloji konusunda öğrencilere farkındalık sağlayacak bir çevre eğitimi ile öğrencilere çevre okuryazarlığı ve çevre bilinci kazandırmalıdır. Bu sayede gelecek peyzaj mimarlarının çalışma hayatları boyunca çevreye karşı duyarlı olmaları ve çevreyi destekleyerek iyileştirecek çalışmalar yapabilecek donanıma sahip olmaları sağlanabilir. Bu tez çalışmasının da ortaya çıkış ve gelişme süresince benimsenen bu bakış açısı, çevre etiği ve peyzaj mimarlığı meslek pratikleri arasındaki ilişkinin, güncel peyzaj mimarlığı eğitim süreci ve öğrencilerin bu eğitim sürecinin deneyimlemesi üzerindeki algı ve yeterliliklerin saptanması hedeflenmiştir ve bazı ön kabuller oluşturulmuştur:

- Geçmişte çevreye karşı benimsenen insan merkezci yaklaşımlar ciddi çevre sorunlarına dönüşmüştür ve günümüzde bu yaklaşımların sürdürülmesi ileride daha büyük sorunlara sebep olacaktır.
- Çevre sorunlarına getirilen çözümlerin sürdürülebilir ve etkili olması için insanların, çevreyi tüm bileşenleriyle yani canlı ve cansız tüm sistemleri ile bütün olarak anlaması, kabul etmesi ve benimsemesi gerekir.
- Bu ancak etkili bir çevre eğitimiyle gelişen çevre bilinci ve sorumluluğunun edinilmesiyle yani çevre etiğiyle sağlanır.
- Çevre eğitimi, çevreci davranışları önermenin ötesine geçip insanları günlük ve mesleki yaşamlarında bu davranışları etkili ve yaratıcı bir şekilde kullanmaya yönlendirmelidir.

- Çevre eğitimi alan bireylerin çevre ve doğayla dengeli, bağlantılı ve kapsayıcı bir iletişim halinde olması gerekir.
- Peyzaj mimarlığı mesleğinin çevreyle olan yakın ilişkisi göz önüne alındığında, ancak eğitim boyunca çevre eğitimi alan öğrencilerin meslek hayatları boyunca verdikleri çevresel kararlarda bilinçli ve sorumlu davranmaları sağlanabilir.

Yapılan literatür çalışması ile elde edilen bu önkabuller doğrultusunda oluşturulan temel varsayımlar ise şunlardır:

- Çevre eğitimi bireylerde çevresel bilinç oluşturmalıdır, bu sayede bireyler çevresel sorumluluklarını kabul eder ve günlük yaşamlarında buna uygun davranırlar.
- Türkiye’de bulunan peyzaj mimarlığı öğretim programlarında çevre etiğine dair bileşenlerin dağılımı ve öğretimi konusunda farklılıklar vardır.
- Bu farklılıkların temelinde programların bağlı olduğu fakültelerin farklı olması, dersleri veren öğretim elemanlarının konu hakkında yeterliliği, öğrencilerin konuya olan ilgisi gibi etmenler vardır.
- Bu farklılıklar öğrencilerin çevre okuryazarlığı ve etiği konusundaki gelişimlerini etkiler.
- Etkili bir çevre eğitimi alan öğrenciler bu eğitimi yaptıkları proje ve tasarımlarına yansıtılme yetisine sahip olurlar.

Bu temel varsayımlar doğrultusunda aşağıdaki araştırma soruları oluşturulmuştur:

- Peyzaj mimarlığı eğitimi sırasında öğrencilerin çevre bilinci nasıl değişir ya da değişir mi?
- Bölümlerin bağlı buldukları fakülteler bölümlerin ders içeriklerini ve çevre eğitimini nasıl etkiler?
- Öğrenciler verilen çevre eğitimini günlük yaşam pratiklerine nasıl uygularlar ya da uygulayabilirler mi?
- Öğrenciler verilen çevre eğitimini mesleki kararlarında ve öğrencilik projelerinde nasıl kullanırlar ya da kullanabilirler mi?
- Öğrenciler aldıkları çevre eğitiminin yeterliliği hakkında ne düşünüyorlar?

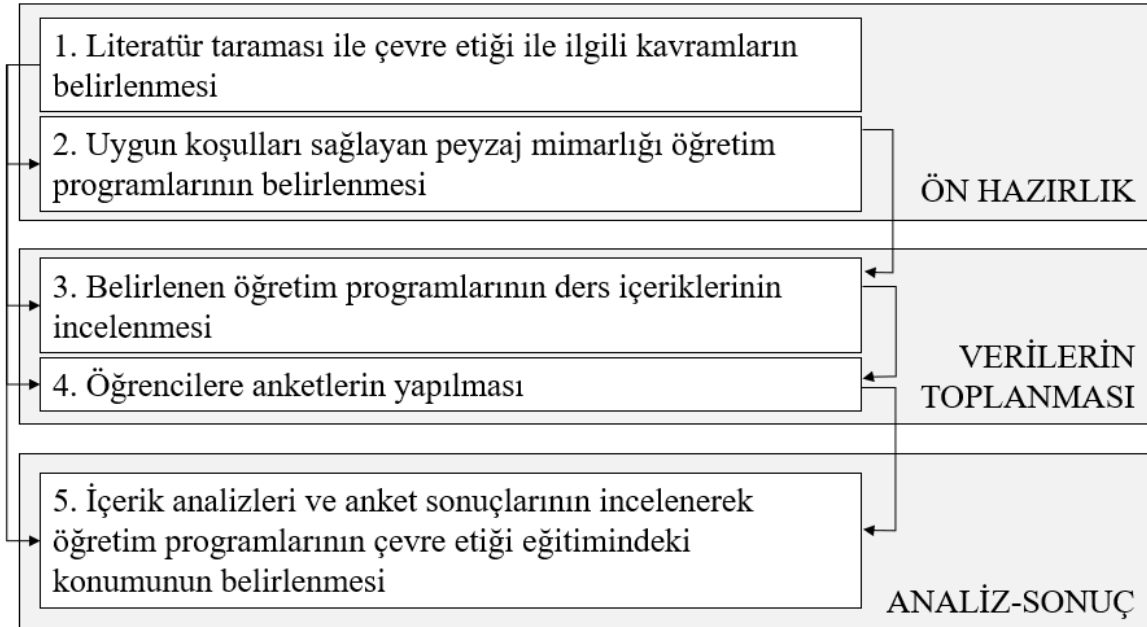

Şekil 4. Araştırmanın teorik çatısı

2.YAPILAN ÇALIŞMALAR

2.1. Araştırma Tasarımının Geliştirilmesi

Tez çalışması sürecinde, Türkiye’deki peyzaj mimarlığı bölümlerinin öğretim programlarındaki çevre etiğine dair bileşenler ve bu bileşenlerin öğrencilerin günlük yaşamlarında ve mesleki hayatlarındaki çevre algılarını nasıl etkilediğinin belirlenmesi, bu sayede Türkiye’deki peyzaj mimarlığı eğitiminin ekolojik ve çevresel konulardaki yeterliği ve eksikliklerinin belirlenmesi hedeflenmektedir. Tez çalışmasının temel varsayımı etkili bir çevre ve çevre etiği eğitimi ile peyzaj mimarlığı öğrencilerinin günlük yaşam pratikleri ve mesleki uygulamalarında çevreye karşı daha duyarlı ve etik bir yaklaşım benimsemelerine katkıda bulunabileceğidir. Bu varsayım peyzaj mimarlığı öğretim programlarında güncel olarak verilen çevre eğitiminin yeterliliği ve öğrencilerin bu öğretim süresince gelişiminin irdelenmesini gerektirir. Öğretim programları ve öğrencilerin kazanımlarını incelenirken iki farklı veri toplama ve inceleme yöntemi kullanılmıştır. Tez çalışmasının yöntemi bu doğrultuda Şekil 5’teki gibi şekillenmiştir.

Şekil 5. Çalışma yöntemine ait ilişki diyagramı

2.2. Çalışma Yapılacak Programların Seçilmesi ve Tanımlanması

Çalışma grubunun belirlenmesi sürecinde Türkiye’de bulunan tüm peyzaj mimarlığı bölümleri incelenmiştir. Bu bölümler içerisinde tüm sınıflarda öğrencilerin bulunması ve öğretim programı ve müfredatın belirlenmiş olması açısından 2015 yılı ve öncesinde öğretime başlanmış bölümler seçilmiştir. Vakıf üniversiteleri, özel üniversiteler ve KKTC’de bulunan üniversiteler değerlendirme kapsamına alınmamış, yalnızca devlet üniversiteleri değerlendirilmiştir. Bu bölümlerin müfredatlarındaki dersler listelenerek bu dersler arasından Türk Dili, Matematik, İngilizce, Temel Bilgi Teknolojileri, Atatürk İlke ve İnkılap Tarihi gibi YÖK tarafından belirlenmiş yükseköğretim programlarında öğretim süresince okutulması zorunlu olan dersler (URL-12, 2021) çıkarılarak derslere ait amaçlar ve ders içerikleri toplanmıştır.

Verilerin dengeli dağılması ve netliği açısından Aralık 2020 tarihi itibarıyla üniversiteye ait resmi internet sitesi üzerinden ders içerik ve amaçlarının tamamına erişilebilen bölümler (URL-13, 2020; URL-14, 2020; URL-15, 2020; URL-16, 2020; URL-17, 2020; URL-18, 2020; URL-19, 2020; URL-20, 2020; URL-21, 2020; URL-22, 2020; URL-23, 2020) değerlendirmeye alınmıştır. Tablo 2’de bu özelliklere sahip öğretim programı listelenmiştir.

Tablo 2. Resmî web sayfaları üzerinden ders içerik ve amaçlarının tamamına erişilen bölümler

	Programın Bulunduğu Üniversite	Programın Öğretime Başladığı Yıl	Programın Bağlı Olduğu Fakülte
1	Ankara Üniversitesi	1968	Ziraat Fakültesi
2	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	2013	Ziraat Fakültesi
3	Bartın Üniversitesi	1994	Mühendislik, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi
4	Çukurova Üniversitesi	1981	Mimarlık Fakültesi
5	Ege Üniversitesi	2009	Ziraat Fakültesi
6	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi	2002	Mimarlık Fakültesi
7	İnönü Üniversitesi	2010	Güzel Sanatlar ve Tasarım
8	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi		Orman Fakültesi
9	Kastamonu Üniversitesi	2012	Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi
10	Karadeniz Teknik Üniversitesi	1990	Orman Fakültesi
11	Süleyman Demirel Üniversitesi	2007	Mimarlık Fakültesi

2.3. Birinci Aşama: İçerik Analizi

Programlardaki çevresel bileşenlerin saptanması ve programlara göre bu bileşenlerin dağılım durumunun belirlenmesi için tez çalışması süresinde yapılan çalışmalardan biri de içerik analizidir. İçerik analizi araştırmacının araştırma verilerini önce sınıflandırması sonrasında anlamlandırması ve en son olarak kendi yorumlarını da dahil ederek yorumladığı bir nitel veri analizi yöntemidir (Günbayı, 2019). Yapılan içerik analizi sayesinde erişime açık eğitim programları barındırdığı çevresel bileşenlerin miktarına göre çoktan aza sıralanması amaçlanmıştır. Belirlenen peyzaj mimarlığı eğitim programlarına ait ders içerikleri ve ders amaçları her program için ayrı bir dosya oluşturularak, programlara ait resmi internet sitelerinden alınmıştır. Derslere ait veriler alınırken öğretim süresince okutulması zorunlu olan Türk Dili, Matematik, Yabancı dil, Atatürk İlke ve İnkılap Tarihi dersleri çevreye ait bileşenler içermemeleri ve tüm programlarda ortak olmaları nedeniyle çalışma dışında tutulmuştur. Seçmeli dersler ise tüm öğrenciler tarafından farklı şekillerde seçilebilmeleri nedeniyle dahil edilmemiştir.

Programlarda verilen zorunlu derslere ait ders içerikleri ve ders amaçlarına MAXQDA 2020 Analytics Pro programı kullanılarak içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizi yapılırken, yeterli anket sayısına sahip peyzaj mimarlığı öğretim programlarındaki tüm derslere ait ders içerikleri ve amaçları bir belge içerisinde sıralı bir şekilde hazırlanmıştır. Belirlenen 11 öğretim programına ait içerikler düzenlenmiştir ancak çalışma süresince yapılan anket çalışmasında elde edilen geri dönüş sayıları, sağlıklı analiz yapabilmek için her öğretim programında yeterlilik sağlamamıştır. Bu sebeple yalnızca yeterlilik sağlanan 6 farklı öğretim programına ait belge oluşturulmuştur. Bu belgeler programın bulunduğu üniversitenin adı ile isimlendirilmiştir. Şekil 6'da belgelerin bulunduğu belge sistemi bölmesinin ekran görüntüsü bulunmaktadır. Belgelerin karşısında bulunan rakamlar belge içerisinde bulunan paragraf sayısını belirtir.

Folder/Document	Count
Belgeler	398
Universiteler	398
Ankara Üniversitesi	54
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	62
Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi	78
İnönü Üniversitesi	70
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	72
Karadeniz Teknik Üniversitesi	62
Kümelere	0

Şekil 6. Çalışma sırasında oluşturulan belge sistemine ait MAXQDA 2020 Analytics Pro programından alınmış ekran görüntüsü

Çevresel bileşenlerin ve peyzaj mimarlığına ait bileşenlerin belirlenmesi için kodlar oluşturulmuştur. Bu kodların oluşturulmasında peyzaj mimarlığı bölümüne ait 3 ana konu olan Bitki Materyali ve Yetiştirime Tekniği, Peyzaj Planlama ve Tasarımı, Peyzaj Teknikleri kavramları temel alınmıştır. Bu kavramlara ek olarak çevresel bileşenlerin tespiti için Çevre ve Ekoloji Bilgisi isimli bir diğer kod oluşturulmuştur.

Bu 4 ana koda bağlı olarak daha detaylı bir analiz için bu kodlar kendi içinde 10 farklı alt koda bölünmüştür. Alt kodların belirlenmesinde, tüm öğretim programlarında bulunan benzer isim ve içeriklere sahip dersler temel alınmıştır. Peyzaj mimarlığı öğretim sürecinde bir ders ya da ders içeriğinin pek çok anabilim dalının konusu olduğu göz önünde bulundurularak kodlama işlemleri yapılmıştır. Şekil 7’de oluşturulan kodlar görülebilir, kodların karşısındaki rakamlar tüm belgeler içerisinde işaretlenen toplam kod sayısını göstermektedir.

Code	Count
Kod Sistemi	398
Çevre ve Ekoloji Bilgisi	29
Doğa Koruma	5
Peyzaj Onarımı ve Korunması	4
Peyzaj Teknikleri	36
Jeomorfolojik ve Klimatik Bilgiler	10
Mühendislik Bilgisi	16
Malzeme Bilgisi	10
Bitki Materyali ve Yetiştiriciliği	32
Bitki Tanıma	28
Bitkisel Tasarım	25
Peyzaj Tasarımı ve Planlama	88
Peyzaj Planlama	24
Peyzaj Tasarımı	57
Grafik Anlatım ve Çizim	34
Kümelere	0

Şekil 7. Çalışma sırasında oluşturulan kod sistemine ait MAXQDA 2020 Analytics Pro programından alınmış ekran görüntüsü

Çalışma sırasında oluşturulan kodlar ve alt kodlar şu şekildedir.

1. Çevre ve Ekoloji Bilgisi

-Doğa Koruma

-Peyzaj Onarımı ve Korunması

2. Peyzaj Teknikleri

-Jeomorfolojik ve Klimatik Bilgiler

-Mühendislik Bilgisi

-Malzeme Bilgisi

3. Bitki Materyali ve Yetiştirme Tekniği

-Bitki Tanıma

-Bitkisel Tasarım

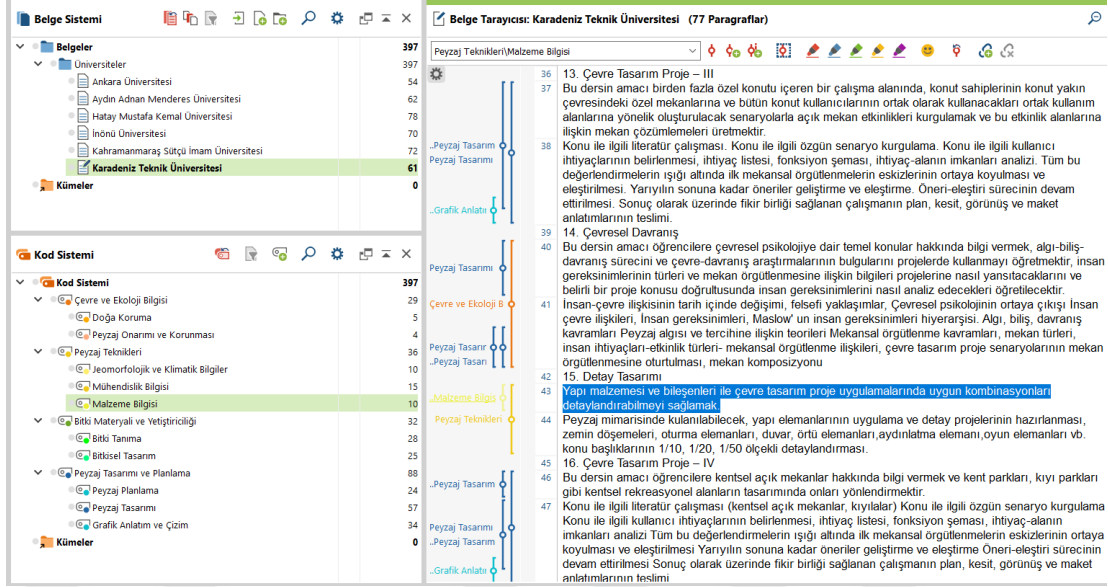
4. Peyzaj Planlama ve Tasarım

-Peyzaj Planlama

-Peyzaj Tasarımı

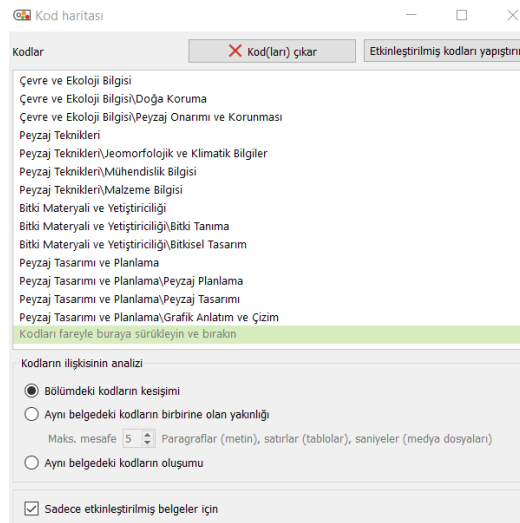
-Grafik Anlatım ve Çizim

Belirlenen programlara ait ders verileri belgelerine yukarıda verilen kodlar işlenerek analiz edilmiştir. Bu analizler sırasında bazı derslerde belirlenen kodlara ait bileşen bulunamazken, bazı derslerde birden çok koda ait bileşen bulunmuş ve analiz edilmiştir. Şekil 8'deki ekran görüntüsünde, seçili belge olan Karadeniz Teknik Üniversitesi'ne ait verilere ait kodlamalarda, mavi ile seçilmiş alanın "Malzeme Bilgisi" kodu ile işlendiği görülür.

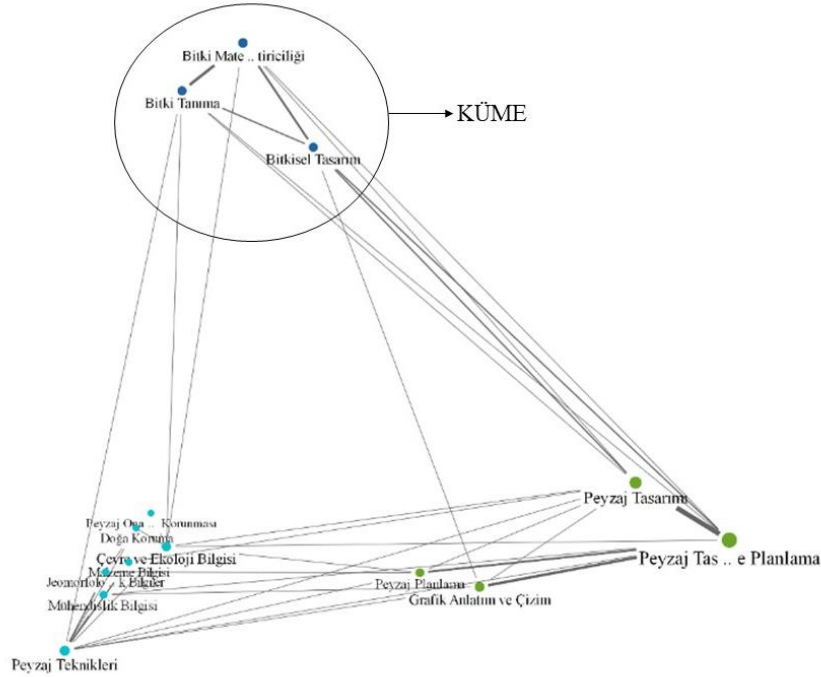
Şekil 8. Yapılan kodlama işlemini gösteren MAXQDA 2020 Analytics Pro programından alınmış ekran görüntüsü

Yapılan kodlama işlemleri sonrasında belgeler birlikte ve ayrı ayrı olacak şekilde, tüm kodlar etkinleştirilerek “Kod Haritası” oluşturulmuştur. Şekil 9’da kod haritaları oluşturulurken “Kodların İlişkisinin Analizi” belirlenirken “Bölümdeki Kodların Kesişimi” analizi seçildiği görülür çünkü belge içerisindeki verilerin yani derslerin kesişimleri arasında anlamlı bir sonuç bulunurken, sıralanmasında bir anlamlılık yoktur. Bu yüzden kodların birbirine yakınlığı bu veriler için anlamlı bir analiz oluşturamayacaktır.

Şekil 9. Kod haritaları oluşturulurken tercih edilen analiz yöntemlerine ait MAXQDA 2020 Analytics Pro Programından alınmış ekran görüntüsü

Şekil 10’da bu yöntemle oluşturulmuş olan bir kod haritası görülmektedir. Haritada görülen her bir renkli nokta bir kodu temsil etmektedir ve noktaların büyüklüğü kodun diğer kodlara oranla belge içinde daha fazla bulunduğunu temsil eder örneğin Şekil 10’da belge içerisinde en fazla “Peyzaj Tasarımı ve Planlama” kodu bulunmaktadır. Yine noktalarda 3 farklı renk bulunur, her renk bir kümeyi ifade eder kodların birbirileri ile kesişimi yüksek olan kodlar kümeleri oluşur. Şekil 9’da “Bitki Materyali ve Yetiştiriciliği”, “Bitki Tanıma” ve “Bitkisel Tasarım” kodları bir küme oluşturmaktadır. Noktaların ve kümelerin arasında bulunan boşluklar tanımlıdır; boşlukların fazla olduğu kodların ilişkileri düşükken azaldığı kodların ilişkileri yüksektir. Benzer şekilde noktalar arasında bulunan çizgi kalınlıkları da tanımlıdır ve ilişkinin kuvveti arttıkça çizgi kalınlığı da artar. Bu sayede elde edilen kodların türü, oranı, birbirleriyle olan ilişkileri ve varsa kopuklukları saptanmış olur.

Şekil 10. Kod haritası örneği

Yapılan bir başka analiz ise “Kodlara Genel Bakış Tablosu” oluşturulmasıdır. Program tarafından oluşturulan bu tabloda tüm belgelerin yani tüm üniversitelerin kodlu bölümlerinde her kodun kaç kere tekrar ettiği rakamsal olarak ve yüzde olarak elde edilir. Bunun yanında özel olarak incelenmek istenen belgeler etkinleştirilerek bu belge özelinde de aynı veriler

elde edilir. Bu sayede genelde ve bölüm özelinde en çok öne çıkan kod ve her kodun programdaki dağılım yüzdesi gibi verilere ulaşılabilir.

Yapılan bir diğer analiz “Kelime Bulutu” ve “Sözcük Frekansı Tablosu” oluşturulmasıdır. Bu yöntemlerde kodlardan bağımsız olarak belgeler içerisinde bulunan kelimeler ve bu kelimelerin tekrar etme sıklığı ya da frekansı değerlendirilir. Tüm belgeler içerisinde bulunan sözcüklerden ve, veya, ya da, için vb. bağlaç ve edatlar belirlenerek hariç listesine eklenir. Aynı zamanda aynı kelimenin ek almış halleri, yani peyzaj kelimesi için peyzajlar, peyzajın, peyzajda vb. kelimeler tek bir kelime olarak birleştirilir. Bu sayede en çok tekrar eden anlamlı kelimeler ve bu kelimelerin yüzdelik olarak dağılımı elde edilmiş olur. Kelime bulutu ise elde edilen kelimelerin frekans büyüklüğüne göre boyut verilmiş kelimelerin bir araya getirilerek bir bulut şeklinde görselleştirilmiş halidir. Şekil 11’de bulunan kelime bulutunda boyut farklılıklarına incelendiğinde çevre ve saygı kelimelerinin en yüksek frekansa sahip kelimeler olduğu görülür. Kelimelerin yatay veya dikey olarak konumlanması ve rengi herhangi bir değer ifade etmez. Çalışma boyunca daha net ve sağlıklı sonuçlar elde etmek için tüm kelimeler değil frekansı en büyük 15 kelime tablo ve bulut halinde gösterilmiştir.

Şekil 11. Kelime bulutu örneği

2.4. İkinci Aşama: Anket Çalışması

Yapılan içerik analizi sonrasında programlarda bulunan çevresel bileşenlerin miktarı belirlenmiştir. Ancak ders içeriklerinin öğrenciler tarafından algılanma ve benimsenme seviyelerini etkileyen pek çok faktör olabilir. Dolayısıyla yapılan içerik analizleri sonucunda elde edilen sonuçlar, öğrencilerin çevre eğitimi konusundaki gelişimlerini saptamak için tek başına yeterli olmayacağı için içerik analizine ek olarak peyzaj mimarlığı öğretim

programlarında bulunan öğrencilere anket çalışması da yapılmıştır. Yapılan anket çalışmasında ise belirlenen bileşenlerin öğrenciler tarafından ne kadar benimsendiği öğrenmek amaçlanmıştır. Bu sayede programlarda bulunan çevresel içeriklerin öğrencilerin çevresel farkındalıklarına olan etkileri ortaya konulacaktır.

Anket çalışması yukarıda belirlenen 11 peyzaj mimarlığı öğretim programının tümüne iletilmiş olup resmi yazışmalardaki gecikme ve programların olumlu dönüt vermemesi, bölümlerde bulunan öğrenci sayılarının farklı olması ve pandemi şartlarına bağlı olarak tüm öğrencilere ulaşamamak gibi sebeplerle her bölümden eşit ve yeterli sayıda katılım sağlanamamıştır.

Tablo 3. Öğretim programlarından ankete katılım sağlayan öğrenci sayısı tablosu

	Programın Bulunduğu Üniversite	Ankete Katılım Sağlayan Öğrenci Sayısı
1	Ankara Üniversitesi	30
2	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	50
3	Bartın Üniversitesi	8
4	Çukurova Üniversitesi	16
5	Ege Üniversitesi	0
6	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi	39
7	İnönü Üniversitesi	48
8	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	30
9	Kastamonu Üniversitesi	27
10	Karadeniz Teknik Üniversitesi	56
11	Süleyman Demirel Üniversitesi	6

Anket çalışmasında daha sağlıklı sonuçlar elde edebilmek için en az 30 öğrencinin katılım sağladığı programlar değerlendirmeye alınmıştır. Bu programlar,

- Ankara Üniversitesi
- Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
- Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
- İnönü Üniversitesi
- Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
- Karadeniz Teknik Üniversitesi'dir.

Anket sorularının hazırlanmasında, katılımcıların özel hayatına dair ifşa edici bilgiler talep edilmemiştir. Tüm katılımcılar anonim olarak değerlendirilmiştir. Anket hazırlanırken, literatür taraması sonucunda ulaşılan bireylerin çevre etiği düzeylerini ölçmek için daha önce yapılmış olan bilimsel çalışmalarda kullanılan anket sorularından faydalanılmıştır (Oğuz vd., 2011; Özdemir, 2012). Çalışma sürecinde toplanılan verilerin anlamlandırılması ve

kavramsal çerçevenin oluşturulması için hazırlanan sorular ve katılımcıların çevresel farkındalıklarının ölçülmesi ve bu farkındalığın günlük yaşamda ve mesleki uygulamalardaki etkilerinin ölçülmesi için sorular oluşturulmuştur. Sorular Likert ölçeğinde, açık uçlu ve çoktan seçmeli olarak üç farklı yöntemle hazırlanmıştır.

Likert tutum ölçeğinde hazırlanan ifadeler iki farklı bölümde sorgulanmıştır. İlk bölümde bulunan ifadeler öğrencilerin peyzaj mimarlığı öğretimlerinden bağımsız olarak günlük yaşam pratiklerinde çevreye ve çevre sorunlarına olan yaklaşımlarını ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır. İlk bölümde bulunan ifadeler:

- “Çevreye karşı duyarlı bir ailede büyüdüm.”
- “Daha önce çevre koruma, hayvanları koruma vb. konular ile ilgili etkinliklere programlara ya da imza kampanyalarına katıldım.”
- “Küresel ısınma, küresel kirlilik gibi konularda yeterli bilgiye sahip olduğumu düşünüyorum.”
- “Küresel ısınma, küresel kirlilik gibi çevre problemleri konusunda endişeliyim.”
- “Günlük yaşamdaki davranışlarımda çevreye zarar vermemeye özen gösteririm.”
- “Bugün çevreye verdiğimiz zararlar yüzünden gelecek nesiller ya da çocuklarım için endişeliyim.”
- “Yaşayan tüm canlıların hayatını koruma ve sürdürme hakkı vardır.”
- “Küresel ısınma ancak doğaya zarar veren yaşam tarzından vazgeçilerek önlenir.”
- “Ekolojik dengeyi korumak insanlığın etik görevidir.”

İkinci bölümde bulunan ifadeler ise peyzaj mimarlığı öğretim sürecinde öğrencilerin gelişimi ve öğrencilerin aldıkları çevre ve çevre etiği eğitiminin yeterliği hakkındaki düşüncelerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. İkinci bölümde bulunan ifadeler:

- “İyi bir peyzaj mimarı çevreye karşı duyarlı olmalıdır.”
- “Bir peyzaj mimarı için çevre bilinci tasarım ve planlama yeteneği kadar önemlidir.”
- “Bir peyzaj mimarı için çevre bilinci bitki ve materyal bilgisi kadar önemlidir.”
- “Bir peyzaj mimarı için çevre bilinci teknik ve bilgisayar programlarını kullanma yetisi kadar önemlidir.”
- “Tasarım süreçlerinde maliyetin düşmesi için doğal sistemlere müdahale edilebilir.”
- “Peyzaj mimarlığı eğitim sürecinde çevreye karşı farkındalığım arttı.”

- “Peyzaj mimarlığı sürecinde yeterince çevre eğitimi aldım.”
- “Çevre bilincimi arttıracak yeterince zorunlu ders aldım.”
- “Çevre bilincimi arttıracak dersler genellikle seçmeli derslerdir.”
- “Seçmeli ders seçimlerinde çevre ile ilgili dersleri seçmeye özen gösteririm.”

Katılımcılardan idafelere cevap olarak “kesinlikle katılmıyorum”, “katılıyorum”, “fikrim yok”, “katılıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” yanıtlarından birini tercih etmeleri istenmiştir.

Çoktan seçmeli sorular, cinsiyet, yaş, sınıf vb. verilerin toplanmasında kullanılırken, açık uçlu sorular öğrencilerin çevre etiği kavramı hakkındaki düşünceleri ve bu kavramı mesleki yaşamlarındaki kullanımlarını saptamak için hazırlanmıştır. Aynı zamanda yine çoktan seçmeli olarak sıralama sorusu da sorulmuştur (EK-1).

Anket sonuçlarının analizinde Likert ölçeğindeki ifadelerin ve çoktan seçmeli olarak hazırlanan soruların analiz edilmesinde IBM SPSS 22 programı, açık uçlu sorulara verilen yanıtlar ise MAXQDA 2020 Analytis Pro programı kullanılarak değerlendirilmiştir.

Likert tutum ölçeğinde hazırlanan ifadeler değerlendirilirken normallik testi yapılarak verilerin dağılımına bakılmıştır. Düzenli dağılmayan veriler ki-kare yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Beklenen değerlerin %20’ye kadar 5’ten küçük olduğu durumlarda Pearson Chi-Square Testi’ne ait p değerinin %0,05’ten küçük olması durumunda anlamlı bir ilişki olduğu kabul edilirken, beklenen değerlerin %20’den fazlasının 5’ten küçük olduğu durumlarda Monte Carlo Yöntemi kullanılarak elde edilen Fisher-Freeman-Halton Exact Testi’ne ait p değerinin %0,01’den küçük olması durumu göz önüne alınmıştır (Mehta ve Pathel, 2011; URL-22, 2021).

3.BULGULAR

3.1. Peyzaj Mimarlığı Öğretim Programlarına Ait Derslerin İncelenmesi

Çalışma kapsamında 6 farklı peyzaj mimarlığı öğretim programına ait ders içeriklerine içerik analizi yapılmıştır. Bu süreçte 221 farklı derse ait ders içeriği ve ders amaçlarına yönelik veriler toplanmıştır.

Tablo 4. Üniversitelere göre incelenen zorunlu ders sayısı dağılımı

	Programın Bulunduğu Üniversite	Çalışma Kapsamında İncelenen Zorunlu Ders Sayısı
1	Ankara Üniversitesi	34
2	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	40
3	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi	38
4	İnönü Üniversitesi	42
5	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	42
6	Karadeniz Teknik Üniversitesi	25
	Toplam	221

3.2. Peyzaj Mimarlığı Öğretim Programları Öğrencilerine Yapılan Anket Çalışması

Anket çalışması 6 farklı öğretim programında Google Forms uygulaması üzerinden uygulanmıştır. Ankete toplam 253 peyzaj mimarlığı öğrencisi katılım sağlamıştır. Öğrencilerin katılım sağladıkları üniversitelerin dağılımı ve sayısı Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5. Ankete katılım sağlayan öğrencilerin sayısı ve bulunduğu üniversiteler

	Üniversite	Katılımcı Sayısı	Yüzde
1	Ankara Üniversitesi	30	11,9
2	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	50	19,8
3	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi	39	15,4
4	İnönü Üniversitesi	48	18,9
5	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	30	11,9
6	Karadeniz Teknik Üniversitesi	56	22,1
	Toplam	253	100

3.1.1. Sosyo-Demografik Veriler

Ankete katılım sağlayan öğrencilerin 180’i (%71,1) kadın, 73’ü (%28,9) erkektir. Oransal olarak kadın katılımcıların en çok olduğu üniversite Karadeniz Teknik Üniversitesi

(%87,5), en az olduğu üniversite ise Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi'dir (%60,0) (Tablo 6).

Katılımcıların 214'ü (%84,6) 18-25 yaş grubunda, 29'u (%11,5) 25-35, 10'u (%3,9) ise 35 yaş ve üzerindedir. Oransal olarak 18-25 yaş grubundaki öğrencilerin en fazla bulunduğu üniversite Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi'dir (%96,7). 35 ve üzeri yaşa sahip en fazla öğrencinin bulunduğu üniversite ise Aydın Adnan Menderes Üniversitesi'dir (%10,0) (Tablo 6).

Tablo 6. Ankete katılım sağlayan öğrencilerin cinsiyet ve yaş grupları

Üniversite	Cinsiyet				Yaş					
	Kadın		Erkek		18-25		25-35		35 ve üzeri	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
ANKARA	26	86,7	4	13,3	20	66,7	8	26,7	2	6,7
ADÜ	31	62,0	19	38,0	41	82,0	4	8,0	5	10,0
MKÜ	24	61,5	15	38,5	30	76,9	7	18,0	2	5,1
İNÖNÜ	32	66,7	16	33,3	41	85,4	7	14,6	0	0
KSÜ	18	60,0	12	30,0	29	96,7	1	3,3	0	0
KTÜ	49	87,5	7	12,5	53	94,6	2	3,6	1	1,8
Toplam	180	71,1	73	28,9	214	84,6	29	11,5	10	3,9

Ankete katılım sağlayan öğrencilerin 40'nın (%15,8) herhangi bir dernek vakıf veya sivil toplum kuruluşuna üyeliği varken, 213'ünün (%84,2) bu kuruluşlara üyeliği yoktur. İnönü Üniversitesi (%6,3) oransal olarak en az öğrencinin dernek, vakıf ya da sivil toplum kuruluşlarına üyeliğinin bulunduğu üniversite iken, Ankara Üniversitesi (%30,0) en çok üyenin bulunduğu üniversitedir (Tablo 7).

Tablo 7. Ankete katılım sağlayan öğrencilerin dernek, vakıf ya da sivil toplum kuruluşlarına üye olma durumları

Üniversite	Üyeliği Bulunan		Üyeliği Bulunmayan		Belirtilen Kuruluş Sayısı	En Fazla Üyesi Bulunan Kuruluş
	Sayı	%	Sayı	%		
ANKARA	9	30,0	21	70,0	5	TEMA(5)
ADÜ	10	20,0	40	80	5	TEMA(3)
MKÜ	5	12,8	34	87,2	6	TEMA (2) KIZILAY (2)
İNÖNÜ	3	6,3	45	93,7	4	TEMA(2)
KSÜ	4	13,3	26	86,7	3	TEMA (2)
KTÜ	9	16,1	47	83,9	9	TEMA (2), AHBAP (2)
Toplam	40	15,8	213	84,2	24	TEMA (14)

Katılımcılar, 24 farklı kuruluşa üye olduklarını belirtmişlerdir. En çok üyesi (14) bulunan kuruluş TEMA Vakfı'dır. Bunun yanında WWF Türkiye (1), Hayvanları Koruma

Derneği (1), Greenpeace (1) gibi çevre kuruluşlarına da üyeliği bulunan katılımcılar bulunmaktadır.

3.1.2. Öğretim Durumuna Ait Veriler

Katılımcıların 52'si (%20,5) 1. sınıf, 29'u (%11,5) 2. sınıf, 50'si (%19,8) 3. sınıf ve 122'si (%48,2) 4. Sınıf öğrencisidir. Oransal olarak 1. sınıfların en fazla olduğu üniversite Karadeniz Teknik Üniversitesidir (%48,2). Ankara Üniversitesi'nden hiçbir 1. sınıf öğrencisi ankete katılım sağlamamıştır. Ankara Üniversitesi (%80,0) oransal olarak en fazla 4. Sınıf öğrencisinin katıldığı üniversitedir (Tablo 8).

Tablo 8. Ankete katılım sağlayan öğrencilerin buldukları sınıf

Üniversite	1. Sınıf		2. Sınıf		3. Sınıf		4. Sınıf	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
ANKARA	0	0	1	3,3	5	16,7	24	80,0
ADÜ	7	14,0	8	16,0	14	28,0	21	42,0
MKÜ	1	2,3	6	15,4	5	12,8	27	69,2
İNÖNÜ	12	25,0	3	6,2	9	18,7	24	50,0
KSÜ	5	16,7	4	13,3	11	36,7	10	33,3
KTÜ	27	48,2	7	12,5	6	10,71	16	28,5
Toplam	52	20,5	29	11,5	50	19,8	122	48,2

Ankete katılım sağlayan öğrencilerin genel not ortalamaları en fazla 70-80 aralığındadır (%37,1). Ankete katılan Karadeniz Teknik Üniversitesi 1. Sınıf öğrencileri henüz not ortalamalarının oluşmadığını belirtmiştir, aynı zamanda bu üniversite not ortalaması 90-100 aralığında (%10,7) olan en fazla öğrencinin bulunduğu üniversitedir (Tablo 9).

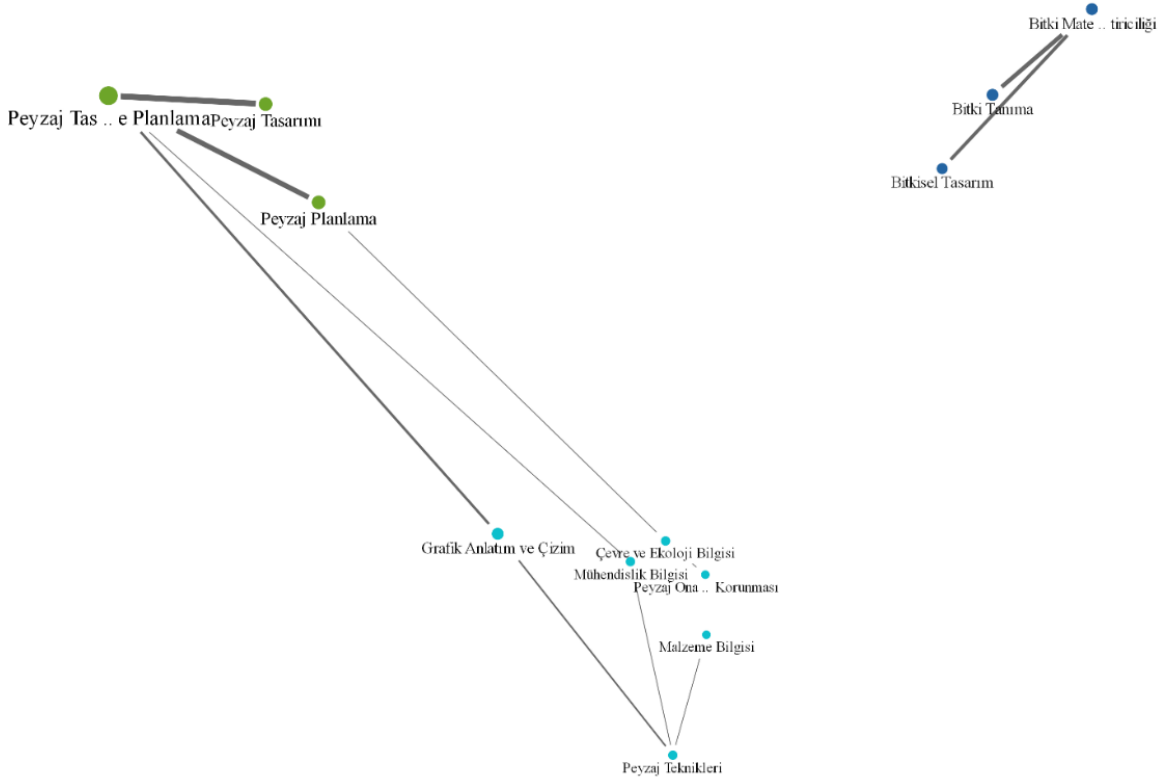
Tablo 9. Ankete katılım sağlayan öğrencilerin not ortalamaları

Üniversite	90-100		80-90		70-80		60-70		50-60		Belirsiz	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
ANKARA	2	6,6	13	43,3	14	46,6	1	3,3	0	0	0	0
ADÜ	3	6,0	14	28,0	24	48,0	6	12,0	2	4,0	1	2,0
MKÜ	0	0	7	17,9	17	43,6	5	12,8	1	2,6	9	23,1
İNÖNÜ	2	4,2	14	29,2	17	35,4	10	20,8	3	6,2	2	4,2
KSÜ	2	6,7	8	26,7	12	40,0	8	26,7	0	0	0	0
KTÜ	6	10,7	10	17,9	10	17,9	3	5,4	0	0	27	48,2
Toplam	15	6,3	66	26,0	94	37,1	33	13,0	6	2,3	39	16,2

3.2. Ankara Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümüne Ait Bulgular

3.2.1. İçerik Analizine Ait Bulgular

Çalışma kapsamında 34 farklı zorunlu ders içeriği incelenmiştir. Programda “Doğa Koruma” ve “Jeomorfolojik ve Klimatik Bilgiler” kodlarına ait bileşen bulunmamıştır. 3 farklı küme oluşmuştur, bunlardan ilki ve en kapsamlı olanı “Peyzaj Tasarımı ve Planlama”, “Peyzaj Tasarımı” ve “Peyzaj Planlama” grubudur. “Bitki Materyali ve Yetiştiriciliği” ana kodu ve buna bağlı alt kodların diğer kodlarla olan ilişki ve çakışmaları azdır. “Çevre ve Ekoloji Bilgisi” kodunun en çok ilişkili olduğu kodlar “Peyzaj Teknikleri” ana koduna bağlı kodlardır (Şekil 12).

Şekil 12. Ankara Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı öğretim programına ait kavramsal ilişkiler haritası

Ankara Üniversitesi’ne ait ders içeriklerinde “Peyzaj Tasarımı ve Planlama” (%59,25) kodu en fazla bileşeni bulunan koddur. “Peyzaj Planlama” koduna ait bileşenlerin oransal

olarak en yüksek olduğu (%12,96) üniversitedir. “Çevre ve Ekoloji Bilgisi” ne ait bileşenler (%5,55) tüm bölümlerin ortalamasının (%9,75) altındadır (Tablo 10).

Tablo 10. Ankara Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı öğretim programı ders içeriklerine ait kodlara genel bakış tablosu

Ana kod	Kod	Tüm belgelerin kodlu bölümleri	Etkinleştirilmiş belgelerin kodlu bölümleri	Tüm belgelerin % kodlu bölümleri	Etkinleştirilmiş belgelerin % kodlu bölümleri
Çevre ve Ekoloji Bilgisi	Çevre ve Ekoloji Bilgisi	29	2	7,25	3,70
	Peyzaj Onarımı ve Korunması	4	1	1,00	1,85
	Doğa Koruma	6	0	1,50	0,00
Toplam		39	3	9,75	5,55
Peyzaj Tasarımı ve Planlama	Peyzaj Tasarımı ve Planlama	88	13	22,00	24,07
	Peyzaj Tasarımı	57	7	14,25	12,96
	Grafik Anlatım ve Çizim	34	5	8,50	9,26
	Peyzaj Planlama	24	7	6,00	12,96
Toplam		203	32	50,75	59,25
Bitki Materyali ve Yetiştiriciliği	Bitki Materyali ve Yetiştiriciliği	32	5	8,00	9,26
	Bitki Tanıma	28	5	7,00	9,26
	Bitkisel Tasarım	26	4	6,50	7,41
Toplam		86	14	24,50	25,93
Peyzaj Teknikleri	Peyzaj Teknikleri	36	2	9,00	3,70
	Mühendislik Bilgisi	16	2	4,00	3,70
	Malzeme Bilgisi	10	1	2,50	1,85
	Jeomorfolojik ve Klimatik Bilgiler	10	0	2,50	0,00
Toplam		72	5	18,00	9,25

Programdaki ders içeriklerine ait kelime frekans tablosu incelendiğinde en fazla tekrar edilen kelimelerin “peyzaj” (%4,18), “tasarım” (%2,90) ve “planlama” (%2,52) olduğu görülür (Tablo 11). Çevresel bağlamda ele alınabilecek “çevre” veya “ekoloji” gibi kavramlara en çok tekrar eden kelimeler arasında rastlanmamıştır.

Tablo 11. Ders içeriklerine ait kelime frekans tablosu

	Kelime	Frekans	%
1	peyzaj	78	4,18
2	tasarım	54	2,90
3	planlama	47	2,52
4	çalışma	35	1,88
5	uygulama	32	1,72

Tablo 11.'in devamı

6	bitki	31	1,66
7	alan	27	1,45
8	kullanım	25	1,34
9	bilimsel	22	1,18
10	proje	22	1,18
11	temel	22	1,18
12	öğrenciler	21	1,13
13	mimarlığı	20	1,07
14	bilgi	17	0,91
15	kent	17	0,91

3.2.2. Anket Çalışmasına Ait Bulgular

Çalışmaya programdan 30 öğrenci katılmıştır. Çalışmada katılımcılardan çevre etiği kavramını tanımlamaları ve bu kavramın katılımcılarda çağrıştırdıkları sorgulanmıştır. 30 öğrenci de soruyu cevaplamıştır. Verilen yanıtlar MAXQDA 2020 Analytics Pro programında incelenerek verilen yanıtlara ait frekans tablosu oluşturulmuştur. “Çevre” (%9,55), “doğa” (%5,10) ve “etik” (% ,18) en fazla tekrar eden kelimelerdir (Tablo 12). Kullanılan diğer kelimelerin de yapılan literatür çalışması sürecinde ortaya koyulan çevre etiği bileşenleriyle ilişkili olduğu görülür.

Tablo 12. Çevre etiği kavramı ve çağrıştırdıklarına dair frekans tablosu

	Kelime	Frekans	%
1	çevre	15	9,55
2	doğa	8	5,10
3	etik	5	3,18
4	çözüm	4	2,55
5	saygı	4	2,55
6	sorunları	4	2,55
7	yaşam	4	2,55
8	ortak	3	1,91
9	insan	3	1,91
10	doğal	3	1,91
11	düzen	2	1,27
12	sürdürülebilir	2	1,27
13	felsefe	2	1,27
14	sorumluluk	2	1,27
15	ahlaki	2	1,27

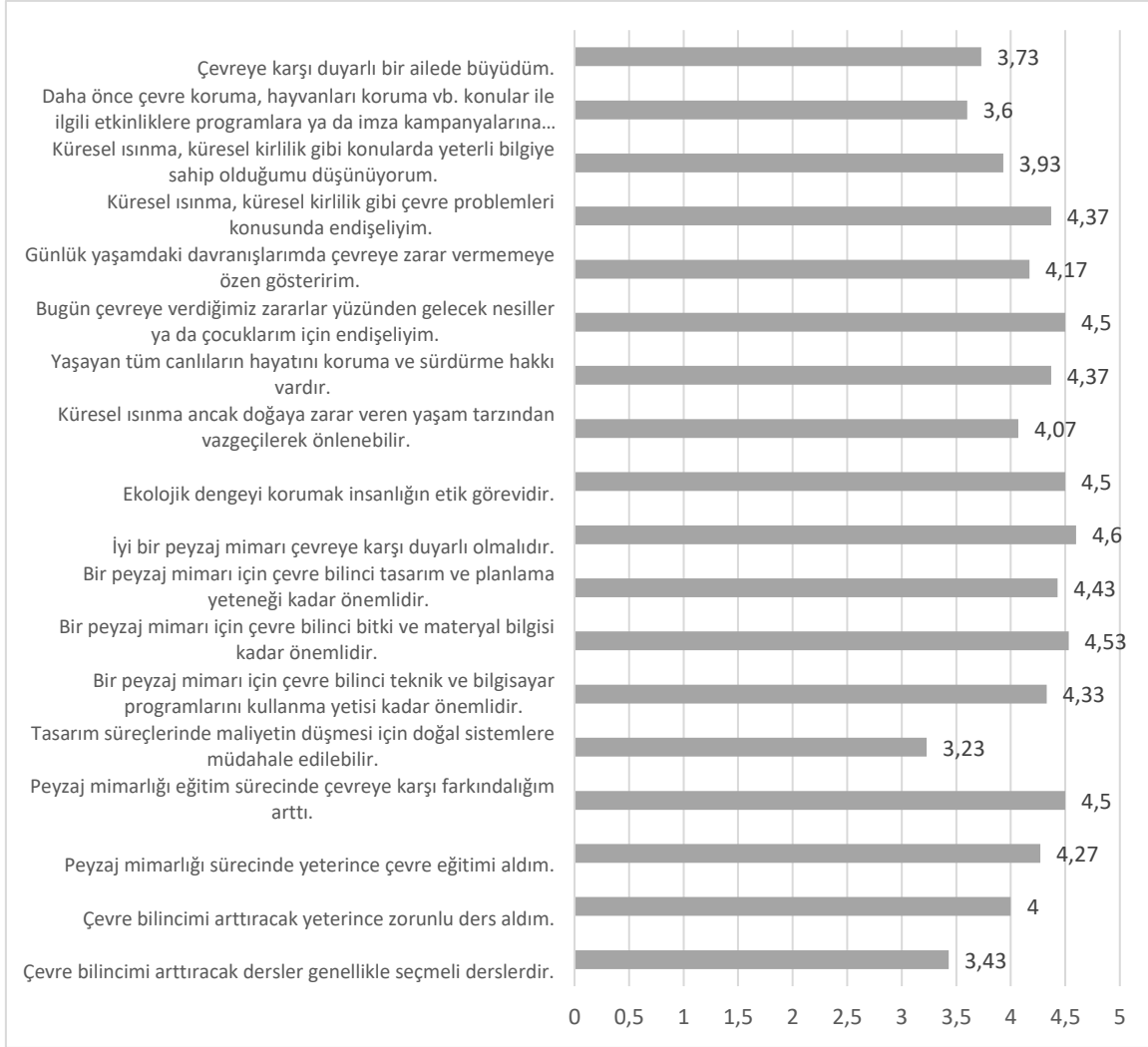
Çalışmada katılımcılardan daha önceki projelerinde kullandıkları çevre etiğine dair kavram-konsept ve tasarım kararları sorgulanmıştır. 4 öğrenci soruyu yanıtlamamıştır. Verilen yanıtlar incelenerek frekans tablosu oluşturulmuştur. “tasarım” (%6,25), “bitki”

(%3,75) ve “kullanım” (%3,33) en fazla tekrar eden kelimelerdir (Tablo 13). Kullanılan “engelsiz” kelimesi çevresel bileşenlerle ilişkisi düşük bir kelimelemdir.

Tablo 13. Katılımcıların daha önceki projelerinde çevre etiğine dair kullandıkları kavram-konsept ve tasarım kararlarına dair frekans tablosu

	Kelime	Frekans	%
1	tasarım	15	6,25
2	bitki	9	3,75
3	kullanım	8	3,33
4	doğal	6	2,50
5	çevre	5	2,08
6	koruma	5	2,08
7	proje	5	2,08
8	engelsiz	4	1,67
9	sürdürülebilir	4	1,67
10	ağaç	3	1,25
11	alan	3	1,25
12	su	3	1,25
13	yağmur	3	1,25
14	yaklaşım	3	1,25
15	yapısal	3	1,25

Çalışmaya katılan öğrencilere 19 farklı ifade verilmiş ve bu ifadeye katılımlarını ikert tutum ölçeğinde değerlendirmeleri istenmiştir. “Tasarım süreçlerinde maliyetin düşmesi için doğal sistemlere müdahale edilebilir.” ifadesi ortalama 3,23 puanla en az katılımın olduğu ifade olurken, ortalama 4,60 puanla “İyi bir peyzaj mimarı çevreye karşı duyarlı olmalıdır.” en çok katılımın olduğu ifade olmuştur (Şekil 13).

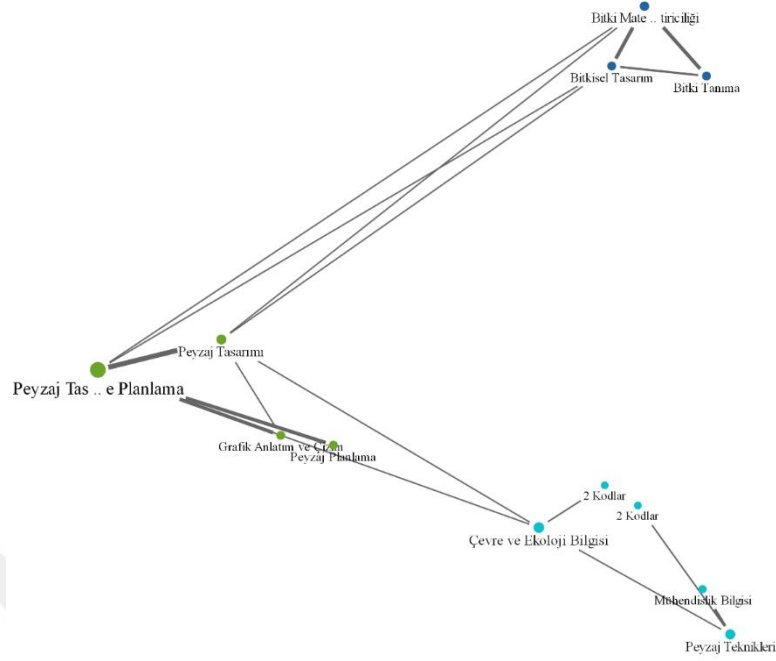

Şekil 13. Katılımcıların verilen ifadelere Likert tutum ölçeğinde katılım düzeyi grafiği

3.3. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümüne Ait Bulgular

3.3.1. İçerik Analizine Ait Bulgular

Çalışma kapsamında 40 farklı zorunlu derse ait içerikler incelenmiştir. Ankara Üniversitesi'ne benzer şekilde "Peyzaj Tasarımı ve Planlama" kodunun en çok bileşen bulunduran kod olduğu görülmektedir ve diğer tüm kodlarla ilişkisi bulunurken, "Bitki Materyali ve Yetiştiriciliği" kodunun, "Peyzaj Teknikleri" ve "Çevre ve Ekoloji Bilgisi" kodları ile olan ilişkilerinin düşük olduğu görülmektedir. "Çevre ve Ekoloji Bilgisi" kodu en çok "Peyzaj Teknikleri" kodu ile ilişkili bulunmuştur (Şekil 14).

Şekil 14. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı öğretim programına ait kavramsal ilişkiler haritası

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi “Çevre ve Ekoloji Bilgisi” koduna dair bileşenler tüm üniversitelerle karşılaştırıldığında oransal olarak en yüksektir (%14,29). Üniversite’de en çok bileşeni bulunan kavram “Peyzaj Tasarımı ve Planlama” (%47,62) kavramıdır (Tablo 14).

Tablo 14. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı öğretim programı ders içeriklerine ait kodlara genel bakış tablosu

Ana kod	Kod	Tüm belgelerin kodlu bölümleri	Etkinleştirilmiş belgelerin kodlu bölümleri	Tüm belgelerin % kodlu bölümleri	Etkinleştirilmiş belgelerin % kodlu bölümleri
Çevre ve Ekoloji Bilgisi	Çevre ve Ekoloji Bilgisi	29	7	7,25	11,11
	Peyzaj Onarımı ve Korunması	4	1	1,00	1,59
	Doğa Koruma	6	1	1,50	1,59
Toplam		39	9	9,75	14,29
Peyzaj Tasarımı ve Planlama	Peyzaj Tasarımı ve Planlama	88	16	22,00	25,40
	Peyzaj Tasarımı	57	6	14,25	9,52
	Grafik Anlatım ve Çizim	34	4	8,50	6,35
	Peyzaj Planlama	24	4	6,00	6,35
Toplam		203	30	50,75	47,62

Tablo 14.'ün devamı

Bitki Materyali ve Yetiştiriciliği	Bitki Materyali ve Yetiştiriciliği	32	5	8,00	7,94
	Bitki Tanıma	28	4	7,00	6,35
	Bitkisel Tasarım	26	4	6,50	6,35
Toplam		86	13	24,50	20,64
Peyzaj Teknikleri	Peyzaj Teknikleri	36	6	9,00	9,52
	Mühendislik Bilgisi	16	3	4,00	4,76
	Malzeme Bilgisi	10	1	2,50	1,59
	Jeomorfolojik ve Klimatik Bilgiler	10	1	2,50	1,59
Toplam		72	11	18,00	17,46

Programdaki ders içeriklerine ait kelime frekans tablosu incelendiğinde en fazla tekrar edilen kelimelerin “peyzaj” (%4,87), “alan” (%2,74) ve “tasarım” (%2,43) olduğu görülür. Çevresel bir bileşen olan “ekoloji” kelimesi ise 13. sırada yer almaktadır (Tablo 15).

Tablo 15. Ders içeriklerine ait kelime frekans tablosu

	Kelime	Frekans	%
1	peyzaj	94	4,87
2	alan	53	2,74
3	tasarım	47	2,43
4	çalışma	42	2,17
5	kullanım	42	2,17
6	bilgi	35	1,81
7	mimarlığı	34	1,76
8	bitki	31	1,60
9	çizim	29	1,50
10	proje	26	1,35
11	teknik	23	1,19
12	Planlama	22	1,14
13	ekoloji	21	1,09
14	rekreasyon	20	1,04
15	uygulama	16	0,83

3.3.2. Anket Çalışmasına Ait Bulgular

Çalışmaya programdan 50 öğrenci katılmıştır. Çalışmada katılımcılardan çevre etiği kavramını tanımlamaları ve bu kavramın katılımcılarda çağrıştırdıkları sorgulanmıştır. 3 öğrenci soruyu yanıtlamamıştır. Verilen yanıtlar incelenerek frekans tablosu oluşturulmuştur. “Çevre” (%10,93), “doğa” (%4,30) ve “etik” (%3,97) en fazla tekrar eden kelimelerdir (Tablo 16). Ankara Üniversitesi’ne benzer şekilde en çok kullanılan kelimelerin çevre etiği kavramıyla ilişkili olduğu görülür.

Tablo 16. Çevre etiği kavramı ve çağrıştırdıklarına dair frekans tablosu

	Kelime	Frekans	%
1	çevre	33	10,93
2	doğa	13	4,30
3	düzen	12	3,97
4	etik	9	2,98
5	bilinç	7	2,32
6	çözüm	6	1,99
7	doğal	6	1,99
8	koruma	6	1,99
9	saygı	6	1,99
10	sorunları	6	1,99
11	ahlaki	5	1,66
12	davranış	4	1,32
13	düşünce	4	1,32
14	felsefe	4	1,32
15	birey	3	0,99

Çalışmada katılımcılardan daha önceki projelerinde kullandıkları çevre etiğine dair kavram-konsept ve tasarım kararları sorgulanmıştır. 17 öğrenci soruyu yanıtlamamıştır. Verilen yanıtlar incelenerek frekans tablosu oluşturulmuştur. “çevre” (%4,46), “bitki” (%3,13) ve “sürdürülebilir” (%3,13) en fazla tekrar eden kelimelerdir (Tablo 17). Ders içerikleri incelendiğinde en fazla çevresel bileşene sahip bölüm olmasına rağmen çevreye dair kavram-konsept ve tasarım kararları arasında engelsiz kavramının da tekrar edildiği görülür. Bu bölümdeki bazı öğrencilerin aldıkları eğitime rağmen çevre ve evrensel tasarım ilkeleri konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını gösterir.

Tablo 17. Katılımcıların daha önceki projelerinde çevre etiğine dair kullandıkları kavram-konsept ve tasarım kararlarına dair frekans tablosu

	Kelime	Frekans	%
1	çevre	10	4,46
2	bitki	7	3,13
3	sürdürülebilir	7	3,13
4	tasarım	7	3,13
5	su	6	2,68
6	alan	5	2,23
7	koruma	5	2,23
8	yeşil	5	2,23
9	doğal	4	1,79
10	doğa	3	1,34
11	geri	3	1,34
12	yağmur	3	1,34
13	ağaç	2	0,89
14	dönüşüm	2	0,89
15	engelsiz	2	0,89

“Tasarım süreçlerinde maliyetin düşmesi için doğal sistemlere müdahale edilebilir.” ifadesi ortalama 2,72 puanla en az katılımın olduğu ifade olurken, ortalama 4,60 puanla “İyi bir peyzaj mimarı çevreye karşı duyarlı olmalıdır.” en çok katılımın olduğu ifade olmuştur (Şekil 15).

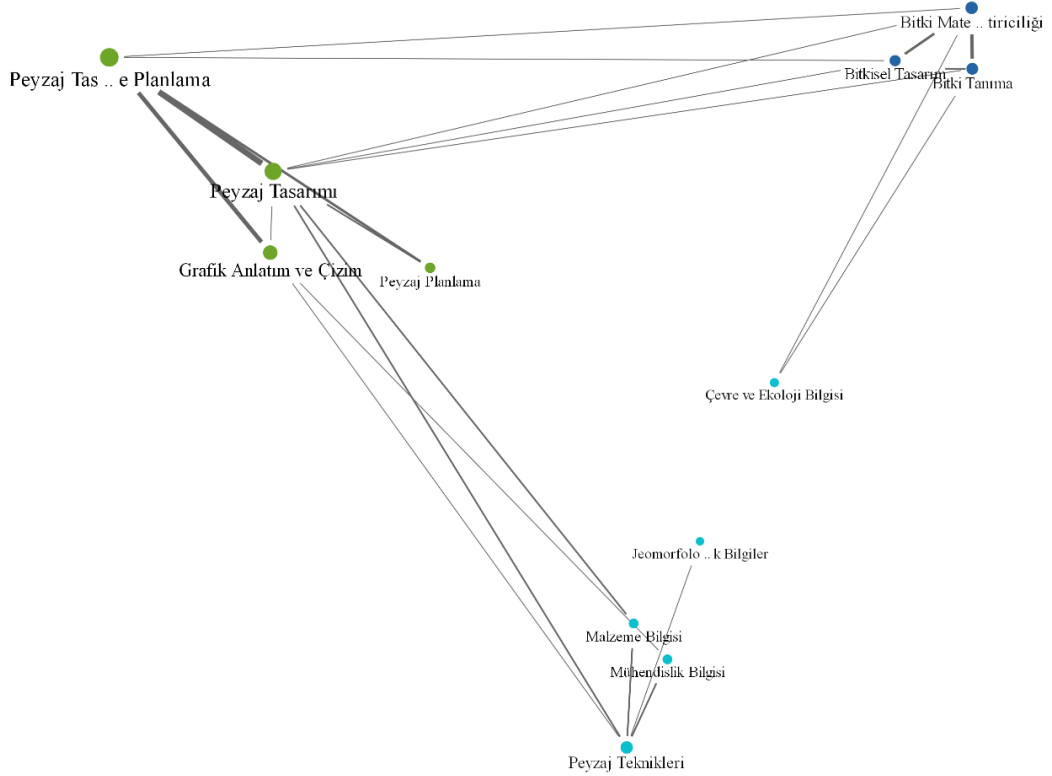

Şekil 15. Katılımcıların verilen ifadelere Likert tutum ölçeğinde katılım düzeyi grafiği

3.4. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümüne Ait Bulgular

3.4.1. İçerik Analizine Ait Bulgular

Çalışma kapsamında Üniversiteye ait 38 farklı derse ait içerik incelenmiştir. “Peyzaj Tasarımı ve Planlama” kodunun en çok bileşen içeren kod olduğu tespit edilmiştir. İncelemeler sonucunda diğer kavramlarla ilişkisi en düşük olan kavramın “Çevre ve Ekoloji Bilgisi” kavramı olduğu görülmüştür. Kavramın en yüksek ilişkisi “Bitki Materyali ve Yetiştiriciliği” kavramıdır. Ankara ve Aydın Adnan Menderes Üniversitesinden farklı olarak “Peyzaj Tasarımı ve Planlama” ve “Peyzaj Teknikleri” kodlarının “Çevre ve Ekoloji Bilgisi” koduyla olan ilişkilerinin düşük olduğu saptanmıştır. (Şekil 16).

Şekil 16. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı öğretim programına ait kavramsal ilişkiler haritası

İncelenen içerikler arasında “Çevre ve Ekoloji Bilgisi” kavramının en az (%2,56) bulunduğu öğretim programının Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi olduğu görülmüştür. Buna rağmen anket sorularına verilen yanıtlarda katılımcıların diğer bölümlerden katılım sağlayan öğrencilere yakın cevaplar verildiği görülmüştür. Programda “Peyzaj Onarımı ve

Koruması” ve “Doğa Koruma” kodlarına ait bileşenlere rastlanmamıştır. Programda en çok “Peyzaj Tasarımı ve Planlama” (%56,41) koduna ait bileşenlere rastlanmıştır (Tablo 18).

Tablo 18. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı öğretim programı ders içeriklerine ait kodlara genel bakış tablosu

Ana kod	Kod	Tüm belgelerin kodlu bölümleri	Etkinleştirilmiş belgelerin kodlu bölümleri	Tüm belgelerin % kodlu bölümleri	Etkinleştirilmiş belgelerin % kodlu bölümleri
Çevre ve Ekoloji Bilgisi	Çevre ve Ekoloji Bilgisi	29	2	7,25	2,56
	Peyzaj Onarımı ve Korunması	4	0	1,00	0,00
	Doğa Koruma	6	0	1,50	0,00
Toplam		39	2	9,75	2,56
Peyzaj Tasarımı ve Planlama	Peyzaj Tasarımı ve Planlama	88	16	22,00	20,51
	Peyzaj Tasarımı	57	14	14,25	17,95
	Grafik Anlatım ve Çizim	34	10	8,50	12,82
	Peyzaj Planlama	24	4	6,00	5,13
Toplam		203	44	50,75	56,41
Bitki Materyali ve Yetiştiriciliği	Bitki Materyali ve Yetiştiriciliği	32	7	8,00	8,97
	Bitki Tanıma	28	6	7,00	7,69
	Bitkisel Tasarım	26	5	6,50	6,41
Toplam		86	18	24,50	23,7
Peyzaj Teknikleri	Peyzaj Teknikleri	36	7	9,00	8,97
	Mühendislik Bilgisi	16	3	4,00	3,85
	Malzeme Bilgisi	10	3	2,50	3,85
	Jeomorfolojik ve Klimatik Bilgiler	10	1	2,50	1,28
Toplam		72	14	18,00	17,95

Programdaki ders içeriklerine ait kelime frekans tablosu incelendiğinde en fazla tekrar edilen kelimelerin “tasarım” (%3,14), “bitki” (%2,47) ve “peyzaj” (%2,47) olduğu görülür. “Çevre” kelimesi ise 13. Sırada yer almaktadır (Tablo 19). Ancak yapılan kodlamalarda programdaki çevresel bileşenlerin diğer programlara göre oransal olarak en az olduğu da görülür. Bu sebeple çevre kavramının peyzaj mimarlığında yalnızca bu çalışmanın da konusu olan ekolojik çevre olarak kullanılmadığı da göz önüne alınmalıdır.

Tablo 19. Ders içeriklerine ait kelime frekans tablosu

	Kelime	Frekans	%
1	tasarım	61	3,14
2	bitki	48	2,47

Tablo 19.'un devamı

3	Peyzaj	48	2,47
4	alan	37	1,91
5	çalışma	30	1,54
6	kullanım	30	1,54
7	Bilgi	27	1,39
8	öğrenciler	21	1,08
9	temel	21	1,08
10	mimarlığı	20	1,03
11	proje	18	0,93
12	çizim	17	0,88
13	çevre	14	0,72
14	mekan	14	0,72
15	teknik	14	0,72

3.4.2. Anket Çalışmasına Ait Bulgular

Çalışmaya programdan 39 öğrenci katılmıştır. Çalışmada katılımcılardan çevre etiği kavramını tanımlamaları ve bu kavramın katılımcılarda çağrıştırdıkları sorgulanmıştır. 7 öğrenci soruyu yanıtlamamıştır. Verilen yanıtlar incelenerek frekans tablosu oluşturulmuştur. “Çevre” (%11,11), “doğa” (%7,41) ve “sürdürülebilir” (%4,23) en fazla tekrar eden kelimelerdir (Tablo 20). Diğer programlardan farklı olarak “tasarım” kelimesinin de en çok tekrar eden kelimeler arasında olduğu görülmektedir.

Tablo 20. Çevre etiği kavramı ve çağrıştırdıklarına dair frekans tablosu

	Kelime	Frekans	%
1	çevre	21	11,11
2	doğa	14	7,41
3	sürdürülebilir	8	4,23
4	etik	5	2,65
5	sorumluluk	5	2,65
6	sorunları	5	2,65
7	çözüm	4	2,12
8	koruma	4	2,12
9	ahlaki	3	1,59
10	alan	3	1,59
11	felsefe	3	1,59
12	saygı	3	1,59
13	tasarım	3	1,59
14	üreten	3	1,59
15	dostu	2	1,06

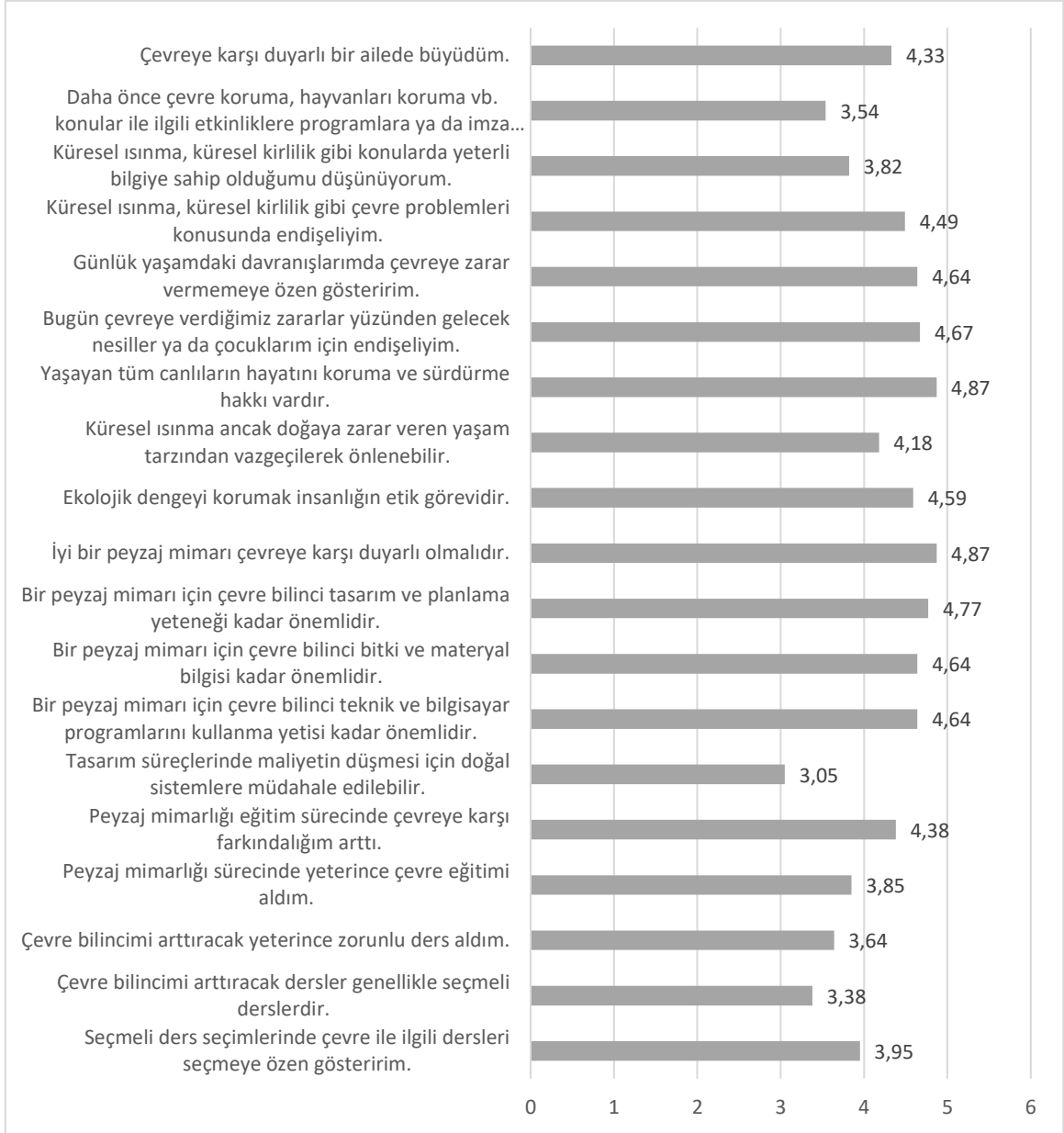
Çalışmada katılımcılardan daha önceki projelerinde kullandıkları çevre etiğine dair kavram-konsept ve tasarım kararları sorgulanmıştır. 7 öğrenci soruyu yanıtlamamıştır.

Verilen yanıtlar incelenerek frekans tablosu oluşturulmuştur. “sürdürülebilir” (%17,32), “tasarım” (%11,02) ve “alan” (%3,94) en fazla tekrar eden kelimelerdir (Tablo 21).

Tablo 21. Katılımcıların daha önceki projelerinde çevre etiğine dair kullandıkları kavram-konsept ve tasarım kararlarına dair frekans tablosu

	Kelime	Frekans	%
1	sürdürülebilir	22	17,32
2	tasarım	14	11,02
3	alan	5	3,94
4	çevre	5	3,94
5	doğa	4	3,15
6	estetik	4	3,15
7	doğal	3	2,36
8	dostu	3	2,36
9	koruma	3	2,36
10	ekolojik	2	1,57
11	erişilebilir	2	1,57
12	kullanım	2	1,57
13	yenilenebilir	2	1,57
14	yeşil	2	1,57
15	bitki	1	0,79

“Tasarım süreçlerinde maliyetin düşmesi için doğal sistemlere müdahale edilebilir.” İfadesi ortalama 3,05 puanla en az katılım olduğu ifade olurken, ortalama 4,87 puanla “İyi bir peyzaj mimarı çevreye karşı duyarlı olmalıdır.” ve “Yaşayan tüm canlıların hayatını koruma ve sürdürme hakkı vardır.” en çok katılımın olduğu ifadeler olmuştur (Şekil 17).

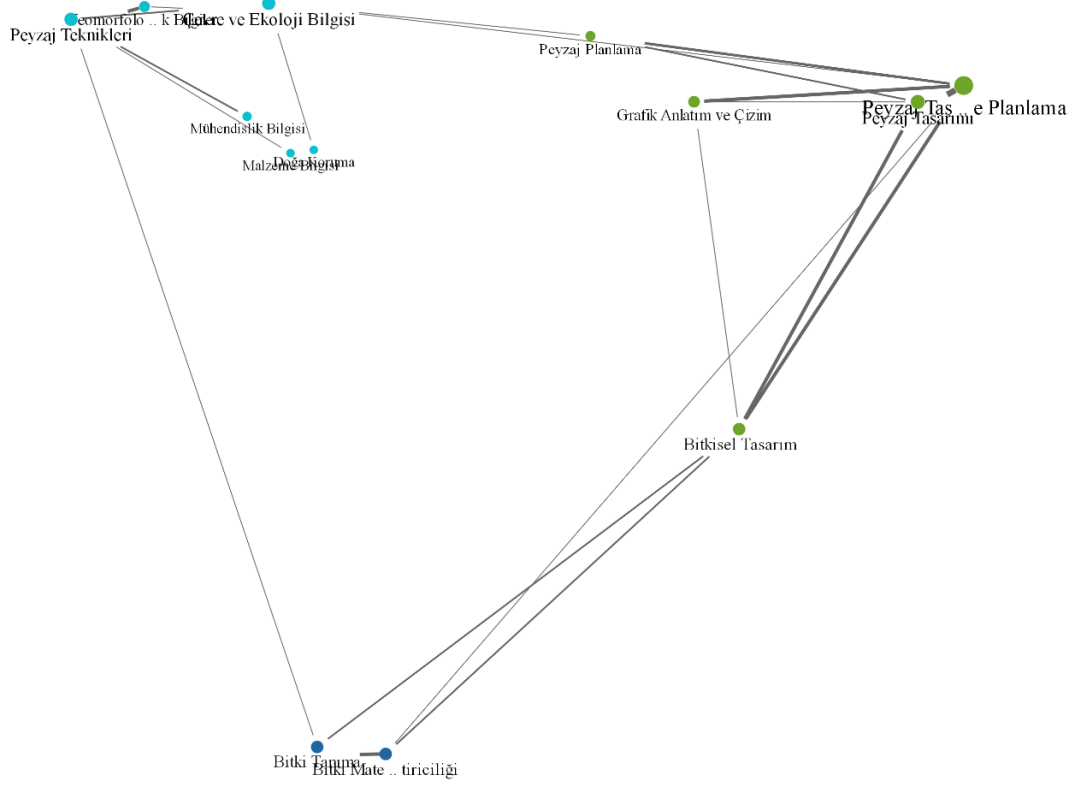
Şekil 17. Katılımcıların verilen ifadelere Likert tutum ölçeğinde katılım düzeyi grafiği

3.5. İnönü Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümüne Ait Bulgular

3.5.1. İçerik Analizi

Programa ait 42 farklı ders içeriği incelenmiştir. Yapılan kodlamalar sonucu oluşturulan haritada tüm kodların birbirleri ile ilişkili olduğu saptanmıştır. En fazla bileşenin “Peyzaj Tasarımı ve Planlama” kodunda bulunmaktadır. Ankara ve Aydın Adnan Menderes

Üniversitelerine benzer şekilde “Çevre ve Ekoloji Bilgisi” kodunun en çok çakışmalarının bulunduğu kavram “Peyzaj Teknikleri” kavramı ve buna bağlı alt kavramlardır (Şekil 18).

Şekil 18. İnönü Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı öğretim programına ait kavramsal ilişkiler haritası

Programda en çok bileşeni bulunan kavram “Peyzaj Tasarımı ve Planlama” (%42,86) kavramıdır. “Çevre ve Ekoloji Bilgisi” (%11,43) koduna ait bileşenler genel ortalamanın (%9,75) üzerindedir ancak “Peyzaj Onarımı ve Korunması” koduna dair hiç bileşen bulunamamıştır (Tablo 22).

Tablo 22. İnönü Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı öğretim programı ders içeriklerine ait kodlara genel bakış tablosu

Ana kod	Kod	Tüm belgelerin kodlu bölümleri	Etkinleştirilmiş belgelerin kodlu bölümleri	Tüm belgelerin % kodlu bölümleri	Etkinleştirilmiş belgelerin % kodlu bölümleri
Çevre ve Ekoloji Bilgisi	Çevre ve Ekoloji Bilgisi	29	7	7,25	10,00
	Peyzaj Onarımı ve Korunması	4	0	1,00	0,00
	Doğa Koruma	6	1	1,50	1,43
Toplam		39	8	9,75	11,43

Tablo 22.'nin devamı

Peyzaj Tasarımı ve Planlama	Peyzaj Tasarımı ve Planlama	88	14	22,00	20,00
	Peyzaj Tasarımı	57	8	14,25	11,43
	Grafik Anlatım ve Çizim	34	5	8,50	7,14
	Peyzaj Planlama	24	3	6,00	4,29
Toplam		203	30	50,75	42,86
Bitki Materyali ve Yetiştiriciliği	Bitki Materyali ve Yetiştiriciliği	32	6	8,00	8,57
	Bitki Tanıma	28	6	7,00	8,57
	Bitkisel Tasarım	26	6	6,50	8,57
Toplam		86	18	24,50	25,71
Peyzaj Teknikleri	Peyzaj Teknikleri	36	7	9,00	10,00
	Mühendislik Bilgisi	16	2	4,00	2,86
	Malzeme Bilgisi	10	1	2,50	1,43
	Jeomorfolojik ve Klimatik Bilgiler	10	4	2,50	5,71
Toplam		72	14	18,00	20,00

Programdaki ders içeriklerine ait kelime frekans tablosu incelendiğinde en fazla tekrar edilen kelimelerin “peyzaj” (%3,09), “alan” (%2,26) ve “tasarım” (%2,19) olduğu görülmektedir. “Çevre” kelimesi ise 12. Sırada yer almaktadır (Tablo 23).

Tablo 23. Ders içeriklerine ait kelime frekans tablosu

	Kelime	Frekans	%
1	peyzaj	82	3,09
2	alan	60	2,26
3	tasarım	58	2,19
4	bitki	52	1,96
5	kullanım	51	1,92
6	çalışma	41	1,55
7	uygulama	39	1,47
8	planlama	38	1,43
9	mimarlığı	36	1,36
10	bilgi	34	1,28
11	proje	33	1,24
12	çevre	30	1,13
13	kent	29	1,09
14	öğrenci	21	0,79
15	temel	20	0,75

3.5.2. Anket Çalışmasına Ait Bulgular

Çalışmaya programdan 48 öğrenci katılmıştır. Çalışmada katılımcılardan çevre etiği kavramını tanımlamaları ve bu kavramın katılımcılarda çağrıştırdıkları sorgulanmıştır. Verilen yanıtlar incelenerek frekans tablosu oluşturulmuştur. “Çevre” (%6,25), “doğa” (%6,25) ve “etik” (%3,13) en fazla tekrar eden kelimelerdir (Tablo 24). Kullanılan tüm kelimelerin çevre etiği ile ilgili olduğu görülmektedir.

Tablo 24. Çevre etiği kavramı ve çağrıştırdıklarına dair frekans tablosu

	Kelime	Frekans	%
1	çevre	20	6,25
2	doğa	20	6,25
3	etik	10	3,13
4	çözüm	9	2,81
5	felsefe	6	1,88
6	ortak	5	1,56
7	bilim	4	1,25
8	doğal	4	1,25
9	ekoloji	4	1,25
10	insan	4	1,25
11	koruma	4	1,25
12	saygı	4	1,25
13	ahlaki	3	0,94
14	bilinç	3	0,94
15	sorgulayan	3	0,94

Çalışmada katılımcılardan daha önceki projelerinde kullandıkları çevre etiğine dair kavram-konsept ve tasarım kararları sorgulanmıştır. 11 öğrenci soruyu yanıtlamamıştır. Verilen yanıtlar incelenerek frekans tablosu oluşturulmuştur. “tasarım” (%6,05), “doğa” (%4,44) ve “ekoloji” (%3,63) en fazla tekrar eden kelimelerdir. Çevre kelimesi ise 9. Sırada yer almaktadır. (Tablo 25).

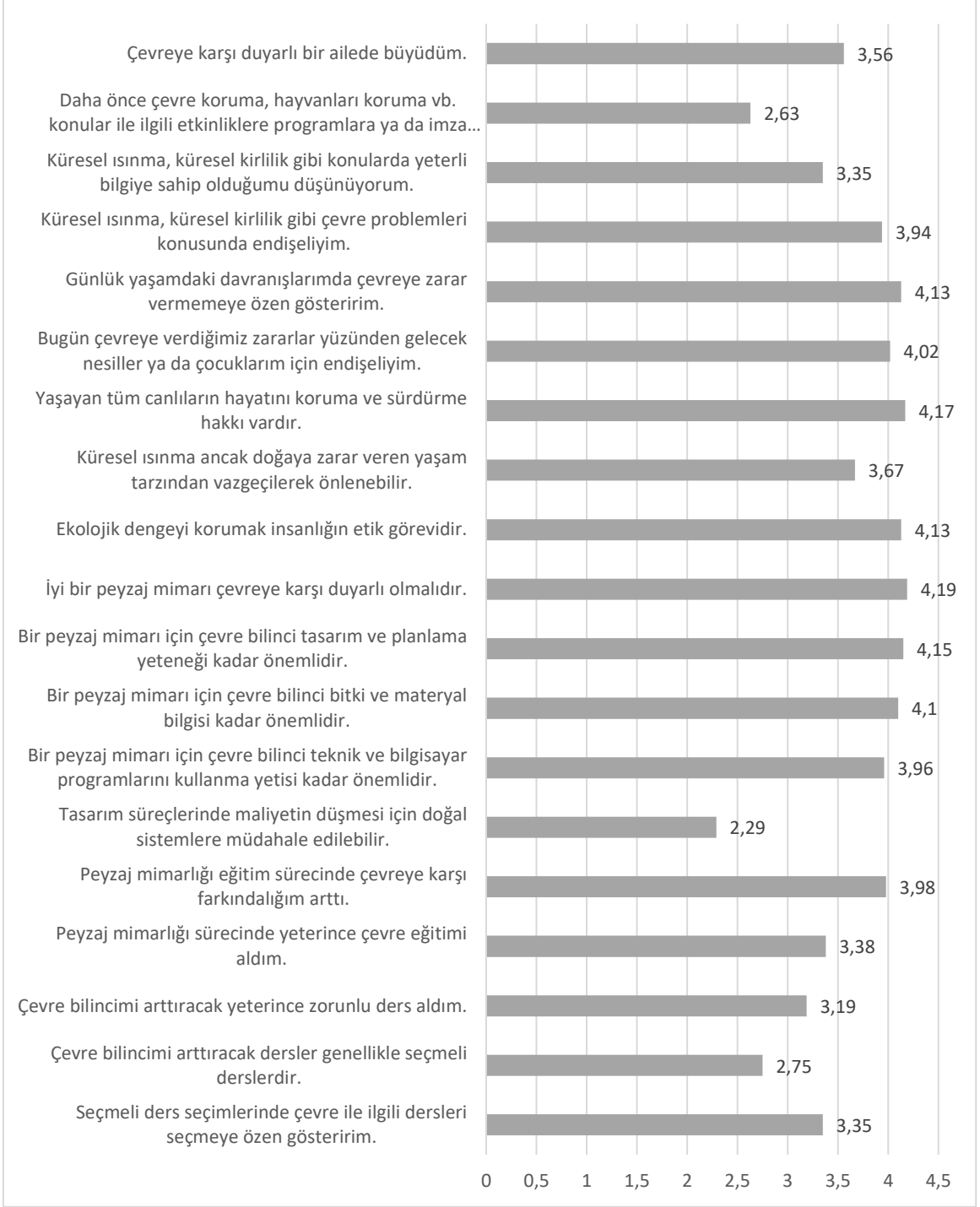
Tablo 25. Katılımcıların daha önceki projelerinde çevre etiğine dair kullandıkları kavram-konsept ve tasarım kararlarına dair frekans tablosu

	Kelime	Frekans	%
1	tasarım	15	6,05
2	doğa	11	4,44
3	ekoloji	9	3,63
4	sürdürülebilir	9	3,63
5	kent	8	3,23

Tablo 25.'in devamı

6	alan	7	2,82
7	insan	5	2,02
8	Biyofili	3	1,21
9	çevre	3	1,21
10	peyzaj	3	1,21
11	Çalışma	2	0,81
12	etik	2	0,81
13	sağlıklı	2	0,81
14	şehir	2	0,81
15	yeşil	2	0,81

“Tasarım süreçlerinde maliyetin düşmesi için doğal sistemlere müdahale edilebilir.” İfadesi ortalama 2,29 puanla en az katılım olduğu ifade olurken, ortalama 4,19 puanla “İyi bir peyzaj mimarı çevreye karşı duyarlı olmalıdır” en çok katılımın olduğu ifade olmuştur (Şekil 19).

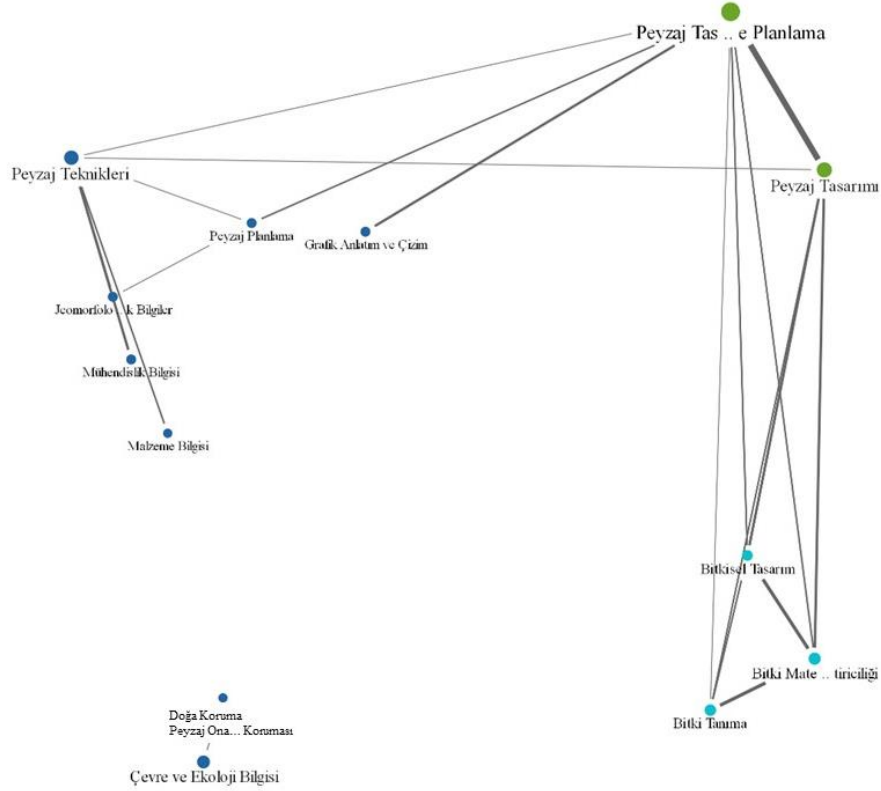

Şekil 19. Katılımcıların verilen ifadelere Likert tutum ölçeğinde katılım düzeyi grafiği

3.6. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümüne Ait Bulgular

3.6.1. İçerik Analizi

Çalışma kapsamında programa ait 42 farklı ders içeriği incelenmiştir. Yapılan kodlamalar sonucunda diğer üniversitelerden farklı olarak “Çevre ve Ekoloji Bilgisi” kodunun diğer kodlarla olan ilişkisinin az olduğu, “Peyzaj Tasarımı ve Planlama” kodunun en çok bileşene sahip ve “Peyzaj Teknikleri” ve “Bitki Materyali ve Yetiştiriciliği” kodu ile ilişkili olduğu görülmektedir (Şekil 20).

Şekil 20. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı öğretim programına ait kavramsal ilişkiler haritası

Programda “Çevre ve Ekoloji Bilgisi” (%12,5) ile ilgili bileşenler ortalama değerini (%9,75) üzerindedir. Programda en fazla “Peyzaj Tasarımı ve Planlama” (%43,06) koduna dair bileşen bulunmaktadır (Tablo 26).

Tablo 26. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı öğretim programı ders içeriklerine ait kodlara genel bakış tablosu

Ana kod	Kod	Tüm belgelerin kodlu bölümleri	Etkinleştirilmiş belgelerin kodlu bölümleri	Tüm belgelerin % kodlu bölümleri	Etkinleştirilmiş belgelerin % kodlu bölümleri
Çevre ve Ekoloji Bilgisi	Çevre ve Ekoloji Bilgisi	29	7	7,25	9,72
	Peyzaj Onarımı ve Korunması	4	1	1,00	1,39
	Doğa Koruma	6	1	1,50	1,39
Toplam		39	9	9,75	12,5
Peyzaj Tasarımı ve Planlama	Peyzaj Tasarımı ve Planlama	88	15	22,00	20,83
	Peyzaj Tasarımı	57	10	14,25	13,89
	Grafik Anlatım ve Çizim	34	3	8,50	4,17
	Peyzaj Planlama	24	3	6,00	4,17
Toplam		203	31	50,75	43,06
Bitki Materyali ve Yetiştiriciliği	Bitki Materyali ve Yetiştiriciliği	32	6	8,00	8,33
	Bitki Tanıma	28	5	7,00	6,94
	Bitkisel Tasarım	26	4	6,50	5,56
Toplam		86	15	24,50	20,83
Peyzaj Teknikleri	Peyzaj Teknikleri	36	9	9,00	12,50
	Mühendislik Bilgisi	16	3	4,00	4,17
	Malzeme Bilgisi	10	2	2,50	2,78
	Jeomorfolojik ve Klimatik Bilgiler	10	3	2,50	4,17
Toplam		72	17	18,00	23,62

Programdaki ders içeriklerine ait kelime frekans tablosu incelendiğinde en fazla tekrar edilen kelimelerin “peyzaj” (%3,92), “alan” (%2,38) ve “tasarım” (%2,28) olduğu görülür. “ekoloji” kelimesi 12. “çevre” kelimesi ise 13. Sırada yer almaktadır (Tablo 27).

Tablo 27. Ders içeriklerine ait kelime frekans tablosu

	Kelime	Frekans	%
1	peyzaj	74	3,92
2	alan	45	2,38
3	tasarım	43	2,28
4	çalışma	38	2,01
5	bilgi	37	1,96
6	proje	35	1,85
7	bitki	31	1,64
8	Planlama	31	1,64
9	teknik	31	1,64
10	kullanım	28	1,48

Tablo 27'nin devamı

11	Mimarlığı	24	1,27
12	ekoloji	22	1,16
13	çevre	18	0,95
14	uygulama	17	0,90
15	kent	15	0,79

3.6.2. Anket Çalışmasına Ait Bulgular

Çalışmaya programdan 30 öğrenci katılmıştır. Çalışmada katılımcılardan çevre etiği kavramını tanımlamaları ve bu kavramın katılımcılarda çağrıştırdıkları sorgulanmıştır. 1 öğrenci soruyu yanıtlamamıştır. Verilen yanıtlar incelenerek frekans tablosu oluşturulmuştur. “Çevre” (%14,09), “etik” (%6,71) ve “sürdürülebilir” (%5,37) en fazla tekrar eden kelimelerdir. “Canlılar” kelimesi 11. Sırada yer almaktadır. (Tablo 28).

Tablo 28. Çevre etiği kavramı ve çağrıştırdıklarına dair frekans tablosu

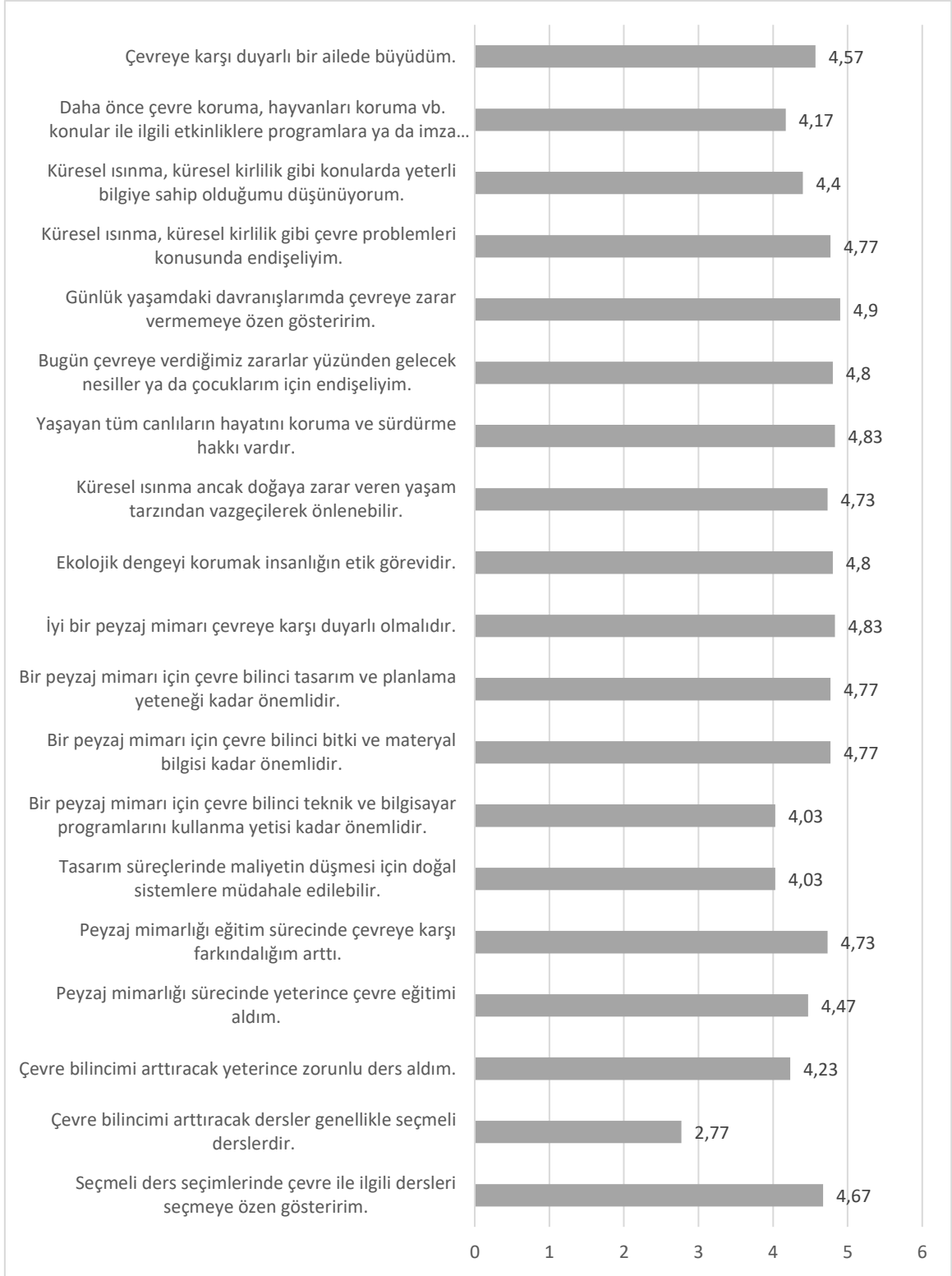
	Kelime	Frekans	%
1	çevre	21	14,09
2	etik	10	6,71
3	sürdürülebilir	8	5,37
4	ahlak	7	4,70
5	sorumluluk	5	3,36
6	saygı	4	2,68
7	çözüm	3	2,01
8	doğa	3	2,01
9	sorunları	3	2,01
10	adalet	2	1,34
11	canlılar	2	1,34
12	düzen	2	1,34
13	felsefe	2	1,34
14	hak	2	1,34
15	politika	2	1,34

Çalışmada katılımcılardan daha önceki projelerinde kullandıkları çevre etiğine dair kavram-konsept ve tasarım kararları sorgulanmıştır. 10 öğrenci soruyu yanıtlamamıştır. Verilen yanıtlar incelenerek frekans tablosu oluşturulmuştur. “çevre” (8,57), “tasarım” (%8,57) ve “bitki” (%5,71) en fazla tekrar eden kelimelerdir (Tablo 29).

Tablo 29. Katılımcıların daha önceki projelerinde çevre etiğine dair kullandıkları kavram-konsept ve tasarım kararlarına dair frekans tablosu

	Kelime	Frekans	%
1	çevre	9	8,57
2	tasarım	9	8,57
3	bitki	6	5,71
4	alan	5	4,76
5	doğal	5	4,76
6	sürdürülebilir	4	3,81
7	dostu	3	2,86
8	Ekolojik	3	2,86
9	etiği	2	1,90
10	koruma	2	1,90
11	zarar	2	1,90
12	analiz	1	0,95
13	devamlılık	1	0,95
14	dönüşüm	1	0,95
15	enerji	1	0,95

“Çevre bilincimi arttıracak dersler seçmeli derslerdir.” ifadesi ortalama 2,77 puanla en az katılımın olduğu ifade olurken, ortalama 4,83 puanla “İyi bir peyzaj mimarı çevreye karşı duyarlı olmalıdır” ve “Yaşayan tüm canlıların hayatını koruma ve sürdürme hakkı vardır.” en çok katılımın olduğu ifadeler olmuştur (Şekil 21).

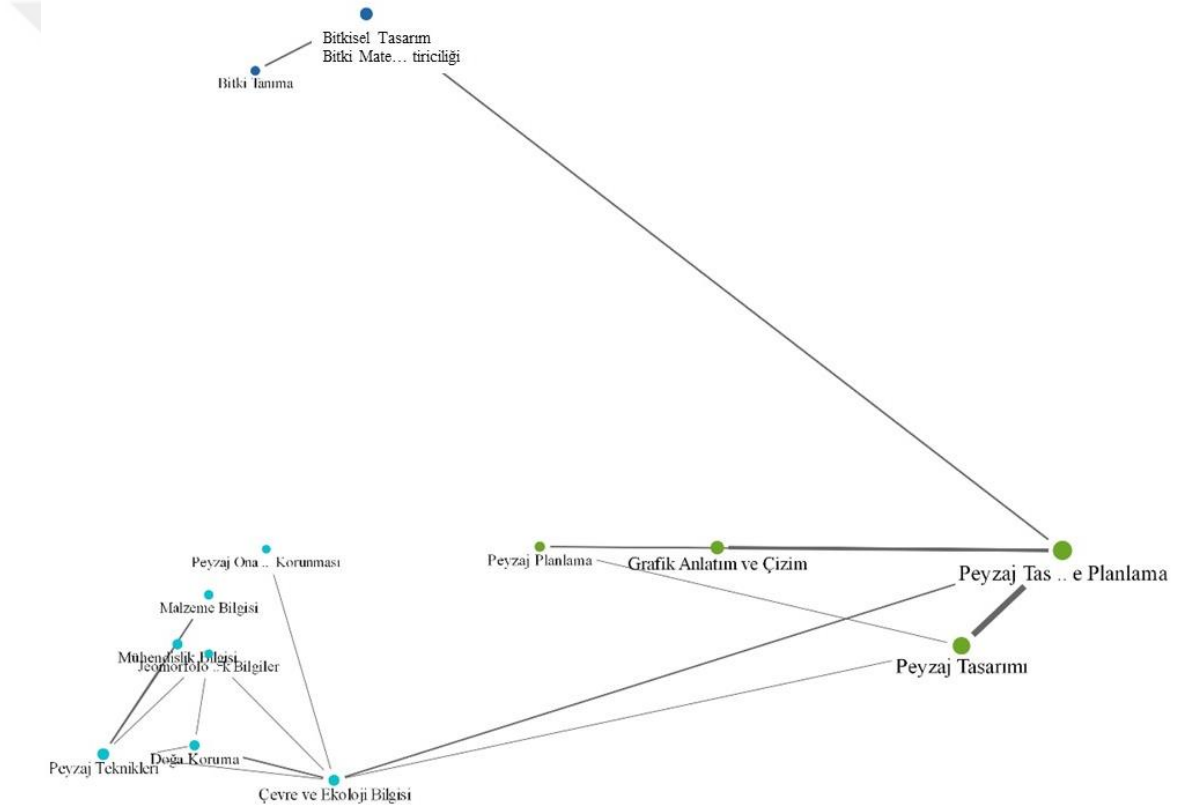

Şekil 21. Katılımcıların verilen ifadelere Likert tutum ölçeğinde katılım düzeyi grafiği

3.7. Karadeniz Teknik Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümüne Ait Bulgular

3.7.1. İçerik Analizi

Çalışma kapsamında programa ait 25 farklı ders içeriği incelenmiştir. “Peyzaj Tasarımı ve Planlama” kodunun en fazla bileşeni bulundurduğu ve tüm kodlarla ilişkisi olduğu, “Bitki Materyali ve Yetiştiriciliği” kodunun ise sadece “Peyzaj Tasarımı ve Planlama” kodu ile ilişkisi olduğu görülmüştür. “Çevre ve Ekoloji Bilgisi” kodunun ise Ankara, Aydın Adnan Menderes ve İnönü Üniversitesine benzer şekilde “Peyzaj Teknikleri” ve “Peyzaj Tasarımı ve Planlama” kodları ile çakışmalarının olduğu görülür (Şekil 22).

Şekil 22. Karadeniz Teknik Üniversitesi Peyzaj mimarlığı öğretim programına ait kavramsal ilişkiler haritası

Programda en çok bileşen “Peyzaj Tasarımı ve Planlama” (%57,14) kodunda bulunur. “Çevre ve Ekoloji Bilgisi” (%12,7) koduna ait bileşenler diğer üniversitelere oranla fazladır. Programda oransal olarak az bileşenine rastlanan kod “Bitki Materyali ve Yetiştiriciliği” (%12,69) kodudur (Tablo 30).

Tablo 30. Karadeniz Teknik Üniversitesi Peyzaj mimarlığı eğitim programı ders içeriklerine ait kodlara genel bakış tablosu

Ana kod	Kod	Tüm belgelerin kodlu bölümleri	Etkinleştirilmiş belgelerin kodlu bölümleri	Tüm belgelerin % kodlu bölümleri	Etkinleştirilmiş belgelerin % kodlu bölümleri
Çevre ve Ekoloji Bilgisi	Çevre ve Ekoloji Bilgisi	29	4	7,25	6,35
	Peyzaj Onarımı ve Korunması	4	1	1,00	1,59
	Doğa Koruma	6	3	1,50	4,76
Toplam		39	8	9,75	12,7
Peyzaj Tasarımı ve Planlama	Peyzaj Tasarımı ve Planlama	88	14	22,00	22,22
	Peyzaj Tasarımı	57	12	14,25	19,05
	Grafik Anlatım ve Çizim	34	7	8,50	11,11
	Peyzaj Planlama	24	3	6,00	4,76
Toplam		203	36	50,75	57,14
Bitki Materyali ve Yetiştiriciliği	Bitki Materyali ve Yetiştiriciliği	32	3	8,00	4,76
	Bitki Tanıma	28	2	7,00	3,17
	Bitkisel Tasarım	26	3	6,50	4,76
Toplam		86	8	24,50	12,69
Peyzaj Teknikleri	Peyzaj Teknikleri	36	5	9,00	7,94
	Mühendislik Bilgisi	16	3	4,00	4,76
	Malzeme Bilgisi	10	2	2,50	3,17
	Jeomorfolojik ve Klimatik Bilgiler	10	1	2,50	1,59
Toplam		72	11	18,00	17,46

Programdaki ders içeriklerine ait kelime frekans tablosu incelendiğinde en fazla tekrar edilen kelimelerin “tasarım” (%2,92), “alan” (%2,47) ve “peyzaj” (%1,97) olduğu görülür. “Çevre” kelimesi 8. “ekoloji” kelimesi 15. Sırada yer alır (Tablo 31).

Tablo 31. Ders içeriklerine ait kelime frekans tablosu

	Kelime	Frekans	%
1	tasarım	52	2,92
2	alan	44	2,47
3	peyzaj	35	1,97
4	mekan	33	1,86
5	bitki	27	1,52
6	bilgi	26	1,46
7	çalışma	25	1,41
8	çevre	24	1,35
9	proje	24	1,35
10	öğrenciler	20	1,12

Tablo 31.'in devamı

11	Kullanım	19	1,07
12	temel	19	1,07
13	koruma	17	0,96
14	uygulama	17	0,96
15	ekoloji	15	0,84

3.7.2. Anket Çalışmasına Ait Bulgular

Çalışmaya programdan 56 öğrenci katılmıştır. Çalışmada katılımcılardan çevre etiği kavramını tanımlamaları ve bu kavramın katılımcılarda çağrıştırdıkları sorgulanmıştır. 1 öğrenci soruyu yanıtlamamıştır. Verilen yanıtlar incelenerek frekans tablosu oluşturulmuştur. “Çevre” (%8,71), “doğa” (%5,92) ve “sorunları” (%4,18) en fazla tekrar eden kelimelerdir. “Canlı” kelimesi 14. sırada yer alır (Tablo 32).

Tablo 32. Çevre etiği kavramı ve çağrıştırdıklarına dair frekans tablosu

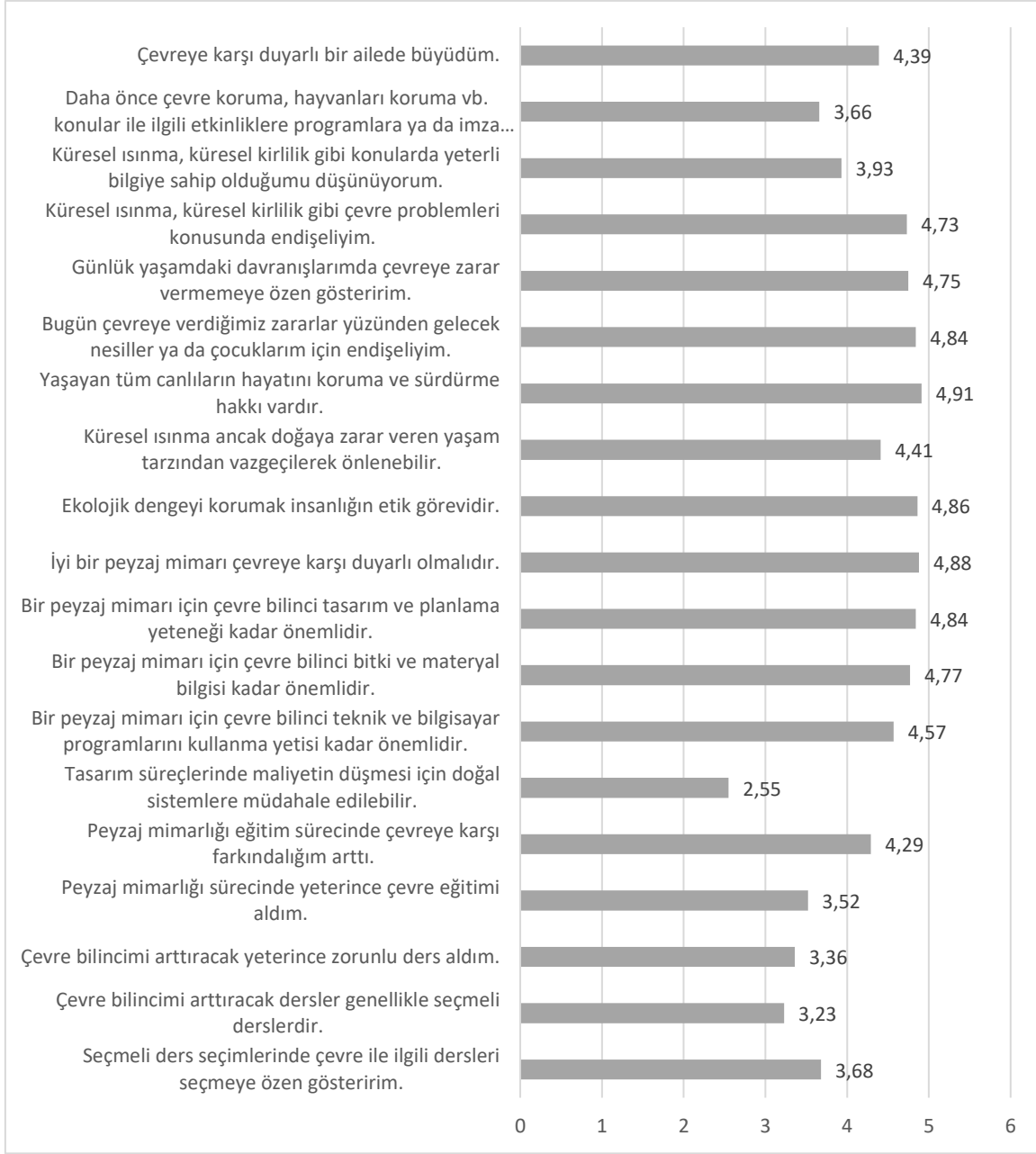
	Kelime	Frekans	%
1	çevre	25	8,71
2	doğa	17	5,92
3	sorunları	12	4,18
4	yaşam	11	3,83
5	çözüm	10	3,48
6	düzen	9	3,14
7	insan	8	2,79
8	ortak	8	2,79
9	saygı	8	2,79
10	bilim	5	1,74
11	doğal	5	1,74
12	felsefe	5	1,74
13	etik	4	1,39
14	canlı	3	1,05
15	sorumluluk	3	1,05

Çalışmada katılımcılardan daha önceki projelerinde kullandıkları çevre etiğine dair kavram-konsept ve tasarım kararları sorgulanmıştır. 31 öğrenci soruyu yanıtlamamıştır. Verilen yanıtlar incelenerek frekans tablosu oluşturulmuştur. “doğa” (8,62), “sürdürülebilir” (%6,90) ve “çevre” (%5,17) en fazla tekrar eden kelimelerdir. “Ekonomik” kelimesinin ilk 15 kelime arasında bulunduğu tek programdır (Tablo 33).

Tablo 33. Katılımcıların daha önceki projelerinde çevre etiğine dair kullandıkları kavram-konsept ve tasarım kararlarına dair frekans tablosu

	Kelime	Frekans	%
1	doğa	10	8,62
2	sürdürülebilir	8	6,90
3	çevre	6	5,17
4	ihtiyaç	5	4,31
5	enerji	4	3,45
6	kullanıcı	4	3,45
7	alan	3	2,59
8	ekonomik	3	2,59
9	koruma	3	2,59
10	bitki	2	1,72
11	geçmiş	2	1,72
12	gelecek	2	1,72
13	gölü	2	1,72
14	ihmal	2	1,72
15	yeşil	2	1,72

“Tasarım sürecinde maliyetin düşmesi için doğal sistemlere müdahale edilebilir.” İfadesi ortalama 2,55 puanla en az katılım olduğu ifade olurken, ortalama 4,91 puanla “Yaşayan tüm canlıların hayatını koruma ve sürdürme hakkı vardır.” en çok katılımın olduğu ifade olmuştur (Şekil 23).

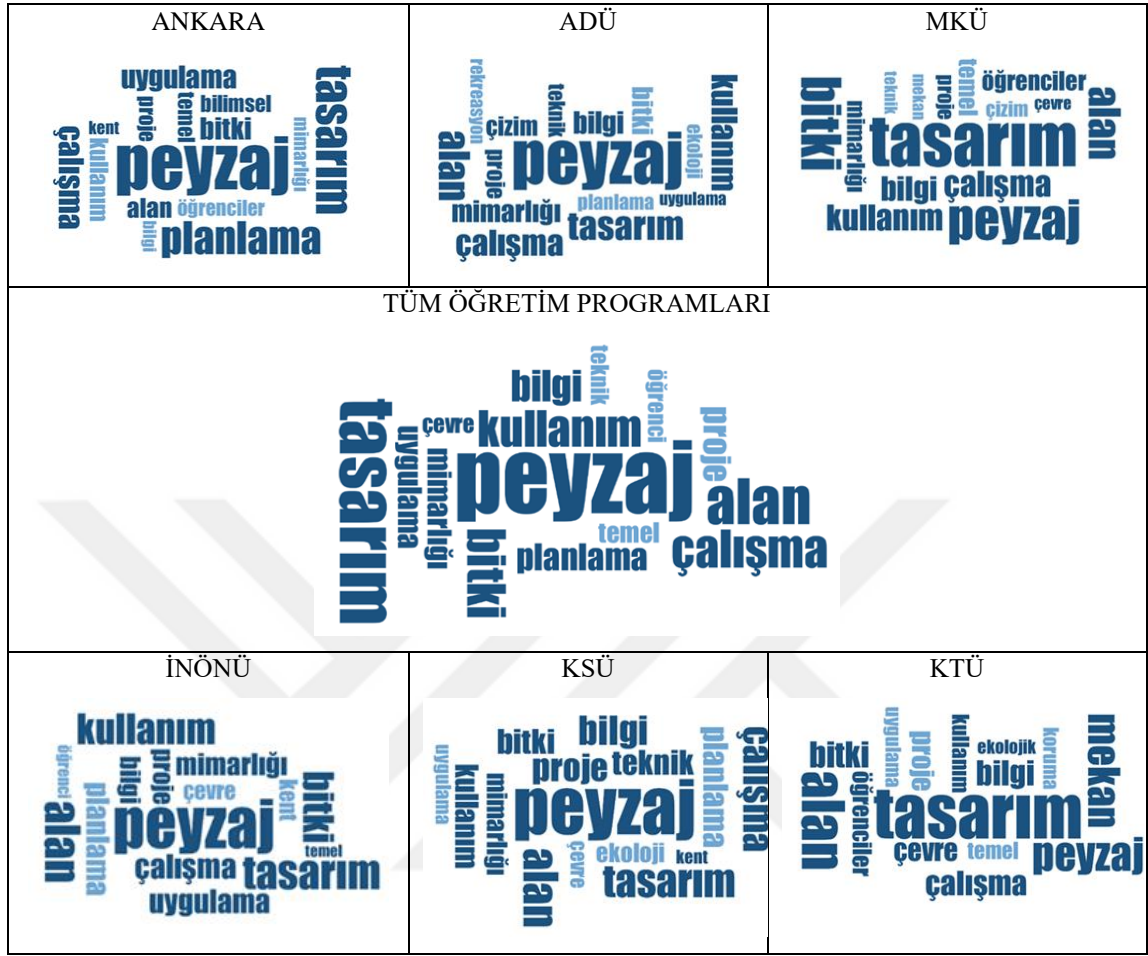

Şekil 23. Katılımcıların verilen ifadelere Likert tutum ölçeğinde katılım düzeyi grafiği

3.8. Peyzaj Mimarlığı Eğitim Programları Müfredatlarına Ait Bulgular

Yapılan içerik analizinde peyzaj mimarlığı eğitiminde kullanılan temel başlıklar yani kodlar belirlenmiş ve bu kodlar öğretim programlarına ait ders içeriklerine işlenmiştir. İşlenen kodlar sayesinde eğitim programlarında peyzaj mimarlığı ve çevre etiğine dair kavramlar ve bu kavramların birbirleri ile ilişkileri belirlenmiştir.

Tablo 34. Peyzaj Mimarlığı öğretim programlarına ait içeriklere ait kelime bulutları

Tablo 35. Üniversite ve kelimelere ait çapraz tablo

Kelime		Üniversite						Toplam
		ANKARA	ADÜ	MKÜ	İNÖNÜ	KSÜ	KTÜ	
Peyzaj		78	94	48	82	74	35	411
Tasarım		54	47	61	58	43	52	315
Alan		27	53	37	60	45	44	266
Çalışma		35	42	30	41	38	25	211
Kullanım		25	42	30	51	28	19	195
Bitki		31	31	48	52	0	27	189
Bilgi		17	35	27	34	37	26	176
Uygulama		32	16	0	39	17	17	121
Planlama		47	22	0	38	31	0	138
Proje		22	26	18	33	35	24	158
Mimarlığı		20	34	20	36	24	0	134
Çevre		0	0	14	30	18	24	86
Öğrenciler		21	0	21	21	0	20	83

Tablo 35.'in devamı

Kelime	Temel	22	0	21	20	0	19	82
	Teknik	0	23	14	0	31	0	68
	Ekoloji	0	21	0	0	22	15	58
	Mekan	0	0	14	0	0	33	47
	Çizim	0	29	17	0	0	0	46
	Kent	0	0	0	29	15	0	44
	Bilimsel	22	0	0	0	0	0	22
	Rekreasyon	0	20	0	0	0	0	20
	Kent	17	0	0	0	0	0	17
	Koruma	0	0	0	0	0	17	17
Toplam		470	535	420	624	458	397	2904

Elde edilen kelime frekanslarına yapılan ki-kare analizi sonucunda üniversiteler ve ders içeriklerinde en çok tekrar edilen kelimeler arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($\chi^2 = 1257,898$, $P=0,000$). Yani programlar ana başlıklar olarak birbirlerine benzerlikler gösterse de içeriklerde yapılan vurgularda farklılıklar vardır. İncelenen içeriklerde en çok tekrar edilen kelimenin “peyzaj” olduğu görülür. Hatay Mustafa Kemal ve Karadeniz Teknik Üniversitesi’nde ise en çok tekrar eden kelime “tasarım” kelimesidir. Çapraz tabloda toplamda 23 farklı kelime elde edildiği görülür. Çalışmanın konusu olan çevre etiği kavramı ile ilgili olabilecek kelimelere bakıldığında 12. Sırada 86 frekansla “çevre” kelimesi, 16. Sırada ise 58 frekansla “ekoloji” kelimesi görülür. “Koruma” kavramı ise sadece Karadeniz Teknik Üniversitesi’nde ilk 15 kelime arasında bulunur.

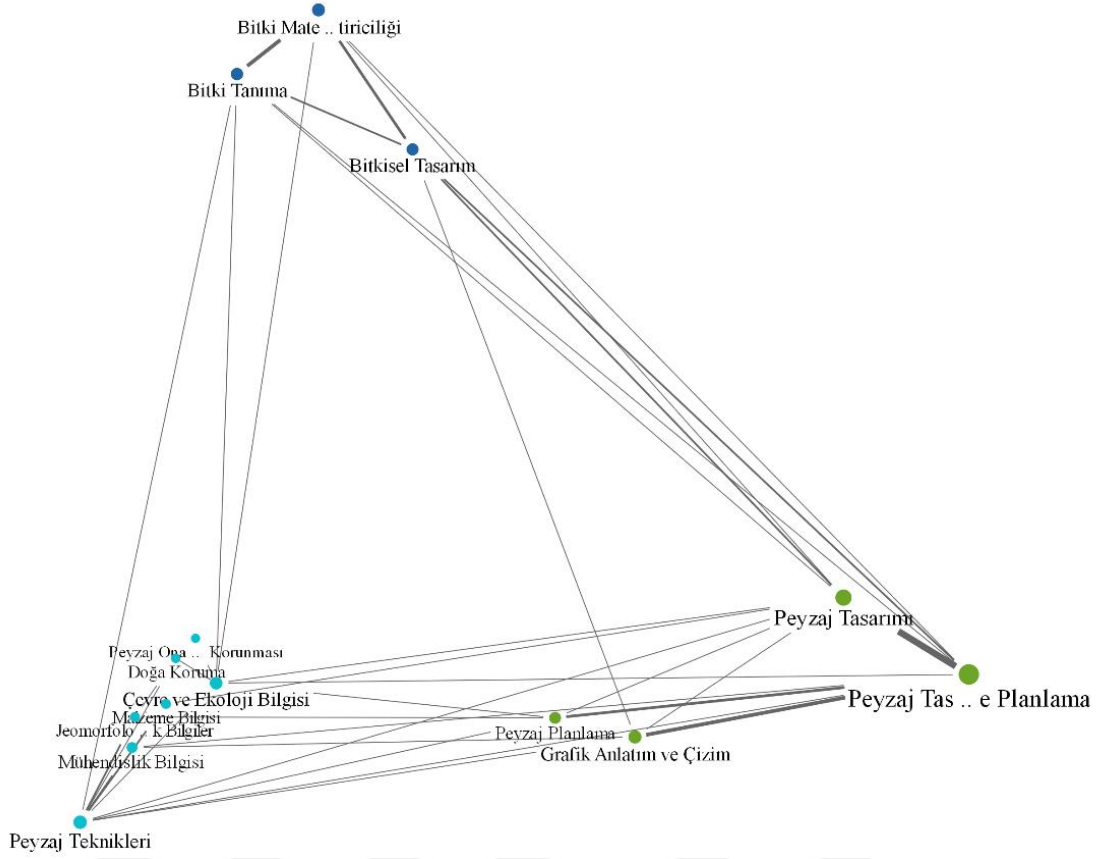
Tablo 36. Fakülte ve kelimelere ait çapraz tablo

Kelime		Fakülte			Toplam
		Ziraat Fakültesi (2 Öğretim Programı)	Mimarlık-Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi (2 Öğretim Programı)	Orman Fakültesi (2 Öğretim Programı)	
Kelime	Peyzaj	172	130	109	411
	Tasarım	101	119	95	315
	Alan	80	97	89	266
	Çalışma	77	71	63	211
	Kullanım	67	81	47	195
	Bitki	62	100	27	189
	Bilgi	52	61	63	176
	Proje	48	51	59	158
	Planlama	69	38	31	138

Tablo 36.'nın devamı

Kelime	Mimarlığı	54	56	24	134
	Uygulama	48	39	34	121
	Çevre	0	44	42	86
	Öğrenciler	21	42	20	83
	Temel	22	41	19	82
	Teknik	23	14	31	68
	Ekoloji	21	0	37	58
	Çizim	29	17	0	46
	Mekan	0	14	33	47
	Kent	0	29	15	44
	Bilimsel	22	0	0	22
	Rekreasyon	20	0	0	20
	Kent	17	0	0	17
	Koruma	0	0	17	17
	Total	1005	1044	855	2904

Elde edilen kelime frekanslarına yapılan ki-kare analizi sonucunda fakülteler ve ders içeriklerinde en çok tekrar edilen kelimeler arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($\chi^2 = 442,887$, $P=0,000$). “Tasarım” ve “Bitki” kavramı Mimarlık-Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültelerine bağlı programlarda ön plana çıkarken, “Planlama” kavramı Ziraat Fakültelerine bağlı programlarda ön plana çıkmaktadır. Çevre etiği kavramı ile bağdaştırılabilecek “çevre” kelimesinin Ziraat Fakültelerine bağlı programlarda; “ekoloji” kelimesinin ise Mimarlık-Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültelerine bağlı programlarda ilk 15 kelime arasında bulunmadığı görülür.

Şekil 24. Peyzaj mimarlığı öğretim programlarına ait kavramsal ilişkiler haritası

Yapılan içerik analizi sonucunda oluşturulan kavramsal ilişkiler haritasında (Şekil 24) “Peyzaj Teknikleri” başlığına bağlı kodlar ve “Çevre ve Ekoloji Bilgisi” başlığına bağlı kodların birbirleriyle yakın ilişkili olduğu görülür. “Peyzaj Tasarımı ve Planlama” ve “Bitki Materyali ve Yetiştiriciliği” kodlarının ise “Çevre ve Ekoloji Bilgisi” kodu ile daha az ilişkili olduğu görülür (Şekil 24). Yapılan literatür çalışmasında peyzaj mimarlığının çalışma alanının çevre olduğu ve verilen her bir kararın doğrudan ya da dolaylı olarak çevreyi ilgilendirdiği ortaya koyulmuştur. Bu bakımdan ideal bir çevre etiği eğitiminin peyzaj mimarlığı eğitiminin teknikler, materyal seçimi ve mühendislik bilgisi gibi konuların yanısıra tasarım ve planlama, bitki materyali ve tasarımı gibi konuların da bir parçası olarak öğretilmesi gerekir. Bu durumda “Çevre ve Ekoloji Bilgisi” kodunun merkezi bir konuma olması gerekir. Ancak çevresel bileşenlerin “Peyzaj Teknikleri” kodu ile diğer kodlara göre daha yakın bir konumda olduğu görülür. Bu peyzaj mimarlığı öğretiminde çevresel sorunlara yaklaşımın hala teknik yöntemlerle engellenebileceği yönündeki görüşlerin varlığını gösterir.

Tablo 37. Peyzaj mimarlığı eğitim programları ders içeriklerine ait kodlara genel bakış tablosu

Ana kod		Tüm belgelerin kodlu bölümleri	Tüm belgelerin % kodlu bölümleri
Çevre ve Ekoloji Bilgisi	Çevre ve Ekoloji Bilgisi	29	7,25
	Doğa Koruma	4	1,00
	Peyzaj Onarımı ve Korunması	6	1,50
Toplam		39	9,75
Peyzaj Tasarımı ve Planlama	Peyzaj Tasarımı ve Planlama	88	22,00
	Peyzaj Tasarımı	57	14,25
	Grafik Anlatım ve Çizim	34	8,50
	Peyzaj Planlama	24	6,00
Toplam		203	50,75
Bitki Materyali ve Yetiştiriciliği	Bitki Materyali ve Yetiştiriciliği	32	8,00
	Bitki Tanıma	28	7,00
	Bitkisel Tasarım	26	6,50
Toplam		86	24,50
Peyzaj Teknikleri	Peyzaj Teknikleri	36	9,00
	Mühendislik Bilgisi	16	4,00
	Malzeme Bilgisi	10	2,50
	Jeomorfolojik ve Klimatik Bilgiler	10	2,50
Toplam		72	18,00

Yapılan içerik analizi sonucunda öğretim programlarında öne çıkan kavramlar belirlenmiş ve bu kavramların tüm müfredata dağılımı yüzdelerle ortaya konularak kavramsal olarak en yüksek yüzdeye sahip eğitim programları belirlenmiştir. Kodlara genel bakış tablosunda “Peyzaj Tasarımı ve Planlama” kodu ve buna bağlı alt kodların tüm metindeki kodlanmış alanların %50,75’ini oluşturarak en öne çıkan kavram olduğu görülmüştür. “Bitki Materyali ve Yetiştiriciliği” kodu ise %24,50 ile ikinci sırada, “Peyzaj Teknikleri” kodu ise %18,00 ile üçüncü sırada yer almaktadır. Çalışmanın çıkış noktası olan “Çevre ve Ekoloji Bilgisi” kodu ise tüm kodların yalnızca %9,75’ini oluşturmaktadır (Tablo 37).

Tablo 38. Kodların üniversitelere göre dağılımına dair çapraz tablo

		Kod				Toplam
		Çevre ve Ekoloji Bilgisi	Peyzaj Tasarımı ve Planlama	Bitki Materyali ve Yetiştiriciliği	Peyzaj Teknikleri	
Üniversite	ANKARA	3	32	14	5	54
	ADÜ	9	30	13	9	61
	MKÜ	2	44	18	14	78
	İNÖNÜ	8	30	18	14	70
	KSÜ	9	31	15	17	72
	KTÜ	8	36	8	11	63
Toplam		39	203	86	70	398

Elde edilen verilere yapılan ki-kare analizi sonucunda üniversiteler ve ders içeriklerinde yapılan kodlamalar arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($\chi^2 = 18,988$, $P=0,214$). Yani programlardaki ana başlıkların dağılımı birbirine benzer, belirgin bir farklılaşma yoktur. Yapılan kodlamalar sonucunda belirlenen kavramlar ve bu kavramların tüm kavramlara olan oranı hesaplandığında “Çevre ve Ekoloji Bilgisi” kavramına dair bileşenler en çok Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Programında (%14,29), en az ise Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Öğretim Programında (%2,56) bulunur (Tablo 39).

Tablo 39. Peyzaj Mimarlığı Öğretim Programlarının kod dağılımlarına göre sıralanması

	Çevre ve Ekoloji Bilgisi		Peyzaj Tasarımı ve Planlama		Bitki Materyali ve Yetiştiriciliği		Peyzaj Teknikleri	
	Üniversite	%	Üniversite	%	Üniversite	%	Üniversite	%
1	ADÜ	14,29	ANKARA	59,25	ANKARA	25,93	KSÜ	23,62
2	KTÜ	12,70	KTÜ	57,14	İNÖNÜ	25,71	İNÖNÜ	20,00
3	KSÜ	12,50	MKÜ	56,41	MKÜ	23,07	MKÜ	17,95
4	İNÖNÜ	11,43	ADÜ	47,62	KSÜ	20,83	ADÜ	17,46
5	ANKARA	5,55	KSÜ	43,06	ADÜ	20,64	KTÜ	17,46
6	MKÜ	2,56	İNÖNÜ	42,86	KTÜ	12,69	ANKARA	9,25

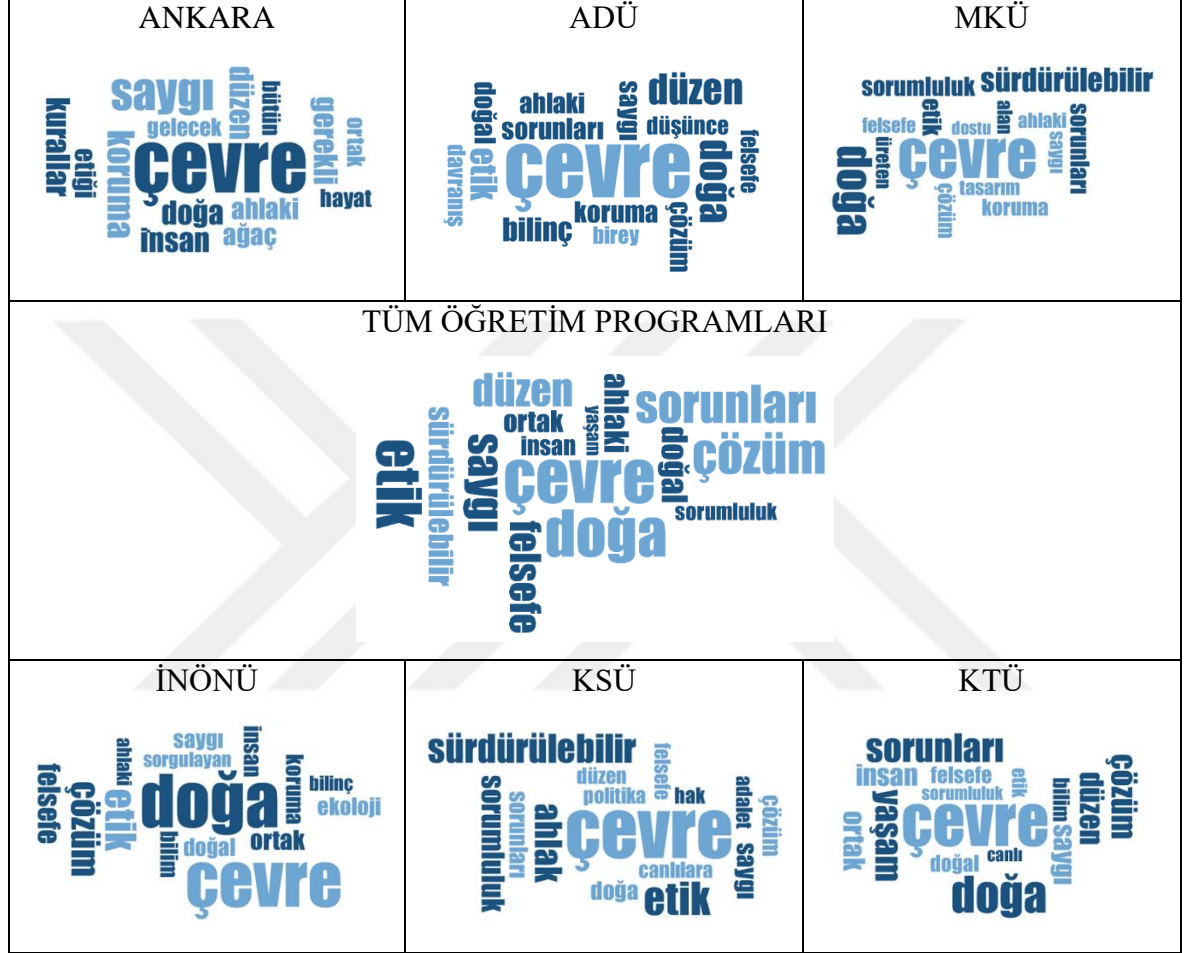
3.2. Anket Çalışmasına Ait Bulgular

3.2.1. Öğrencilerin Çevre Etiği Algılarını Ölçmeye Yönelik Sorular

Çalışmanın bu kısmında öğrencilerin çevre etiği konusundaki bilgilerini ölçmek için sorular yönlendirilmiştir. Bu sorular açık uçlu ve likert tutum ölçeğinde orulmuştur.

Çalışmada katılımcılardan çevre etiği kavramını tanımlamaları ve bu kavramın katılımcılarda çağrıştırdıkları sorgulanmıştır. 12 katılımcı (%4,5) fikir belirtmezken, 241 katılımcının (%95,5) verdiği cevaplar MAXQDA 2020 programında incelenmiştir.

Tablo 40. Çevre etiği kavramı ve çağrıştırdıklarına dair kelime bulutları

Tablo 41. Çevre etiği kavramı ve çağrıştırdıklarına dair üniversite ve kelimelere ait çapraz tablo

		Üniversite						Toplam
		ANKARA	ADÜ	MKÜ	İNÖNÜ	KSÜ	KTÜ	
Kelime	Çevre	16	33	21	20	21	25	136
	Doğa	8	13	14	20	3	17	75
	Etik	5	9	5	10	10	4	43
	Çözüm	3	6	4	9	3	10	35
	Sorunları	4	6	5	0	3	12	30
	Saygı	4	6	3	4	4	8	29
	Düzen	2	12	0	0	2	9	25
	Felsefe	2	4	3	6	2	5	22

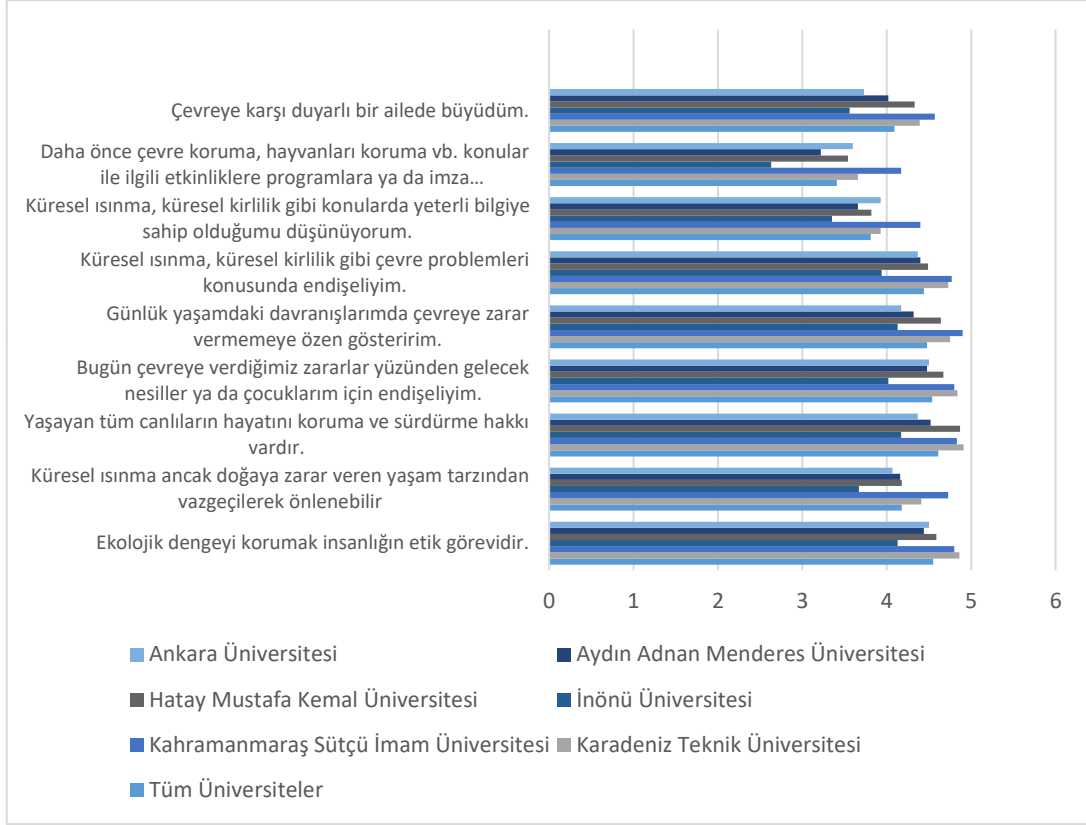
Tablo 41.'in devamı

Ahlaki	2	5	3	3	7	0	20
Doğal	3	6	0	4	0	5	18
Sürdürülebilir	2	0	8	0	8	0	18
Ortak	3	0	0	5	0	8	16
İnsan	3	0	0	4	0	8	15
Sorumluluk	2	0	5	0	5	3	15
Yaşam	4	0	0	0	0	11	15
Koruma	0	6	4	4	0	0	14
Bilinç	0	7	0	3	0	0	10
Bilim	0	0	0	4	0	5	9
Canlılar	0	0	0	0	2	3	5
Davranış	0	4	0	0	0	0	4
Düşünce	0	4	0	0	0	0	4
Ekoloji	0	0	0	4	0	0	4
Alan	0	0	3	0	0	0	3
Birey	0	3	0	0	0	0	3
Sorgulayan	0	0	0	3	0	0	3
Üreten	0	0	3	0	0	0	3
Tasarım	0	0	3	0	0	0	3
Adalet	0	0	0	0	2	0	2
Dostu	0	0	2	0	0	0	2
Politika	0	0	0	0	2	0	2
Toplam	63	124	86	103	74	133	583

Elde edilen kelime frekanslarına yapılan ki-kare analizi sonucunda üniversiteler ve öğrencilerin çevre etiği kavramı tanıma dair verdikleri yanıtlar içerisinde en çok tekrar edilen kelimeler arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($\chi^2 = 294,890$, $P=0,000$). Katılımcıların verdiği yanıtlarda “çevre” genelde ve tüm üniversitelerde en çok tekrar edilen kelimedir. Genelde en çok tekrar edilen ikinci kelime “doğa” iken Ankara Üniversitesi’nde “saygı” ve Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi’nde “etik”tir. “Canlılar” kelimesi yalnızca Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi ve Karadeniz Teknik Üniversitesinde ilk 15 kelime arasında bulunur (Tablo 41).

Yapılan anket çalışmasıyla likert tutum ölçeğinde hazırlanmış sorulardan elde edilen verilere yapılacak analizin tespit edilmesi için normallik testi yapılmıştır. Yapılan normallik testi sonucunda tüm ifadelerde dağılım düzenli olmadığı için ki-kare testi yapılmıştır.

Çalışma boyunca 9 adet ifade verilmiş ve katılımcıların bu ifadelere Likert tutum ölçeğinde katılımları sorgulanmıştır. Yapılan çapraz tablolarda 1. Kesinlikle katılmıyorum, 2. Katılmıyorum, 3. Fikrim Yok, 4. Katılıyorum ve 5. Kesinlikle katılıyorum ifadelerini belirtir.

Şekil 25. Katılımcıların verilen ifadelere Likert tutum ölçeğinde katılım düzeyi grafiği

- Çevreye karşı duyarlı bir ailede büyüdüm.

Yapılan ki-kare analizi sonucunda katılımcıların bulunduğu üniversite ile çevreye karşıya duyarlı bir ailede büyüdüklerine dair katılım düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($\chi^2 = 32,140$, $P=0,013$). Tüm katılımcıların yetiştiği aileden aldığı çevre eğitimi birbirine yakındır.

- Daha önce çevre koruma, hayvanları koruma vb. konular ile ilgili etkinliklere programlara ya da imza kampanyalarına katıldım.

Tablo 42. Üniversite ve Daha önce çevre koruma, hayvanları koruma vb. konular ile ilgili etkinliklere programlara ya da imza kampanyalarına katıldım ifadesine ait çapraz tablo

		Katılım					Toplam
		1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	
Üniversite	ANKARA	2	5	4	11	8	30
	ADÜ	3	16	7	15	10	51
	MKÜ	3	7	5	14	10	39
	İNÖNÜ	6	22	9	6	5	48
	KSÜ	0	3	3	10	14	30
	KTÜ	2	10	8	21	15	56
Toplam		16	63	36	77	62	254

Yapılan ki-kare analizi sonucunda katılımcıların bulunduğu üniversite ile daha önce çevre koruma, hayvanları koruma vb. konular ile ilgili etkinliklere programlara ya da imza kampanyalarına katıldıklarına dair katılım düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($\chi^2 = 37,581$, $p=0,05$). İnönü Üniversitesi'nde katılımcıların %12,5'i kesinlikle katılmıyorum ve %45,8'i katılmıyorum yanıtını vererek katılım düzeyinin en düşük olduğu üniversite olmuştur. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi'ndeki katılımcıların %33,3'ü katılıyorum, %46,7'si ise kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir ve katılımın en yüksek olduğu üniversite olmuştur (Tablo 42).

- Küresel ısınma, küresel kirlilik gibi konularda yeterli bilgiye sahip olduğumu düşünüyorum.

Yapılan ki-kare analizi sonucunda katılımcıların bulunduğu üniversite ile küresel ısınma, küresel kirlilik gibi konularda yeterli bilgiye sahip olduklarını düşündüklerine dair katılım düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($\chi^2 = 33,478$, $P=0,015$).

- Küresel ısınma, küresel kirlilik gibi çevre problemleri konusunda endişeliyim.

Yapılan ki-kare analizi sonucunda katılımcıların bulunduğu üniversite ile çevre problemleri konusunda endişe duyduklarına dair katılım düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($\chi^2 = 25,144$ $P=0,066$).

Yapılan ki-kare analizi sonucunda katılımcıların cinsiyeti ile çevre problemleri konusunda endişe duyduklarına dair katılım düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki tespit

edilmiştir ($\chi^2 = 19,386$, $P=0,000$). Kadın katılımcılar (%73,5) erkek kullanıcılara göre (%49,3) çevre problemlerine karşı daha çok endişe duymaktadır (Ek-3).

Yapılan ki-kare analizi sonucunda katılımcıların not ortalamaları ile çevre problemleri konusunda endişe duyduklarına dair katılım düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($\chi^2 = 31,985$ $P=0,009$). Not ortalaması 90-100 arasında olan öğrenciler (%93,3) not ortalaması 50-60 arasında olan öğrencilere göre (%50,0) çevre problemlerine karşı daha çok endişe duymaktadır (Ek-4).

- Günlük yaşamdaki davranışlarımda çevreye zarar vermemeye özen gösteririm.

Tablo 43. Üniversite ve Günlük yaşamdaki davranışlarımda çevreye zarar vermemeye özen gösteririm ifadesine ait çapraz tablo

		Katılım					Toplam
		1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	
Üniversite	ANKARA	3	0	3	7	17	30
	ADÜ	3	1	0	19	28	51
	MKÜ	0	1	0	11	27	39
	İNÖNÜ	9	1	0	3	35	48
	KSÜ	0	0	0	3	27	30
	KTÜ	0	0	0	14	42	56
Toplam		15	3	3	57	176	254

Yapılan ki-kare analizi sonucunda katılımcıların bulunduğu üniversite ile günlük yaşamda çevreye zarar vermemeye özen göstermelerine dair katılım düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($\chi^2 = 48,324$, $P=0,000$). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi en fazla katılımcının (%90,0), Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi ise en az katılımcının (%54,9) oransal olarak çevreye zarar vermemeye önem gösterdiğini belirttiği üniversitedir. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi en yüksek çevresel bileşene sahip öğretim programıdır. Bu sebeple öğrencilerin günlük yaşamlarında daha duyarlı davranmaları beklenir ancak üniversiteden katılım sağlayan öğrencilerin günlük yaşamlarında çevreye zarar vermeme konusunda ortalamanın altında katılım göstermişlerdir (Tablo 43).

- Bugün çevreye verdiğimiz zararlar yüzünden gelecek nesiller ya da çocuklarım için endişeliyim.

Tablo 44. Üniversite ve Bugün çevreye verdiğimiz zararlar yüzünden gelecek nesiller ya da çocuklarımız için endişeliyim ifadesine ait çapraz tablo

		Katılım				Toplam
		1,00	2,00	4,00	5,00	
Üniversite	ANKARA	2	0	7	21	30
	ADÜ	3	1	11	36	51
	MKÜ	0	0	13	26	39
	İNÖNÜ	9	2	5	32	48
	KSÜ	0	0	6	24	30
	KTÜ	0	0	9	47	56
Toplam		14	3	51	186	254

Yapılan ki-kare analizi sonucunda katılımcıların bulunduğu üniversite ile bugün çevreye verilen zararlar nedeniyle gelecek nesiller ya da çocukları için endişe duymalarına dair katılım düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($\chi^2 = 28,647$, $P=0,002$). Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi ve Karadeniz Teknik Üniversitesi'nden katılım sağlayan öğrencilerin hiçbiri çevreye verilen zararlar yüzünden gelecek nesiller için endişe duyuyorum ifadesini olumsuz yönde katılım bildirmemiştir. Ankara Üniversitesi'nden 2 (%6,7), Aydın Adnan Menderes Üniversitesi'nden 3 (%5,9) ve İnönü Üniversitesi'nden 9 (%18,8) katılım sağlayan öğrenciler ise bu ifadeye kesinlikle katılmadıklarını belirtmiştir (Tablo 44).

- Yaşayan tüm canlıların hayatını koruma ve sürdürme hakkı vardır.

Tablo 45. Üniversite ve Yaşayan tüm canlıların hayatını koruma ve sürdürme hakkı vardır. ifadesine ait çapraz tablo

		Katılım					Toplam
		1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	
Üniversite	ANKARA	2	0	0	11	17	30
	ADÜ	3	1	0	9	38	51
	MKÜ	0	0	0	5	34	39
	İNÖNÜ	8	2	0	2	36	48
	KSÜ	0	0	0	5	25	30
	KTÜ	0	0	1	3	52	56
Toplam		13	3	1	35	202	254

Yapılan ki-kare analizi sonucunda katılımcıların bulunduğu üniversite ile yaşayan tüm canlıların hayatını koruma ve sürdürme hakkı olduğunu düşünmelerine dair katılım düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($\chi^2 = 43,507$, $P=0,000$). Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi ve Karadeniz Teknik Üniversitesi'nden katılım sağlayan öğrencilerin hiçbiri yaşayan tüm canlıların hayatını koruma ve sürdürme hakkı olduğu ifadesine olumsuz yönde katılım bildirmemiştir. Ankara Üniversitesi'nden 2 (%6,7), Aydın Adnan Menderes Üniversitesi'nden 3 (%5,9) ve İnönü Üniversitesi'nden 8 (%16,7) katılımcı ise bu ifadeye kesinlikle katılmadıklarını belirtmiştir (Tablo 45).

- Küresel ısınma ancak doğaya zarar veren yaşam tarzından vazgeçilerek önlenabilir.

Tablo 46. Üniversite ve Küresel ısınma ancak doğaya zarar veren yaşam tarzından vazgeçilerek önlenabilir ifadesine ait çapraz tablo

		Katılım					Toplam
		1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	
Üniversite	ANKARA	2	0	4	12	12	30
	ADÜ	3	2	3	19	24	51
	MKÜ	1	2	5	12	19	39
	İNÖNÜ	9	5	2	9	23	48
	KSÜ	0	0	0	8	22	30
	KTÜ	1	0	1	27	27	56
Toplam		16	9	15	87	127	254

Yapılan ki-kare analizi sonucunda katılımcıların bulunduğu üniversite ile küresel ısınmanın ancak doğaya zarar veren yaşam tarzından vazgeçilerek önlenileceğini düşünmelerine dair katılım düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($\chi^2 = 39,927$, $P=0,001$). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi'nden hiçbir öğrenci küresel ısınmanın ancak çevreye zarar veren yaşam tarzından vazgeçilerek önlenileceği ifadesine olumsuz yönde katılım belirtmemiştir. “Kesinlikle katılmıyorum” ifadesini tercih eden öğrenci İnönü Üniversitesi'nden (%18,8) katılım sağlamıştır (Tablo 46).

- Ekolojik dengeyi korumak insanlığın etik görevidir.

Tablo 47. Üniversite ve Ekolojik dengeyi korumak insanlığın etik görevidir ifadesine ait çapraz tablo

		Katılım					Toplam
		1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	
Üniversite	ANKARA	2	0	0	7	21	30
	ADÜ	4	1	1	8	37	51
	MKÜ	0	2	2	6	29	39
	İNÖNÜ	8	2	0	4	34	48
	KSÜ	0	0	0	6	24	30
	KTÜ	0	0	2	4	50	56
Toplam		14	5	5	35	195	254

Yapılan ki-kare analizi sonucunda katılımcıların bulunduğu üniversite ile ekolojik dengeyi korumanın insanlığın etik görevi olduğunu düşüncelerine dair katılım düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($\chi^2 = 30,810$, $P=0,008$). Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi ve Karadeniz Teknik Üniversitesi'nden ekolojik dengeyi korumanın insanlığın etik görevi olduğu ifadesine olumsuz yönde katılım bildirmemiştir. Ankara Üniversitesi'nden 2 (%6,7), Aydın Adnan Menderes Üniversitesi'nden 4 (%7,8) ve İnönü Üniversitesi'nden 8 (%16,7) katılımcı ise bu ifadeye kesinlikle katılmadıklarını belirtmiştir (Tablo 47).

3.2.2. Öğrencilerin Aldıkları Çevre Etiği Eğitiminin Yeterliliği ve Peyzaj Mimarlığı Mesleğinde Çevre Etiğinin Önemi Hakkındaki Algılarını Ölçmeye Yönelik Sorular

Katılımcılardan "estetik", "maliyet", "yerellik", "çevre dostu tasarım", "erişilebilir tasarım", "kullanıcı isteklerinin karşılanması" kavramlarını peyzaj tasarımı projelerindeki önemlerine göre sıralamaları istenmiştir. Yaptıkları sıralamalarda tüm üniversitelerde ve genelde 1. Sırada "çevre dostu" kavramı 139 kere tekrar edilerek en az önemli bulunan kavram olmuştur. 5. Sırada ise "maliyet" kavramı 112 kere genelde tekrar edilerek en önemsiz olarak nitelendirilmiştir, yalnızca Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi'nde "yerellik" kavramı 5. sırada yer almaktadır. "Kullanıcı isteklerinin karşılanması" kavramı 156 tekrar ile sıralamaya en az dahil edilen kavram olmuştur (Tablo 48).

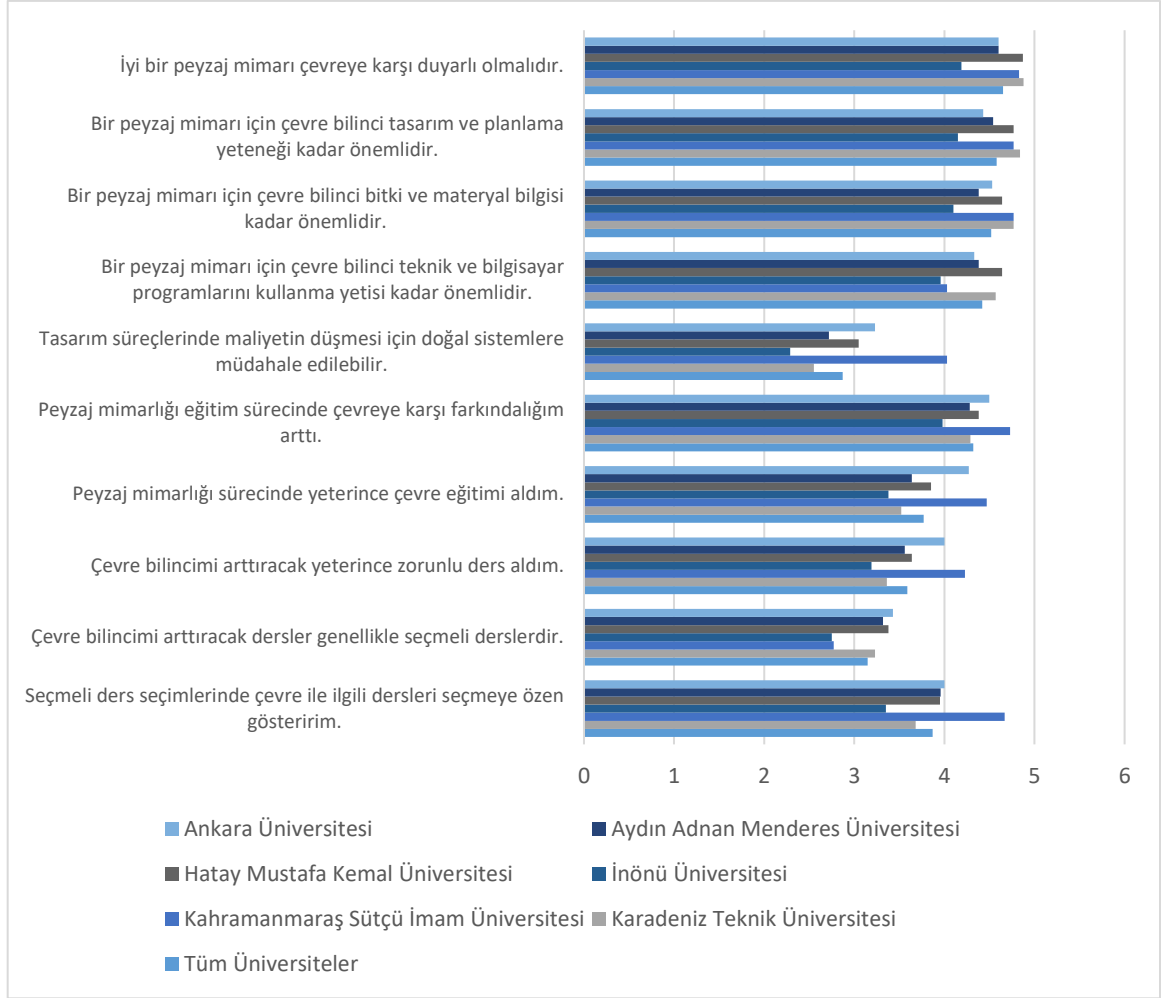
Tablo 48. Katılımcıların peyzaj tasarımı projelerindeki tercihlerinin önem sırası

	Kavram	1	2	3	4	5	Toplam
Ankara Üniversitesi	Estetik	6	2	3	8	6	25
	Maliyet	0	1	5	8	11	25
	Yerellik	1	4	8	6	6	25
	Çevre Dostu Tasarım	12	13	2	4	0	31
	Erişilebilir Tasarım	10	8	3	2	0	23
	Kullanıcı İsteklerinin Karşılanması	1	1	8	1	2	13
	Toplam	30	29	29	29	25	
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	Estetik	2	10	9	20	10	51
	Maliyet	1	3	6	10	18	38
	Yerellik	1	7	9	3	11	31
	Çevre Dostu Tasarım	27	12	4	4	2	49
	Erişilebilir Tasarım	14	11	6	10	5	46
	Kullanıcı İsteklerinin Karşılanması	5	7	16	3	4	35
	Toplam	50	50	50	50	50	
Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi	Estetik	6	7	14	7	3	37
	Maliyet	2	6	8	5	12	33
	Yerellik	0	2	6	9	16	33
	Çevre Dostu Tasarım	25	4	1	6	1	37
	Erişilebilir Tasarım	4	14	6	6	3	33
	Kullanıcı İsteklerinin Karşılanması	0	4	2	4	2	12
	Toplam	37	37	37	37	37	
İnönü Üniversitesi	Estetik	7	1	11	17	6	42
	Maliyet	0	3	3	1	28	35
	Yerellik	0	7	11	13	7	38
	Çevre Dostu Tasarım	35	10	1	1	0	47
	Erişilebilir Tasarım	1	14	8	11	2	36
	Kullanıcı İsteklerinin Karşılanması	5	11	12	3	2	33
	Toplam	48	46	46	46	45	
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	Estetik	2	4	5	9	4	24
	Maliyet	1	2	3	4	14	24
	Yerellik	1	1	5	7	5	19
	Çevre Dostu Tasarım	14	5	5	1	0	25
	Erişilebilir Tasarım	2	10	4	4	2	22
	Kullanıcı İsteklerinin Karşılanması	7	5	5	2	2	21
	Toplam	27	27	27	27	27	
Karadeniz Teknik Üniversitesi	Estetik	9	6	13	15	6	49
	Maliyet	0	5	4	10	29	48
	Yerellik	0	5	5	10	12	32
	Çevre Dostu Tasarım	26	14	6	6	3	55
	Erişilebilir Tasarım	7	15	16	10	4	52
	Kullanıcı İsteklerinin Karşılanması	14	11	12	4	1	42
	Toplam	56	56	56	55	55	
Tüm Üniversiteler	Estetik	32	30	55	76	34	227
	Maliyet	4	20	29	38	112	203
	Yerellik	3	26	44	48	57	178
	Çevre Dostu Tasarım	139	58	19	22	6	244
	Erişilebilir Tasarım	38	72	43	43	16	212
	Kullanıcı İsteklerinin Karşılanması	32	39	55	17	13	156
	Toplam	248	245	245	244	238	

Yapılan ki-kare analizi sonucunda katılımcıların bulunduğu üniversite ile yaptıkları sıralamada tercih ettikleri ilk kelime arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($\chi^2 = 71,559$, $P=0,000$). Tüm üniversitelerde katılımcıların peyzaj proje süreçlerindeki tercihleri sorgulandığında en çok tercih edilen yanıt “Çevre Dostu Tasarım” olmuştur. Oransal olarak “Çevre Dostu Tasarım” kavramı en çok İnönü Üniversitesinden katılan öğrenciler tarafından tercih edilmiştir. (Ek-2). Ancak öğrencilerin çevre etiği algılarını ölçmeye yönelik sorularda İnönü Üniversitesinden katılım sağlayan öğrencilerin çevresel farkındalıklarının diğer öğretim programlarına göre daha düşük olduğu görülmüştür.

Yapılan ki-kare analizi sonucunda katılımcıların cinsiyeti ile yaptıkları bu sıralamada kullandıkları ilk kelime arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($\chi^2 = 15,982$, $P=0,004$). Yapılan anket çalışmasında oransal olarak kadın katılımcıların “Çevre Dostu Tasarım” seçeneğini tercih ettiği görülmüştür. Bunun yanında hiçbir kadın katılımcı “Maliyet” kavramını ilk sırada kullanmamışken, 5 erkek katılımcının “Maliyet” yanıtını verdiği görülür (Ek-2). Çalışmanın önceki bölümlerinde öğrencilerin çevre etiği algılarını ölçmek için sorulan sorularda da benzer şekilde kadınların çevresel konularda daha fazla endişe taşıdıkları görülmüştür.

Çalışmaya katılan öğrencilere aldıkları çevre etiği eğitiminin yeterliği ve peyzaj mimarlığı mesleğinde çevre etiğinin önemi hakkındaki algılarını ölçmeye yönelik 10 farklı ifade verilmiş ve bu ifadeye katılımlarını Likert tutum ölçeğinde değerlendirmeleri istenmiştir. “Tasarım süreçlerinde maliyetin düşmesi için doğal sistemlere müdahale edilebilir” ifadesi ortalama 2,87 puanla en az katılımın olduğu ifadedir. “İyi bir peyzaj mimarı çevreye karşı duyarlı olmalıdır.” ortalama 4,65 puanla en çok katılımın olduğu ifade olmuştur (Şekil 26).

Şekil 26. Katılımcıların verilen ifadelere Likert tutum ölçeğinde katılım düzeyi grafiği

- İyi bir peyzaj mimarı çevreye karşı duyarlı olmalıdır

Yapılan ki-kare analizi sonucunda katılımcıların bulunduğu üniversite ile iyi bir peyzaj mimarının çevre konusunda duyarlı olması gerektiğine dair katılım düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($\chi^2 = 27,720$, $P=0,016$). Bütün katılımcılar bu konuda benzer beyanlarda bulunmuşlardır.

- Bir peyzaj mimarı için çevre bilinci tasarım ve planlama yeteneği kadar önemlidir.

Yapılan ki-kare analizi sonucunda katılımcıların bulunduğu üniversite ile bir peyzaj mimarı için çevre bilincinin tasarım ve planlama yeteneği kadar önemli olduğuna dair katılım düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($\chi^2 = 29,275$, $P=0,014$). Öğretim programlarından bağımsız olarak öğrenciler ortalamaları birbirine yakın cevaplar vermiştir.

- Bir peyzaj mimarı için çevre bilinci bitki ve materyal bilgisi kadar önemlidir.

Yapılan ki-kare analizi sonucunda katılımcıların bulunduğu üniversite ile bir peyzaj mimarı için çevre bilincinin bitki ve materyal bilgisi kadar önemli olduğuna dair katılım düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($\chi^2 = 28,255$, $P=0,021$).

- Bir peyzaj mimarı için çevre bilinci teknik ve bilgisayar programlarını kullanma yetisi kadar önemlidir.

Yapılan ki-kare analizi sonucunda katılımcıların bulunduğu üniversite ile bir peyzaj mimarı için çevre bilincinin teknik ve bilgisayar programlarını kullanma yetisi kadar önemli olduğuna dair katılım düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($\chi^2 = 29,241$, $P=0,028$).

- Tasarım süreçlerinde maliyetin düşmesi için doğal sistemlere müdahale edilebilir.

Tablo 49. Üniversite ve Tasarım süreçlerinde maliyetin düşmesi için doğal sistemlere müdahale edilebilir ifadesine ait çapraz tablo

		Katılım					Toplam
		1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	
Üniversite	ANKARA	5	8	4	1	12	30
	ADÜ	15	12	7	6	11	51
	MKÜ	8	8	5	10	8	39
	İNÖNÜ	21	11	5	3	8	48
	KSÜ	2	4	1	7	16	30
	KTÜ	17	11	14	8	6	56
Toplam		68	54	36	35	61	254

Yapılan ki-kare analizi sonucunda katılımcıların bulunduğu üniversite ile tasarım süreçlerinde maliyetin düşmesi için doğal sistemlere müdahale edilebilir şeklinde düşüncelerine dair katılım düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($\chi^2 = 50,988$, $P=0,000$). İnönü Üniversitesi'nden 21 katılımcı (%43,8) "Kesinlikle katılmıyorum" şeklinde yanıt verirken, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi'nden 16 katılımcı (%53,3) "Kesinlikle katılıyorum" yanıtını vererek, tasarım süreçlerinde maliyetin düşmesi için doğal sistemlere müdahale edilebilir ifadesine katılım göstermiştir (Tablo 49).

Yapılan ki-kare analizi sonucunda katılımcıların cinsiyeti ile tasarım süreçlerinde maliyetin düşmesi için doğal sitemlere müdahale edilebilir şeklinde düşüncelerine dair katılım düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($\chi^2 = 13,655$, $P=0,008$). Tasarım süreçlerinde maliyetin düşmesi için doğal sitemlere müdahale edilebileceği ifadesine 58 kadın katılımcı (%32,0) ve 10 erkek katılımcı (%13,7) “Kesinlikle katılmıyorum” şeklinde yanıt vermiştir. Yine aynı ifadeye 42 kadın katılımcı (%23,2) ve 19 erkek katılımcı (%26,0) “Kesinlikle katılıyorum” şeklinde yanıt vermiştir (Ek-5). Kadın katılımcıların doğal sistemlere müdahale edilmesi konusunda erkek katılımcılara göre daha duyarlı olduğu sonucuna ulaşılabilir.

- Peyzaj mimarlığı eğitim sürecinde çevreye karşı farkındalığım arttı.

Yapılan ki-kare analizi sonucunda katılımcıların bulunduğu üniversite ile bir peyzaj mimarlığı eğitim süresinde çevreye karşı farkındalıklarının arttığına katılım düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($\chi^2 = 29,619$, $P=0,025$).

Yapılan ki-kare analizi sonucunda katılımcıların not ortalaması ile peyzaj mimarlığı eğitim süresinde çevreye karşı farkındalıklarının arttığına katılım düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($\chi^2 = 34,843$, $P=0,006$). Not ortalaması 90-100 aralığında olan 13 katılımcı (%86,7), peyzaj mimarlığı eğitimleri sürecinde çevreye karşı farkındalıklarının arttığı ifadesine kesinlikle katılıyorken, not ortalaması 50-60 aralığında olan sadece 2 katılımcı (%33,3) aynı cevabı vermiştir. Çapraz tablo incelendiğinde not ortalaması düştükçe öğrencilerin ifadeye olan katılımlarının azaldığı görülür (Ek-6).

- Peyzaj mimarlığı eğitim sürecinde yeterince çevre eğitimi aldım.

Tablo 50. Üniversite ve Peyzaj mimarlığı sürecinde yeterince çevre eğitimi aldım ifadesine ait çapraz tablo

		Katılım					Toplam
		1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	
Üniversite	ANKARA	0	3	3	7	17	30
	ADÜ	4	2	12	23	10	51
	MKÜ	1	1	10	18	9	39
	İNÖNÜ	5	9	9	13	12	48
	KSÜ	1	0	2	8	19	30
	KTÜ	1	10	17	15	13	56
Toplam		12	25	53	84	80	254

Yapılan ki-kare analizi sonucunda katılımcıların bulunduğu üniversite ile peyzaj mimarlığı sürecinde yeterince çevre eğitimi aldıklarına katılım düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($\chi^2 = 51,376$, $P=0,000$). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi'nden ankete katılan öğrencilerin 19'u (%63,3) peyzaj mimarlığı öğretimi sürecinde yeterince çevre eğitimi aldığı ifadesine kesinlikle katılıyorken, Aydın Adnan Menderes Üniversite'sinden katılım sağlayan öğrencilerin sadece 10'u (%19,6) aynı ifadeye kesinlikle katıldığını belirtmiştir (Tablo 50).

Yapılan ki-kare analizi sonucunda katılımcıların bulunduğu sınıf ile peyzaj mimarlığı sürecinde yeterince çevre eğitimi aldıklarına katılım düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($\chi^2 = 23,313$, $P=0,025$). 4. Sınıf öğrencisi 51 katılımcı (%41,8), 1. Sınıf öğrencisi katılımcıların ise 10'u (%19,2) aldıkları çevre eğitimini yeterli buldukları ifadesine "kesinlikle katılıyorum" şeklinde yanıt vermiştir (Ek-7). Katılımcıların eğitim süreci uzadıkça aldıkları çevre eğitimini yeterli bulma durumlarının arttığı görülür.

Yapılan ki-kare analizi sonucunda katılımcıların not ortalaması ile peyzaj mimarlığı sürecinde yeterince çevre eğitimi aldıklarına katılım düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($\chi^2 = 35,665$, $P=0,006$). Anket çalışmasına katılan 90-100 aralığında not ortalamasına sahip öğrencilerin 8'i (%53,3) yeterince çevre eğitimi aldıkları ifadesine "kesinlikle katılıyorum" şeklinde yanıt vermiştir. Diğer öğrencilerin bu ifadeye verdikleri "kesinlikle katılıyorum" yanıtları birbirine yakın oranlardadır (Ek-8). Öğrencilerin akademik başarıları arttıkça aldıkları çevre eğitimini daha yeterli buldukları görülmüştür.

- Çevre bilincimi arttıracak yeterince zorunlu ders aldım.

Tablo 51. Üniversite ve Çevre bilincimi arttıracak yeterince zorunlu ders aldım ifadesine ait çapraz tablo

		Katılım					Toplam
		1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	
Üniversite	ANKARA	0	5	4	7	14	30
	ADÜ	5	3	11	22	10	51
	MKÜ	0	6	9	17	7	39
	İNÖNÜ	7	7	12	14	8	48
	KSÜ	1	3	1	8	17	30
	KTÜ	3	11	16	15	11	56
Toplam		16	35	53	83	67	254

Yapılan ki-kare analizi sonucunda katılımcıların bulunduğu üniversite ile çevre bilinçlerini arttıracak yeterince zorunlu ders aldıklarına katılım düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($\chi^2 = 43,779$, $P=0,001$). Ankara Üniversitesi (%46,7) ve Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi (%56,7) çevre bilinçlerini arttıracak yeterince zorunlu ders aldıkları ifadesine “kesinlikle katılıyorum” yanıtının verildiği en yüksek iki üniversitedir. Diğer üniversitelerdeki katılımcıların bu ifadeye verdikleri “kesinlikle katılıyorum” yanıtları ise birbirine yakın oranlardadır (Tablo 51).

- Çevre bilincimi arttıracak dersler genellikle seçmeli derslerdir.

Tablo 52. Üniversite ve Çevre bilincimi arttıracak dersler genellikle seçmeli derslerdir ifadesine ait çapraz tablo

		Katılım					Toplam
		1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	
Üniversite	ANKARA	3	7	5	4	11	30
	ADÜ	6	7	12	17	9	51
	MKÜ	2	8	11	9	9	39
	İNÖNÜ	8	12	17	6	5	48
	KSÜ	11	5	1	6	7	30
	KTÜ	4	9	23	10	10	56
Toplam		34	48	69	52	51	254

Yapılan ki-kare analizi sonucunda katılımcıların bulunduğu üniversite ile çevre bilinçlerini arttıracak derslerin genellikle seçmeli dersler olduğuna katılım düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($\chi^2 = 45,441$, $P=0,001$). 69 katılımcı (%27,2) bu ifade için “fikrim yok” şeklinde yanıt vermiştir (Tablo 52). Katılımcılar arasında henüz seçmeli ders almayan 1. Sınıfların da bulunması bu yanıtın verilmesinde etkili olmuş olabilir.

Yapılan ki-kare analizi sonucunda katılımcıların bulunduğu sınıf ile çevre bilinçlerini arttıracak derslerin genellikle seçmeli dersler olduğuna katılım düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($\chi^2 = 26,067$, $P=0,011$). Üniversite gibi sınıflar değiştikçe de öğrenciler de en çok (%27,2) fikrim yok cevabını vermişlerdir. Seçmeli ders almayan birinci sınıf öğrencisi katılımcıların 24’ü (%46,2) bu ifadeye “Fikrim yok” şeklinde yanıt vermiştir (Ek-9).

Yapılan ki-kare analizi sonucunda katılımcıların not ortalaması ile çevre bilinçlerini arttıracak derslerin genellikle seçmeli dersler olduğuna katılım düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($\chi^2 = 37,932$, $P=0,004$). (Ek-10)

- Seçmeli ders seçimlerinde çevre ile ilgili dersleri seçmeye özen gösteririm.

Tablo 53. Üniversite ve Seçmeli ders seçimlerimde çevre ile ilgili dersleri seçmeye özen gösteririm ifadesine ait çapraz tablo

		Katılım					Toplam
		1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	
Üniversite	ANKARA	1	2	7	6	14	30
	ADÜ	2	3	3	30	13	51
	MKÜ	1	2	7	17	12	39
	İNÖNÜ	7	8	6	15	12	48
	KSÜ	0	0	1	8	21	30
	KTÜ	1	6	18	16	15	56
Toplam		12	21	42	92	87	254

Yapılan ki-kare analizi sonucunda katılımcıların bulunduğu üniversite ile seçmeli ders seçimlerinde çevre ile ilgili dersleri seçmeye özen göstermeye katılım düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($\chi^2 = 55,549$, $P=0,000$). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi'nden 21 katılımcı (%70) çevre ile ilgili seçmeli dersleri seçmeye özen gösterdiğini belirtmiştir. Aynı ifadeye İnönü Üniversitesi'nden yalnızca 12 katılımcı (%25) "kesinlikle katılıyorum" yanıtını vermiştir (Tablo 53).

Katılımcılardan daha önceki öğrenci projelerinde çevre etiğine dair kullandıkları kavramlar-konseptler ve tasarım kararlarını yazmaları istenmiştir. 171 öğrenci (%67.6) soruyu yanıtlamış, 82 öğrenci (%32,4) soruyu yanıtlamamıştır.

Tablo 54. Katılımcıların öğrenci projelerinde çevre etiğine dair kullandıkları kavram-konsept ve tasarım kararlarına ait kelime bulutları

Tablo 54.'ün devamı

TÜM ÖĞRETİM PROGRAMLARI		
İNÖNÜ	KSÜ	KTÜ

Tablo 55. Üniversite ve kelimelere ait çapraz tablo

		Kelime * Üniversite						
		Üniversite						Toplam
		ANKARA	ADÜ	MKÜ	İNÖNÜ	KSÜ	KTÜ	
Kelime	Tasarım	15	7	14	15	9	0	60
	Sürdürülebilir	4	7	22	9	4	8	54
	Çevre	5	10	5	3	9	6	38
	Alan	3	5	5	7	5	7	32
	Doğa	0	3	4	11	0	10	28
	Bitki	9	7	1	0	6	2	25
	Doğal	6	4	4	0	5	0	19
	Koruma	5	5	3	0	2	3	18
	Ekolojik	0	0	2	9	3	0	14
	Yeşil	0	5	2	2	0	2	11
	Kullanım	8	0	2	0	0	0	10
	Su	3	6	0	0	0	0	9
	Kent	0	0	0	8	0	0	8
	Dostu	0	0	3	0	3	0	6
	Engelsiz	4	2	0	0	0	0	6
	Yağmur	3	3	0	0	0	0	6
Ağaç	3	2	0	0	0	0	5	

Tablo 55.'in devamı

Enerji	0	0	0	0	1	4	5
İhtiyaç	0	0	0	0	0	5	5
İnsan	0	0	0	5	0	0	5
Proje	5	0	0	0	0	0	5
Estetik	0	0	4	0	0	0	4
Etik	0	0	0	2	2	0	4
Kullanıcı	0	0	0	0	0	4	4
Biyofili	0	0	0	3	0	0	3
Dönüşüm	0	2	0	0	1	0	3
Ekonomik	0	0	0	0	0	3	3
Geri	0	3	0	0	0	0	3
Peyzaj	0	0	0	3	0	0	3
Yaklaşım	3	0	0	0	0	0	3
Yapısal	3	0	0	0	0	0	3
Çalışma	0	0	0	2	0	0	2
Erişilebilir	0	0	2	0	0	0	2
Geçmiş	0	0	0	0	0	2	2
Gelecek	0	0	0	0	0	2	2
Gözü	0	0	0	0	0	2	2
İhmal	0	0	0	0	0	2	2
Sağlıklı	0	0	0	2	0	0	2
Şehir	0	0	0	2	0	0	2
Yenilenebilir	0	0	2	0	0	0	2
Zarar	0	0	0	0	2	0	2
Analiz	0	0	0	0	1	0	1
Devamlılık	0	0	0	0	1	0	1
Toplam	79	71	75	83	54	62	424

Elde edilen kelime frekanslarına yapılan ki-kare analizi sonucunda üniversiteler ve öğrencilerin projelerinde kullandıkları kavram, konsept ve tasarım kararlarına dair yanıtlar içerisinde en çok tekrar edilen kelimeler arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($\chi^2 = 388,654$, $P=0,000$ ya da $p < 0,01$). En çok kullanılan kavramlar 60 tekrar ile “tasarım”, 54 tekrar “ile sürdürülebilir” ve 38 tekrar ile “çevre” olmuştur. Elde edilen kelimeler arasında çevre ve çevre etiği kavramlarından bağımsız olarak “Engelsiz” ve “Erişilebilir” gibi evrensel tasarım ilkelerine bağlı kelimelerin olduğu görülür (Tablo 55). En yüksek orana sahip kelimeler arasında doğa, bitki, ekosistem, yeşil, ağaç, su yağmur gibi doğal bileşenlerin bulunduğu görülür. Bunun dışında yenilenebilir, koruma, dönüşüm ve devamlılık gibi

tasarımların özelliklerine işaret ettiği düşünölen kavramlara yer verilmiştir. Bununla birlikte yapılan literatür çalışmasında sürekli karşılaşılan, hayvanlar, canlı ve cansız sistemler vs. gibi kavramlara yer verilmediğı görölr.

4.TARTIŞMA

Artan çevre sorunları ile neredeyse tüm meslek disiplinleri, çevreye verilen zararın azaltılması ve onarılmasına yönelik fiziksel, ekolojik ve sosyal düzeyde düzenlemeler yapmaya başlamıştır. Peyzaj mimarlığı mesleği de son dönemlerdeki çalışmalarla daha sürdürülebilir ve ekolojik tasarım ve planlama yaklaşımlarını benimsemiştir ve bu yaklaşımlar öğretim sürecine eklenmiştir. Ancak eklenen kavramların yeterliği ve etkinliği konuları genel olarak ele alınmamıştır. Bu çalışma Türkiye’deki peyzaj mimarlığı öğretim programlarında çevre ve çevre etiği kavramlarına ait bileşenlerin tespit edilmesi ve bu bileşenlerin geleceğin peyzaj mimarlarının çevresel farkındalıklarının gelişimini nasıl ve ne yönde etkileyeceğini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Çevreye ait kavramların arttığı öğretim programlarında yetişen öğrencilerin çevresel farkındalık ve bilinç düzeylerinin daha yüksek olacağı varsayılmıştır. Tez çalışmasında Türkiye’de aktif olarak öğretime devam eden programlar incelenerek, çevre etiği eğitimi konusundaki güncel konum belirlenmeye çalışılmıştır. Yapılan çalışmalar ders içeriklerine ait bulgular ve anket çalışmasına ait bulgular olarak iki farklı başlık altında tartışılacaktır.

4.1. Ders İçeriklerine Ait Bulguların Tartışılması

Çalışmada resmi internet sitesi üzerinden ders içeriklerinin %100’üne ulaşılabilen öğretim programları belirlenmiş ve yapılan ankete yeterli sayıda dönüş alınan programlara ait ders içerikleri MAXQDA 2020 Pro programı aracılığıyla kodlanmıştır. Yapılan kodlamalar sonucunda öğretim programlarındaki çevre ve peyzaj mimarlığı eğitimi kavramlarının içeriklerde bulunma oranları ve bu kavramların birbirleriyle olan ilişkileri ortaya koyulmuştur. Programlara ait dersler ve ders içeriklerinin mevcut durum analizi ile incelendiği çalışmalar bulunmaktadır (Güzel, 2020) ancak bu tez çalışmasında önceki çalışmalardan farklı olarak yapılan içerik analizleri ile ders içeriklerinin barındırdığı ekolojik bileşenlere dair istatistiksel veriler elde edilmiştir.

Yapılan içerik analizlerinde belirlenen peyzaj mimarlığı öğretim programlarında bulunan zorunlu derslere ait ders içerikleri incelenmiştir. İncelemeler sonucunda kelime

frekans tabloları, kelime bulutları, kavramsal ilişkiler haritası ve kodlara genel bakış tabloları elde edilmiştir. Bu veriler peyzaj mimarlığı öğretim programlarındaki farklı bileşenlerin değerlendirileceği diğer çalışmalar için de kullanılabilir.

Elde edilen veriler incelendiğinde öğretim programlarındaki bileşenlerin program içerisindeki dağılımlarının kopuk olduğu görülmüştür. Bir çok öğretim programına ait kavramsal ilişkiler haritasında ana kodların birbirlerinden kopuk ve ilişkilerinin düşük olduğu tespit edilmiştir. İdeal bir tasarım estetik değerler, sosyal değerler ve ekolojik değerler üzerine kurgulanmalıdır (Thompson, 2002). Bu bağlamda ideal bir peyzaj mimarlığı eğitimi de öğrencilere bahsi geçen bu üç yönlü tasarım yetisini kazandıracak bir temel üzerinde; tasarım, planlama, bitki ve teknik konularındaki bilgileri birbiriyle ilişki içerisinde vermelidir ve tüm bu başlıklar ekoloji ve çevreyi temel alacak şekilde bir araya getirilmelidir. Peyzaj mimarları verdikleri her bir tasarım kararı ve kullandıkları her bir materyal ile çevreye müdahale eder ve çevre-insan ilişkisini yeniden şekillendirir (Thompson, 1998; Selanon, 2012; Güzel, 2020). İdeal bir peyzaj mimarlığının tasarım, planlama, bitki ve teknik gibi tüm mesleki edinimlerini çevre kavramı ile birlikte geliştirmesi beklenir (Thompson, 2002; Milaradova ve Ishkov, 2015). İncelenen programlar için oluşturulan kavramsal ilişkiler haritalarında çevre kavramının diğer bileşenlerle olan ilişkilerinde kopukluk olduğu görülmüştür. “Çevre ve Ekoloji Bilgisi” kavramının “Peyzaj Teknikleri” kavramı ile yakın ancak “Peyzaj Planlama ve Tasarımı” ve “Bitki Materyali ve Yetiştiriciliği” kavramından uzak bir konumda olduğu görülür. Bu durum literatür çalışması sürecinde görülen çevreye ve çevresel sorunlara teknik yöntemlerle yaklaşılmasına (Ünder, 1996) benzer olarak peyzaj mimarlığı eğitimi sürecinde de tekniğin çevre sorunlarının çözümü için bir araç olarak ele alındığı şeklinde yorumlanabilir. Üstelik bu durum ele alınan bölümlerden bazılarında ait bir durum değil genel bir durum olarak ortaya çıkmıştır. İdeal bir dağılımda çevre ve çevresel kavramların, tüm kavramlarla ilişkili ve merkezi bir konumda olması beklenir. Peyzaj mimarlığı öğretiminde etkili bir çevre etiği eğitiminin sağlanması ve çevresel bileşenlerin diğer bileşenlerle ilişkisinin net bir şekilde konumlandırılması için bu tez çalışmasının detaylı bir şekilde devam ettirilmesine gerek duyulur.

Eğitim programları içerisinde en çok tekrar eden anlamlı kelimeler incelendiğinde ise çevresel bileşenlere dair “çevre” “ekoloji” “koruma” gibi kavramların bulunduğu görülmüştür. Bu kelimeler içerisinde en çok tekrar edilen “çevre” kelimesinin peyzaj mimarlığı kapsamında çalışmanın da temelini oluşturan “ekolojik çevre” anlamının yanı sıra

mesleki diğer anlamlarla da kullanıldığı göz önünde bulundurulmalıdır. Yalnızca çevre kelimesine ait tekrarlar bu çalışma kapsamında anlamlı bir sonuç olarak değerlendirilemez. Yalnızca Karadeniz Teknik Üniversitesi ve Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi'nde “çevre” ve “ekoloji” kavramı bir arada ilk 15 kelime içerisinde bulunur. Bunun yanında doğa, doğal, canlı, sürdürülebilirlik ve dünya gibi çevresel bağlamda ele alınabilecek kelimeler en çok tekrar eden 15 kelime arasında bulunmamıştır. Bu öğretim programlarındaki çevresel yaklaşımın sığ bir ekolojik yaklaşım olduğu gösterir. Bu öğrencilerin çevre ve mesleki çalışmaları arasındaki bağlantıyı kurmalarını zorlaştırır. Ancak yapılan literatür çalışmasında insanın çevresel sorunlara ancak doğayla olan ilişkileri tam ve derin bir şekilde anlayarak ve değiştirerek çözüm üretebileceğini (Naess, 1994; Ünder,1996; Rothenberg, 2012) ortaya koyulmuştur. Bu bakımdan öğretim programlarında çevresel kavramların, sistemlerin ve varlıkların bir bütün olarak ele alınması gerekir.

Ders içeriklerinde çevresel bileşenlerin bulunması ders işlenişinde bu konuların ne kadar detaylı işlendiği konusunda net bir bilgi vermemektedir. Ders içeriğinde çevresel bileşenler bulunsun bile dersi veren öğretim üyelerinin bu konuya hakimiyeti ve yetkinliği ya da bu konudaki öğretebilme becerileri; öğrencilerin bu konuya olan ilgileri ve bu konuda lisans öğrenimleri öncesinde sahip oldukları bilgiler gibi birden fazla etmen peyzaj mimarlığı öğrencilerinin bu konuları benimsemeleri konusunda etkili olabilir. Bu sebeple öğrencilerin öğrenim sürecinde edindikleri çevre eğitimini değerlendirmek ve içerik analizi sürecinde elde edilen verileri bu verilerle karşılaştırarak daha sağlıklı sonuçlara ulaşmak için anket çalışması yapılmıştır. İlerleyen çalışmalarda öğretim üyelerinin de görüşleri alınarak bu tartışmalara bir boyut daha eklenebilir. Öğretim üyelerinin çevre etiğine dair bilgi birikimleri, bu bilgileri derslere yansıtmaya verdikleri önem, öğretim yöntemleri gibi konuların ele alınması içeriklerin öğrenciye nasıl yansıtıldığına dair daha somut bilgilere götürebilir.

4.2. Anket Çalışmasına Ait Bulguların Tartışılması

Anketin ilk bölümünde katılımcıların sahip oldukları çevresel bilinç ve farkındalık ölçülmüştür. Bu süreçte katılımcıların öğrenimlerine devam ettikleri öğretim programına bağlı olarak çevresel farkındalıklarının ve bu farkındalıkları etik bir görev olarak benimsemelerinin değiştiği görülmüştür. Peyzaj mimarlarının çalışma alanı çevredir. Çevre

ve peyzaj kavramlarının birbirinden ayrılması peyzaj mimarlarının mesleksel ve entelektüel gelişimlerini engeller (Mumcu ve Yılmaz, 2018). Bu yüzden bir peyzaj mimarının çevreyi tüm bileşenleriyle anlaması ve benimsemesi gerekir bu da ancak çevre hakkında yeterli bilgi sahibi olmasıyla sağlanabilir (Thompson,1998; Selanon, 2012; Lenzholzer ve Brown, 2013; Güzel, 2020). Yapılan içerik analizleriyle elde edilen ders içeriklerinde bulunan çevresel bileşenlerin miktarı ile öğrencilerin çevre etiği algılarının doğrusal olmadığı söylenebilir. Oransal olarak en çok çevresel bileşeni barındıran üniversitedeki katılımcılar öğrencilerin çevre etiği algılarını ölçmeye yönelik pek çok soruda tüm programlardaki katılımcılara göre ortalamanın altında katılım göstermişlerdir. Oransal olarak en az çevresel bileşenin bulunduğu üniversiteden katılım sağlayan öğrencilerse çevre etiği algılarını ölçmeye yönelik pek çok soruda ortalamanın üzerinde bir katılım göstermiştir.

Öğrencilerden çevre etiği kavramını tanımlamaları ve bu kavramın onlarda çağrıştırdığı kavramları belirtmeleri istendiğinde ise buldukları üniversitelerden bağımsız olarak anlamlı ve anlamsız tanımlamalar yapılmıştır. Örneğin bir öğrenci bu kavramı yalnızca “ağaç” olarak tarif etmiştir. Ağaç çevresel bir bileşen olarak ele alınsa bile çevre etiği kavramını tanımlamak için çok yetersiz ve yüzeysel kalır. Fakat başka bir katılımcı “Doğaya saygı duyulan, içinde barındırdığı canlı ve cansız etmenlerin korunduğu, düzenli ve sağlıklı bir döngünün olduğu, doğanın zarar görmemesi için uyulması gereken kurallardır. Koruma, Düzen, Saygı, Sevgi, Döngü” yanıtını vermiştir. Bu yanıt diğer yanıtta göre daha doğrudur ve katılımcının konu hakkında bilgi sahibi olduğunu gösterir. Benzer şekilde yapılan literatür çalışmasındaki tanımlara yakın anlamlı kapsayıcı tanımlamalar yapılırken, konudan bağımsız yanıtlar da verilmiştir. Bunun sebebi öğrencilerin konuya duydukları ilgi, ya da aldıkları seçmeli derslerle çevre hakkında daha fazla bilgi sahibi olmaları gibi pek çok etmenden kaynaklanıyor olabilir. Ancak genel olarak öğrenciler ve programlarla ilgili başka etmenler olsa bile öğrencilerin yaptıkları tanımlamaların aldıkları dersler bağlamında edindikleri çevre etiği eğitimini yansıtır ve bu da programlarda yapılan çevre ve çevre etiği tanımlamalarının yetersiz kaldığı ve zayıf olduğunun göstergesidir.

Genel olarak elde edilen kelimeler incelendiğinde ise kelimelerin literatür taramasında elde edilen kelimelere yakın olduğu görülür. Yalnızca “tasarım” ve “ekonomik kavramları çevre etiği ile doğrudan alakalı olarak sınıflandırılmayabilir. Sadece Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi ve Karadeniz Teknik Üniversitesi en çok 15 kelime arasında “canlı” kelimesinin bulundudur. Aynı zamanda bu programlar “çevre” ve “ekoloji” kelimelerinin

birlikte en çok tekrar eden kelimeler arasında bulunduğu ve içerdikleri çevresel bileşenlerin ortalamalarının diğer programlardan yüksek olduğu ders içeriklerine sahiptir. Bu iki programda bulunan öğrencilerin aldıkları çevre eğitimi sayesinde çevresel bilinçlerinin insan merkezci bir çerçeveden çıkıp daha geniş olan ekoloji merkezci bir yaklaşıma doğru ilerlediği şeklinde değerlendirilebilir.

Katılımcılardan "estetik", "maliyet", "yerellik", "çevre dostu tasarım", "erişilebilir tasarım", "kullanıcı isteklerinin karşılanması" kavramlarını peyzaj tasarımı projelerindeki önemlerine göre sıralamaları istendiğinde “Ekolojik dengeyi korumak insanlığın etik görevidir” ifadesine en az katılım gösteren katılımcıların “çevre dostu tasarım” kavramını en önemli olarak değerlendirdikleri görülmektedir. Öğrenciler ekolojik dengeyi korumayı bir sorumluluk ya da görev olarak benimsemezken, çevre dostu tasarım kavramının güncel peyzaj mimarlığı için önemli ve güncel bir konu olduğunun farkında olmaları bu şekilde yanıt vermelerindeki temel sebep olabilir. Öğrencilerin çevresel bilinçleri arttırılsa bile çevresel farkındalıkları, çevreye karşı görevlerini benimseme ve sorumluluk bilinçleri oluşmayabilir (Nazir ve Pedretti, 2016). Benzer şekilde çevre dostu tasarımın bir bileşeni olan yerellik kavramı da en az önemli görülen maddelerden olmuştur. Bu, öğrencilerin bu kavramlar hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıkları şeklinde yorumlanabilir. Bu durumda çevresel bileşenlerin programlarda kelime olarak varlığının ötesine geçip kazandırmaya çalıştıkları çevresel davranışlara ve kavramlara yönelik uygulamaların önemini ortaya koyar. Öğrencilerin bu kavramları ne kadar anladıkları ve mesleki uygulamalarında ne kadar doğru kullanabilecekleri ileride yapılacak çalışmalarda araştırma sorusu olarak ele alınabilir.

Katılımcılara aldıkları eğitimin niteliği ve yeterliği sorulduğunda beklenmedik şekilde ders içeriklerinde en çok çevresel bileşeni bulunduran öğretim programında (Aydın Adnan Menderes Üniversitesi) verilen çevre eğitimi yetersiz bulunurken, daha düşük bileşen bulunduran diğer öğretim programlarında verilen eğitim daha yeterli olarak değerlendirilmiştir.

Öğrencilerin edindikleri çevresel bilgileri yaptıkları projelerde konsept ve tasarım kararı olarak nasıl kullandıkları sorusuna gelen yanıtlar ise genel olarak tüm öğretim programlarında bu konuda eksiklikler olduğunu göstermiştir. Verilen bazı yanıtlar bu konuda üç yönlü tasarım ilkelerine uygun olarak konseptler, mekanlar ve geri dönüşümü ya da tekrar kullanımı destekleyen teknik çözümlerin üretildiğini gösterir. Bu yanıtlardan bazıları “Sürdürülebilirlik, doğallık, yereli koruma”, “Su ihtiyacının karşılanması ve

fazla su harcanmasının önlenmesi için, yağmur suyu deposu yapma fikri” şeklindedir. Genel olarak öğrencilerin “güneş enerji panelleri”, “biyolojik gölet”, “yağmur suyu ile bitki sulama” gibi mekan, donatı ya da cihaz içeren yanıtlar verdiği görülür. Bu da yapılan içerik analizinde görülen çevresel bileşenlerin teknik bileşenlerle yakın konumda bulunmasını destekler şekilde, öğrencilerin çevresel sorunlara teknik yöntemlerle çözüm aradığını gösterir. Bu öğretim programlarındaki çevresel yaklaşımın sığ bir ekolojik düzlemde olduğunu bir kez daha gösterir. Bunun yanında birden fazla katılımcının erişilebilirlikle ilgili yanıt verdiği görülmüştür. Bu veriler peyzaj mimarlığının en önemli bileşenlerinden olan çevre dostu tasarım ve erişilebilir tasarım kavramlarının bazı katılımcılar tarafından tam olarak benimsenmediğini ortaya koymuştur. Ancak yapılan literatür sürecinde alandaki öğrencilerin, ekoloji ve ekolojik yapıların fonksiyonları ve süreçleri hakkında birçok ölçekte bilgi sahibi olması, insan kültürünün doğal süreçler üzerindeki etkilerini anlamış olması yani ekolojik okuryazar olmalarının gerekliliği ortaya koyulmuştur (Dalton, 1992; Zorrilla-Pujana, Rossi, 2014; Liu vd. 2017).

Cinsiyet ve çevresel duyarlılık arasında anlamlı bir bağlantı bulunmadığını destekleyen çalışmalar (Özdemir, 2012) olduğu gibi bağlantı bulunan çalışmalar da (Şenyurt vd, 2011) mevcuttur. Ancak bu çalışmada elde edilen bazı maddelerde kadın katılımcıların erkek katılımcılara göre çevresel sorumluluk ve farkındalık konularında Şenyurt vd. (2011) çalışmasını destekler şekilde daha duyarlı olduğu görülmüştür. Benzer şekilde not ortalamaları yani öğrencilerin akademik başarı durumları arttıkça öğrencilerin çevresel algıları ve aldıkları eğitimi yeterli bulma oranlarının da arttığı görülmüştür.

Yapılan anket çalışması öncesinde yapılan içerik analizi ile birlikte değerlendirildiğinde öğretim programlarının barındırdığı ders içeriklerinin miktarının tek başına öğrencilerde çevre etiği algısı oluşturmaya yeterli olmayacağını, bunun yanında öğrencinin ilgisi, lisans eğitimi öncesinde sahip olduğu bilgiler, öğretim üyesinin konu hakkındaki yetkinliği ya da öğrenim sürecinde peyzaj bileşenleri ile çevresel bileşenlerin bir arada ve entegre şekilde anlatılması, teorik derslerin uygulamalarla desteklenmesi, derslerin zorunlu ya da seçmeli olması gibi pek çok etmen tarafından şekillenmiş olabilir.

İdeal bir peyzaj mimarlığının tasarım, planlama, bitki ve teknik gibi tüm mesleki edinimlerini çevre kavramı ile birlikte geliştirmesi beklenir (Thompson, 2002; Milaradova ve Ishkov, 2015). Peyzaj mimarları verdikleri her bir tasarım kararı ve kullandıkları her bir materyal ile çevreye müdahale eder ve çevre-insan ilişkisini yeniden şekillendirir

(Thompson, 1998; Selanon, 2012; Güzel, 2020). Bu sebeple peyzaj mimarlığı ğretimi sürecinde öğrencilerin mesleki ve günlük pratiklerinde çevreye karşı duyarlılıklarının gelişmesi beklenir. Çalışmanın temel varsayımlarından olan çevresel bileşenlerin arttırılmasının öğrencilerin çevresel farkındalığını arttıracadı varsayımı elde edilen anket sonuçları doğrultusunda karşılık bulmamıştır. Bu, verilen evre eğitiminin yeterliği ve niteliğinin ölçülmesi ya da ders içeriklerinin derslerde anlatılan bilgileri ne kadar yansıtığı konusunda yapılacak akademik çalışmalara ihtiyaç duyulduğunu gösterir.

5.SONUÇ VE ÖNERİLER

Çevre ve çevre etiği kavramları günümüzde yaşanan çevre krizi ile eğitim programlarının önemli bir kısmını etkilemiştir. Bu tez çalışması, çevre ve çevre etiği kavramlarının peyzaj mimarlığı öğretim sürecindeki varlığı ve yeterliğini ortaya çıkarmaya odaklanmıştır. Yapılan literatür çalışması sürecinde bireylerin çevreye duyarlı mesleki yaklaşım geliştirmelerinin ve çevresel okur yazar haline gelebilmelerinin ancak etkili bir çevre etiği eğitimi sayesinde sağlanabileceği saptanmıştır (Dalton, 1992; Zorrilla-Pujana, Rossi, 2014; Liu vd. 2017).

Peyzaj mimarlığı öğretim programlarında çevresel bileşenlerin artırılmasının öğrencilerin çevre etiği gelişimini de arttıracakları öngörülmüştür. Bu doğrultuda çalışmada çevre, çevre etiği ve peyzaj mimarlığı kavramları yapılan literatür çalışmaları ile incelenmiştir ve peyzaj mimarlığı eğitiminde çevre etiği kavramına ait bileşenlerin bulunmasının önemi ve gerekliliği ortaya koyulmuştur.

Yapılan içerik analizlerinde öğretim programlarında çevre etiğine dair bileşenlere ait oranların ve bu bileşenlerin diğer bileşenlerle olan ilişkilerinin farklı olduğu görülmüştür. Bu hedefler doğrultusunda incelenen programlar için çalışma süresince elde edilen veriler şunlardır:

- Öğretim programlarındaki çevresel bileşenlerin oranları birbirinden farklıdır.
- Çevresel bileşenlerin diğer bileşenlerle olan ilişkilerinin öğretim programlarında farklı olduğu ancak genel olarak “Peyzaj Teknikleri”ne dair bileşenlerle ilişkilerinin kuvvetli olduğu görülmüştür.
- Öğrencilerin buldukları öğretim programındaki çevresel bileşenlerin oranından bağımsız olarak günlük hayatlarındaki çevresel bilinçlerinin birbirine yakın olduğu görülmüştür.
- Kadın öğrencilerin erkek öğrencilere oranla çevresel farkındalıklarının daha yüksek oldukları ve proje süreçlerinde daha duyarlı bir tutum benimsedikleri tespit edilmiştir.
- Not ortalaması arttıkça öğrencilerin çevresel farkındalıkları ve aldıkları eğitimi yeterli bulma düzeyleri artmıştır.

- Öğrencilerin çevre dostu tasarımı benimsemiş ancak sürdürülebilir ve çevre dostu tasarımın önemli bir bileşeni olan yerellik kavramını proje süreçlerinde daha az öneme sahip olarak değerlendirmişlerdir.
- İncelenen öğretim programlarına ait ders içeriklerinde bulunan çevresel bileşenlerin miktarı öğrencilerin çevre etiği algıları üzerinde doğrudan bir etkiye sahip değildir.

Bu veriler yapılan literatür çalışması doğrultusunda değerlendirildiğinde, çalışma sürecinde incelenen öğretim programlarının çevreye karşı yaklaşımlarının peyzaj teknikleri kapsamında olduğu görülür bu da çevre sorunlarına teknik yöntemlerle yaklaşıldığının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Bu sığ yaklaşım öğretim programlarındaki yaklaşımın hala insanmerkezci (antroposentrik) olduğunu gösterir. Oysa geleceğin peyzaj mimarlarının çevreye karşı duyarlı ürünler ortaya koyabilmesi, öğrenim süreçleri boyunca ekoloji merkezci ve daha derin bir çevre yaklaşımıyla yetiştirilmeleri sayesinde başarılabilir .

Çalışma başlangıcında çevresel bileşenlerin miktarı arttıkça öğrencilerin çevre etiği algılarının da artacağı temel varsayım olarak belirlenmiştir. Ancak çalışma sürecinde incelenen öğretim programında çevresel bileşenlerin miktarının tek başına öğrencilerin çevre algılarını arttırmaya yeterli olmadığı görülmüştür. Öğrencilerin çevre etiği konusundaki algılarının artması için gerekli öğretim ve uygulama tekniklerinin neler olduğu yapılacak diğer akademik araştırmalarla ortaya koyulabilir.

Çalışmada öğrencilerin çevresel bilinç sahibi oldukları ve çevresel kaygı taşıdıkları ancak çevresel sorumluluk yönünde eksikler olduğu görülmüştür. Bu öğrencilerin çevresel görev bilincini yalnızca kavramlar üzerinden ve teorik olarak edinemeyeceklerini göstermektedir. Tam ve doğru kazanılmış bir çevre etiği eğitimi için uygulamalar ve alternatif öğretim yöntemlerinin önemini ortaya koymaktadır. Bu uygulamaların ve öğretim yöntemlerinin belirlenmesi başka bir çalışmanın konusudur.

Eğitimciler program kullanabilen, teknik konularda iyi ve alanında istihdam edilebilecek elemanlar yetiştirme kaygısı içerisinde. Ancak öğrencilere bu eğitimin yanı sıra, dönemin etik ve sosyal problemlerini anlayacak ve çözüm üretebilecek, düşünceli, sorumluluk sahibi ve üretken bireyler yetiştirecek eğitim de verilmelidir. Öğrenme sürecinde, küresel ısınma, kirlilik ve bunlar gibi pek çok çevre probleminin beraberinde getireceği sosyal problemleri analiz etme yeteneği kazanmalıdır (Thompson, 2002;

Miloradova ve Ishkov, 2015). Bu doğrultuda ve elde edilen bulgular değerlendirildiğinde peyzaj mimarlığı öğrencilerinin çevre etiği bilincinin artması için şu öneriler geliştirilmiştir:

- Programlarda çevre ve çevreye bağlı kavramların bir değer olarak öğretilmesi gerekmektedir. Bu sebeple öğrencilere çevreye karşı göstermeleri beklenen hassasiyetin yalnızca mesleki yaşamlarında değil günlük yaşam pratiklerinde de sürdürülmesi gerektiği benimsenmelidir. Bu doğrultuda öğrencilere çöpleri ayrıştırma, sıfır atıkla yaşama, akılcı su kullanımı ve gereksiz plastik kullanımının önlenmesi gibi karbon ayak izlerini azaltacak günlük yaşam pratikleri öğretim süreçlerinde eğitimlerle ve uygulamalarla öğretilmelidir.
- Çevresel kavramlar ve çevresel kavramların tarih içerisinde gelişimi değişimi; günümüzde çevreye karşı yaklaşımlar, çevre sorunları, çözümleri ve süreçleri öğrencilere etkili bir şekilde öğretim sürecinin başlangıcından itibaren verilmelidir.
- Çevre sadece fiziksel olarak değil sosyal, kültürel ve ekolojik açıdan çok yönlü bir sistem olarak değerlendirilmeli ve öğrencilerin gelecekteki meslek hayatlarında ve günlük pratiklerinde çevresel okur-yazar olmaları gerekmektedir. Bu doğrultuda öğrencilere doğa, ekoloji, habitat, doğal sistemler, sürdürülebilirlik, geri dönüşüm, insan-çevre etkileşimi, çevre sorunları gibi çevresel kavramlar öğretilmelidir.
- Peyzaj mimarlığı öğretim programlarında çevresel kavramlar ve dersler artırılmalı ve bu kavramların diğer kavramlarla ve derslerle olan ilişkileri kuvvetlendirilmelidir.
- Çevre etiği bileşenleri içeren derslerin seçmeli olması tüm öğrencilerin bu derslere olan erişimini engelleyecektir. Bu sebeple öğrencilerin zorunlu olarak alması gereken ve çevresel kavramların hakim olduğu dersler öğretim sürecine eklenmelidir.
- Etkili bir çevre eğitimi verebilmek için öğretim üyelerinin yeterli bir donanıma sahip olması gerekir. Bu bağlamda öğretim üyelerinin de çevre konusunda kendilerini geliştirmeleri gerekli durumlarda eğitim almaları gerekir. Bu doğrultuda yönelik meslek içi eğitimler, çalıştaylar ve uygulamalar düzenlenerek tüm peyzaj mimarlığı öğretim elemanlarının bu etkinliklere katılımı teşvik edilmelidir.
- Çevre kavramı program sürecindeki her konu başlığında ve derste ayrı bir bileşen olarak işlenmelidir bu sayede öğrencilerin öğrendikleri çevresel kavramları meslek içerisinde anlamlandırmaları ve konumlandırmaları sağlanabilir.

- Teorik bilgilere ek olarak yaptırılacak uygulamalarla ve öğrencilerin doğa ve canlıları deneyimlemesini sağlayacak gezilerle çevresel farkındalıklarının artırılması sağlanabilir.
- Proje ve stüdyo derslerinde öğrencilerin çevresel kavramları proje süreçlerine dahil etmeleri öğretim üyeleri tarafından teşvik edilmeli ve öğrenciler bu doğrultuda yönlendirilmelidir. Bu konuda teknik geziler yapılmalı, çevre konusunda uzman kişilerden edinilen bilgiler işlenerek tasarım ve planlama sürecine entegre edilmeli ve toplum, beğeni ve ekoloji temelinde gelişen üç yönlü tasarım doğrultusunda şekillenen proje ve stüdyo dersleri öğretim süreçlerine eklenmelidir.
- Peyzaj mimarlığı öğretim programları tasarım, planlama bitki ve teknik konularda kendi öğretim süreci ve yaklaşımlarını geliştirebilir. Ancak çevresel konular öğretim programlarının bireysel kararlarına bırakılmadan, programların misyon ve vizyonları farklılıklara rağmen aynı doğrultuda hareket edilmesini gerektirir. Çevresel okuryazarlığın kazandırılması ve meslek hayatlarında çevre etiği doğrultusunda kararlar veren peyzaj mimarları yetiştirmek tüm programların ortak görevi ve amacı olmalıdır.

Öğretim programlarından bağımsız olarak öğrencilerin cinsiyetlerinin ve sahip oldukları not ortalamalarının sahip oldukları çevre etiği algısı ve aldıkları çevre etiği eğitiminin yeterliği konusundaki düşüncelerini etkilediği görülmüştür. Bu verilen eğitimin öğrenciler tarafından benimsenmesinde öğrencilerin cinsiyeti, akademik başarı durumları, konuya olan ilgileri ve lisans öğretimleri öncesinde konu hakkında bilgi sahibi olmaları gibi pek çok etmen olduğunu gösterir. Bu sebeple öğrenciler ve öğretim programlarındaki bazı temel farklılıkların öğrencilerin çevre algılarına etki edebileceği sonucuna varılmıştır.

Çalışma sürecinde pandemi koşullarından dolayı çalışmanın yöntemi değişmiştir. Yüzyüze ve kontrollü bir şekilde gerçekleştirilmesi planlanan anket çalışması uzaktan yürütülmek zorunda kalmıştır. Bu da çalışmada hedeflenen en çok, orta ve az çevresel bileşeni barındıran programların tipolojisinin çıkarılmasıyla programların karşılaştırılarak incelenmesini olanaksız hale getirmiştir. Bu süreçte her programdan ankete yeterli sayıda katılım olmamıştır. Çalışma alanı bu sebeple daralmıştır ve çalışmanın daha genel ve kapsamlı sonuçlara ulaşmasını sınırlamıştır. Yapılan içerik analizinde araştırmacının öznel değerlendirmelerinin temel alınması çalışmanın başka bir zayıf yönü olarak değerlendirilebilir.

Çalışma sonucunda elde edilen veriler peyzaj mimarlığı eğitiminde etkili bir çevre etiği eğitimi verilmesi için kavramın nasıl ele alınması gerektiği yönünde yapılacak çalışmalar için bir temel oluşturmaktadır. Buna ek olarak bu çalışma peyzaj mimarlığı öğretim sürecinde;

- Öğretim programlarındaki bileşenlerin sınıflandırılması ve birbirleriyle olan ilişkilerinin ortaya koyulması,
- Öğrencilerinin çevre etiği kavramını meslek içerisinde konumlandırmaları,
- Öğrencilerin çevre etiği kavramını yaptıkları projelere yansıtabilme becerileri,
- Öğretim programlarında verilen çevre eğitiminin yeterliği,
- Öğretim üyelerinin çevre eğitimi verebilme yetkinliklerinin ölçülmesi,
- Derslerin uygulamalı, teorik, zorunlu ya da seçmeli olması ve bunun çevre eğitimi nasıl etkilediği konularında yapılacak olan çalışmalar için de bir çıkış noktası oluşturur.

6.KAYNAKLAR

- Atanur, G. S., Başkaya, F. A. T., Gültekin, P., Özdede, S. ve Bingül, M. B., 2020. Peyzaj Mimarlığı Eğitim Politikası, Peyzaj, Özel Sayı, 58-66.
- Atasoy, E., 2006. Çevre İçin Eğitim: Çocuk-Doğa Etkileşimi, Ezgi Kitapevi, Bursa, 352 s.
- Barkman, A., 2019. 'The Earth Speaks to Us All': A Critical Appreciation of Filmmaker Hayao Miyazaki's Shinto Environmental Philosophy, Christian Scholar's Review, 48, 4, 323-335.
- Barry, J., 1999. Environment and Social Theory, Roulledge, New York, 350s.
- Bassey, S, A. ve Nwoye, L., 2018. Environmental Ethics: From Philosophy to Movement, Bulletin Social-Economic and Humanitarian Research, 2, 39-45.
- Bourdeau, P., 2004. The Man–Nature Relationship And Environmental Ethics, Journal of Environmental Radioactivity, 72, 1–2, 9-15.
- Bozdemir, H., 2019. Çevre Etiği Temel İlkeleri ve Eğitimi, Çevresel Değerler ve Eğitimi, Edt. Sibel Gürbüzöglü Yalmancı, Solmaz Aydın, 1. Basım, Nobel Yayıncılık, 212s.
- Can, N., 2009. Mekanistik Evren Anlayışı ya da Hakikatin Bilgisinden Fenomenler Bilimine, Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi, 13,102-112.
- Carson, R., 1962. Sessiz Bahar, (Ç. Güler, Çev.), Palme Yayıncılık, Ankara, 368s.
- Çetin, O, B., 2005. Ekofeminizm: Kadın Doğa İlişkisi ve Ataerkillik, Sosyoekonomi, 1, 1.
- Ekşi, M., Sarı, E, N. ve Kutay, M, E., 2020. Türkiye’de Bulunan Peyzaj Mimarlığı Bölümlerinin Uluslararası Ölçekte Değerlendirilmesi, Peyzaj Araştırmaları ve Uygulamaları Dergisi, 2, 2, 73-84.
- Erdoğan Onur, B., 2013. Peyzaj Tasarım ve Yönetiminde Ekolojik Yaklaşım ve Sürdürülebilir Kent Hedefine Katkıları, İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, 2, 5, 0-0.
- Ertan, B., 2004. 2000’li Yıllarda Çevre Etiği Yaklaşımları ve Türkiye, Yönetim Bilimleri Dergisi, 1, 3, 93-108.
- Dalton, D., W., 1992. Increasing Ecological Literacy and Environmental Citizenship in Undergraduate Landscape Architecture Programmes, Landscape Review, 9, 99-102.
- Dubos, R., 1973. ‘A Theory of Earth’, Western Man and Environmental Ethics: Attitudes Towards Nature and Technology, Massachusetts : Addison-Wesley, 53-54.
- Gerçek, C., 2016. Üniversitede Öğrencilerinin Çevre Etiğine Yönelik Algıları, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 59, 1100-1107.
- Ghaznawi, A. G., 1996. Environmental Ethics: An Overview And Perspectives, Proceedings of the First International Symposium on “Environmental Ethics” Boğaziçi University Institute of Environmental Sciences and UNESCO, 1-23.

- Gökdayı, İ., 2003. Çevreciliğe Farklı Yaklaşımlar ve Derin Ekoloji Yaklaşımına Bookchin'in Eleştirisi, Türk İdare Dergisi, 75, 221-241.
- Günbayı, İ., 2019. Nitel Araştırmada Veri Analizi: Tema Analizi, Betimsel Analiz, İçerik Analizi ve Analitik Genelleme, Nirvana Sosyal Bilimler Sitesi, <http://www.nirvanasosyal.com/h-392-nitel-arastirmada-veri-analizi-tema-analizi-betimselanaliz-icerik-analizi-ve-analitik-genelleme.html> , 29 Eylül 2021.
- Güzel, Z. T., 2020. Peyzaj Mimarlığı Eğitiminin Ekolojik Boyutunun Farklı Fakülteler Çerçevesinde Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi. İ.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Güzel, Z. T. ve Kaya, M. E., 2020. Peyzaj Mimarlığı Eğitimindeki Fakülte Yaklaşımlarının Ekolojik Bilinç Kazanımına Etkisinin Değerlendirilmesi, PAUD-Peyzaj Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi, 2, 2, 61-72.
- Hafizoğlu, E., 2020. Şehir Çöplüğünden Dev Kent Parkına: Fresh Kills, <https://peyzax.com/sehir-coplugunden-dev-kent-parkina-fresh-kills/> 03 Mart 2022.
- Holloway, G., 2019. Party With Ecocentric Values Challenges the Political Orthodoxy in Tasmania, [https://dgrnewsservice.org/resistance-culture/movement-building/party-with-ecocentric-values-challenges-the-political-orthodoxy-in-tasmania/?fbclid=IwAR3MwV-kNdlHOrMzm0olhk34yqf6CWY524JOrs6A2fDnXEYLYeVP_wxdXT0%20\(PDF\)%20Ecocentrism.%20Available%20from:%20https://www.researchgate.net/publication/332138102_Ecocentrism%20\[accessed%20Aug%2004%202021\]](https://dgrnewsservice.org/resistance-culture/movement-building/party-with-ecocentric-values-challenges-the-political-orthodoxy-in-tasmania/?fbclid=IwAR3MwV-kNdlHOrMzm0olhk34yqf6CWY524JOrs6A2fDnXEYLYeVP_wxdXT0%20(PDF)%20Ecocentrism.%20Available%20from:%20https://www.researchgate.net/publication/332138102_Ecocentrism%20[accessed%20Aug%2004%202021]), 4 Ağustos 2021.
- Johnson Oliver A., 1965. Ethics Selection from Classical and Contemporary Writers. New York: Holt, Rinehart and Winsto, 576s.
- Karaca, C., 2007. Çevre, İnsan ve Etik Çerçevesinde Çevre Sorunlarına ve Çözümlerine Yönelik Yaklaşımlar, Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi, 11, 1, 1-19.
- Kaska, E., 2012. Avrupa Peyzaj Sözleşmesi (Aps) Ve Türkiye'deki Uygulamaların İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kayaer, M., 2013. Çevre ve Etik Yaklaşımlar, Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 1, 62-76.
- Kılıç, S., 2013. Çevre Etiği, Orion Kitabevi, Ankara, 256 s.
- Kuçuradi, I., Etik ve "Etikler", 2003. TMH - Türkiye Mühendislik Haberleri, 423, 7-9.
- Leggett, J. A., 2007. Climate Change: Science and Policy Implications. CRS Report for Congress, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
- Lenzholzer, S., ve Brown, R. D., 2013. Climate-Responsive Landscape Architecture Design Education, Journal of Cleaner Production, 61, 89-99.
- Leopold, A., 1949. A Sand County Almanac, New York: Oxford, 295 s.
- Leźnicki, M., 2020. Environmental Ethics–Genesis, Development, Directions, Ruch Filozoficzny, 76, 2, 153-170.

- Liu, Q., Gong, D. ve Chen, M., 2018. Applying Virtual Reality to Study the Effects of Environmental Education on College Students' Ethics and Environmental Literacy, EURASIA Journal of Mathematics, Science and Technology Education, 14, 6, 2255-2263.
- Lynch, T. ve Wells, D., 1998. Non-anthropocentrism? A killing objection, Environmental Values, 151-163.
- McShane, K., 2009. Environmental Ethics: An Overview, Philosophy Compass, 4, 3, 407-420.
- Mehta, C.R. ve Patel, N.R., 2011. IBM exact tests. Armonk, NY: IBM Corporation.
- Meining, D. W., 1979. The Interpretation of Ordinary Landscapes: Geographical Essays, Oxford University Press, New York, 255 s.
- Miloradova, N. ve Ishkov, A., 2015. Environmental Ethics as a Social, Professional and Personal Value of the Students of Civil Engineering University, Procedia Engineering, 117, 246-251.
- Mumcu, S. ve Yılmaz, S., 2018. Anime Landscapes as a Tool for Analyzing the Human-Environment Relationship: Hayao Miyazaki Films, Arts, 7, 16.
- Murdy, W. H., 1975. Anthropocentrism: A Modern Version: Belief in the Value and Creative Potential of the Human Phenomenon is Requisite to Our Survival. Science, 187, 4182, 1168-1172.
- Naess, A., 1973. The Shallow And The Deep, Long-Range Ecology Movement. A Summary, Inquiry: An Interdisciplinary Journal Of Philosophy, 16,1-4, 95-100.
- Naess, A.,1994. "Derin Ekolojinin Temelleri", Derin Ekoloji (Der: Günseli Tamkoç), Ege Yayınları, İzmir, 126s.
- Nasibulina, A., 2015. Education for Sustainable Development and Environmental Ethics, Procedia - Social and Behavioral Sciences, 214, 1077-1082
- Nazir, J. ve Pedretti, E., 2016. Educators' Perceptions of Bringing Students to Environmental Consciousness Through Engaging Outdoor Experiences, Environmental Education Research, 22, 2, 288-304.
- Norton, B. G., 1984. Environmental Ethics And Weak Anthropocentrism, Environmental Ethics, 6, 2, 131-148.
- Oğuz, D., Çakıcı, I. ve Kavas, S., 2011. Yüksek Öğretimde Öğrencilerin Çevre Bilinci, SDÜ Orman Fakültesi Dergisi, 12, 34-39.
- Ortaçşme, V., Kınıklı, E. ve Yıldırım, E., 2014. Türkiye'deki Peyzaj Mimarlığı Bölümleri ve Eğitim-Öğretime İlişkin Mevcut Durum. Ed., V. Ortaçşme, 1. Peyzaj Mimarlığı Eğitim-Öğretim Çalıştayı 1, 35-45, Antalya.
- Ökmen, M., 2004. "Politika ve Çevre", Marın, Mehmet C. ve Uğur Yıldırım (Ed.), Çevre Sorunlarına Çağdaş Yaklaşımlar, Beta Yayınları, Yayın No: 1483, İstanbul, s. 327-368.

- Özdemir, O., 2012. The Environmentalism of University Students: Their Ethical Attitudes Toward The Environment, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 43, 373-385.
- Özhancı, E. ve Yılmaz H., 2015. Doğa Sevgisi Değeri (Doğayı Koruma ve Doğadan Yararlanma) ve Peyzaj Mimarlığı Eğitimi, Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, 12, 1, 39-45.
- Paakkari, L. ve George, S., 2018. Ethical Underpinnings for the Development of Health Literacy in Schools: Ethical Premises ('Why'), Orientations ('What') and Tone ('How'), BMC Public Health, 18,326.
- Rome, A., 2003. "Give Earth a Chance": The Environmental Movement and the Sixties, Journal of American History, 90, 2, 525-554.
- Rothenberg, D., 2012. Deep Ecology, Encyclopedia of Applied Ethics (Second Edition). Academic Press, San Diego, 738-744.
- Rubanova, E., Rubanov, V. ve Zeremskaya, Y., 2015. Bacon's Philosophical Theory of Human-nature Relations, Procedia-Social and Behavioral Sciences, 166, 655-659.
- Schweitzer, A., 1966. The Teaching of Reverence for Life, New York : Hat, Rine Hart and Winston, ss. 47-48.
- Selanon, P., 2012. Environmentalism, Environmental Ethics, and Some Linkages with Landscape Architecture, Journal of Architectural/Planning Research and Studies (JARS), 9, 2, 39-48.
- Singer, P., 1973. Animal Liberation. In Animal Rights, Palgrave Macmillan, London, 7-18.
- Stephard, K., Harraway J., Lovelock, B., Skeaff, S., Slooten, L., Strack, M., Furnari, M. ve Jovett, T., 2014. Is the environmental literacy of university students measurable?, Environmental Education Research, 20, 4, 476-495.
- Şahin, Ş., 2010. Peyzaj Ekolojisi Kavramsal Temelleri Ve Uygulama Alanları, Peyzaj Yönetimi, Todaie Yayınları, 231 s.
- Tahiroğlu, M., Yıldırım, T. ve Çetin, T., 2010, Değer Eğitimi Yöntemlerine Uygun Geliştirilen Çevre Eğitimi Etkinliğinin, İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Çevreye İlişkin Tutumlarına Etkisi, Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi, 30, 231-248.
- Taylor, P. W., 1986. Respect for Nature : A Theory Environmental Ethics, Princeton : Princeton University Press.
- Thompson, I. H., 1998. Environmental Ethics and the Development of Landscape Architectural Theory, Landscape Research, 23, 175-194.
- Thompson, I. H., 2002. Ecology, Community and Delight: A Trivalent Approach to Landscape Education, Landscape and Urban Planning, 60, 81-93.
- Thwaites, K. ve Simkins, I., 2006. Experiential Landscape: An Approach to People, Place and Space, Routhledge, New York, 256 s.
- URL-1, <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-bolum.php?b=10168> . 03 Mayıs 2021.

- URL-2, <https://www.etimolojiturkce.com/kelime/do%C4%9Fa> . 23 Haziran 2021.
- URL-3, <https://sozluk.gov.tr/?kelime=etik-d%C4%B1%C5%9F%C4%B> . 24 Aralık 2019.
- URL-4, <https://www.coe.int/en/web/landscape/home> 31 Eylül 2021.
- URL-5, <https://www.asla.org/aboutlandscapearchitecture.aspx> . 05 Mayıs 2021.
- URL-6, <https://sozluk.gov.tr/> 20 Haziran 2021.
- URL-7, <https://yokatlas.yok.gov.tr/netler-tablo.php?b=10168> . 27 Eylül 2021
- URL-8, <https://www.mfa.gov.tr/surdurulebilir-kalkinma.tr.mfa#:~:text=3%2D14%20Haziran%201992%20tarihleri,a%C3%A7%C4%B1s%C4%B1ndan%20%C3%B6nemli%20bir%20ad%C4%B1m%20olmu%C5%9Ftur>. 19 Aralık 2021.
- URL-9, https://www.peyzaj.org.tr/mevzuat/mevzuat_detay.php?kod=159 31 Eylül 2021.
- URL-10, <https://www.gsd.harvard.edu/2021/11/fostering-relationships-between-insects-and-humans-through-design/> 19 Aralık 2021.
- URL-11, <https://www.fieldoperations.net/project-details/project/freshkills-park.html> 20 Aralık 2021.
- URL-12, <https://www.osym.gov.tr/TR,1374/zorunlu-dersler-ve-ogretim-suresi.html> 30 Eylül 2021.
- URL-13, http://bbs.ankara.edu.tr/Ders_Plani.aspx?bno=1830&bot=427 14 Aralık 2020.
- URL-14, <https://akademik.adu.edu.tr/fakulte/ziraat/default.asp?brm=3953&yk=364635&s=dersler> 14 Aralık 2020.
- URL-15, ubys.bartın.edu.tr/AIS/OutcomeBasedLearning/Home/Index?id=221# 16 Aralık 2020.
- URL-16, <https://ebp.ege.edu.tr/DereceProgramlari/Detay/1/98/2693/932001#242955> 14 Aralık 2020.
- URL-17 <https://mimarlik.cu.edu.tr/lisans-peyzaj-mimarligi/> 15 Aralık 2020.
- URL-18, <https://obs.mku.edu.tr/oibs/bologna/index.aspx?lang=tr&curOp=showPac&curUnit=20&curSunit=1836#> 16 Aralık 2020
- URL-19, <https://obs.inonu.edu.tr/oibs/bologna/index.aspx?lang=tr&curOp=showPac&curUnit=22&curSunit=764#> 16 Aralık 2020.
- URL-20, <https://obs.ksu.edu.tr/oibs/BOLOGNA/index.aspx?lang=tr&curOp=showPac&curUnit=13&curSunit=1305#> 16 Aralık 2020.
- URL-21, <http://www.katalog.ktu.edu.tr/DersBilgiPaketi/semester.aspx?pid=25&lang=1&sid=10> 14 Aralık 2020.
- URL-22, <https://obs.kastamonu.edu.tr/oibs/bologna/index.aspx?lang=tr&curOp=showPac&curUnit=44&curSunit=6113#> 16 Aralık 2020.
- URL-23, <https://obs.sdu.edu.tr/Public/EctsShowProgramDetails.aspx?BolumNo=2003&BirimNo=29> 15 Aralık 2020.

- URL-24, <https://www.ibm.com/support/pages/node/420335> 28 Aralık 2021. 14 Aralık 2021.
- Uzun, O. ve Gültekin, G, P., 2010. Türkiye’de Lisansüstü Peyzaj Mimarlığı Eğitimi ve Konuları, Peyzaj Mimarlığı 4. Kongresi, Ekim, İzmir, Bildiriler Kitabı, 550-559.
- Ünder, H., 1996. Çevre Felsefesi, Doruk Yayıncılık, Ankara, 292s.
- Wilczkiewicz, M. Z., 2017. Freshkills Park (Staten Island, Ny) As An Example Of A Polluted Area’s Transformation into a Public Space, Geomatics, Landmanagement And Landscape, 2, 133-146.
- Yücel, A. S. ve Morgil, F. İ., 1998. Yüksek Öğretimde Çevre Olgusunun Araştırılması, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 14, 84-91.
- Yıldırım, Ö., 2021. Eğitim Öğretim Nedir? Eğitim Öğretim Farkı, <https://www.felsefe.gen.tr/egitim-ogretim-nedir-egitim-ogretim-farki/>, 24 Haziran 2021.
- Zorrilla-Pujana, J. ve Rossi, S., 2014. Integrating Environmental Education in Marine Protected Areas Management in Colombia, Ocean & Coastal Management, 93, 67-75.

7.EKLER

Ek 1. Çalışmada Uygulanan Anket Formu

PEYZAJ MİMARLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÇEVRE ETİĞİNE DAİR BİLEŞENLER VE ÖĞRENCİLERİN ÇEVRESEL FARKINDALIĞINA KATKILARI

Bu anket "Peyzaj Mimarlığı Eğitim Programlarında Çevre Etiğine Dair Bileşenler" isimli yüksek lisans tezi kapsamında Peyzaj Mimarlığı öğrencilerinin çevre etiği bilinci ve çevresel farkındalıklarının ölçülmesi amacıyla hazırlanmıştır. Anket cevapları bilimsel etiğe uygun şekilde ve kişisel gizlilik ihlal edilmeden değerlendirilecektir. Bu anket yaklaşık 5 dk sürecektir. Değerli vaktinizi ayırdığınız için teşekkür ederiz.

Karadeniz Teknik Üniversitesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü.
Fatma Aydın

Peyzaj Mimarlığı Eğitim Programlarında Çevre Etiğine Dair Bileşenler

Demografik Özellikler

Anketin bu bölümünde kişisel bilgileriniz alınacaktır. Bu bölümde verilen cevaplar bilimsel etiğe uygun bir şekilde ve kişisel gizlilik ihmal edilmeden değerlendirilecektir.

1. Cinsiyetiniz:

() Kadın () Erkek

2. Yaşınız:

() 18-25

() 25-35

() 35 ve üzeri

3. Öğrenim gördüğünüz üniversite:

() Ege Üniversitesi

() Ankara Üniversitesi

() Karadeniz Teknik Üniversitesi

() Aydın Adnan Menderes Üniversitesi

() Çukurova Üniversitesi

() Süleyman Demirel Üniversitesi

() İnönü Üniversitesi

() Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi

() Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi

() Kastamonu Üniversitesi

() Bartın Üniversitesi

4. Sınıfınız

() 1

() 2

() 3

() 4

5. Not ortalamanız (100'lük puan sistemine göre):

6. Herhangi bir çevre, hayvan hakları vb. sivil toplum, dernek vakıf ya da uluslararası kuruluşlara üyeliğiniz var mı? Varsa neler?

7. Çevre etiği kavramının tanımını ve sizde çağrıştırdığı kavramları bir kaç kelime ile yazınız.

Ek-1'in devamı

2. Bölüm				
8. Aşağıdaki her bir soruyu bireysel olarak katılım düzeyinize göre yanıtlayınız.				
Aşağıdaki her bir soruya, soru içerisindeki yargıya katılım düzeyinize göre yanıt veriniz.				
	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum
Çevreye karşı duyarlı bir ailede büyüdüm.				
Daha önce çevre koruma, hayvanları koruma vb. konular ile ilgili etkinliklere programlara ya da imza kampanyalarına katıldım.				
Küresel ısınma, küresel kirlilik gibi konularda yeterli bilgiye sahip olduğumu düşünüyorum.				
Küresel ısınma, küresel kirlilik gibi çevre problemleri konusunda endişeliyim.				
Günlük yaşamdaki davranışlarımda çevreye zarar vermemeye özen gösteririm.				
Bugün çevreye verdiğimiz zararlar yüzünden gelecek nesiller ya da çocuklarım için endişeliyim.				
Yaşayan tüm canlıların hayatını koruma ve sürdürme hakkı vardır.				
Küresel ısınma ancak doğaya zarar veren yaşam tarzından vazgeçilerek önlenabilir.				
Ekolojik dengeyi korumak insanlığın etik görevidir.				
Çevreye karşı duyarlı bir ailede büyüdüm.				
Daha önce çevre koruma, hayvanları koruma vb. konular ile ilgili etkinliklere programlara ya da imza kampanyalarına katıldım.				
Küresel ısınma, küresel kirlilik gibi konularda yeterli bilgiye sahip olduğumu düşünüyorum.				
Küresel ısınma, küresel kirlilik gibi çevre problemleri konusunda endişeliyim.				
Günlük yaşamdaki davranışlarımda çevreye zarar vermemeye özen gösteririm.				
Bugün çevreye verdiğimiz zararlar yüzünden gelecek nesiller ya da çocuklarım için endişeliyim.				
Yaşayan tüm canlıların hayatını koruma ve sürdürme hakkı vardır.				
Küresel ısınma ancak doğaya zarar veren yaşam tarzından vazgeçilerek önlenabilir.				
Ekolojik dengeyi korumak insanlığın etik görevidir.				
9. Sizce "çevre etiği" kavramı aşağıdaki kelimelerden hangisi ile daha çok ilişkilidir?				
()Sürdürülebilirlik				
()Çevresel farkındalık				
()Çevresel sorumluluk				
()Doğa koruma				
()Çevreye karşı ahlaki yükümlülük				
()Çevrecilik				

Ek-1'in devamı

3. Bölüm

10. Aşağıdaki sorulara, peyzaj mimarlığı eğitiminiz boyunca edindiğiniz bilgiler doğrultusunda cevap veriniz. Aşağıdaki her bir soruya, soru içerisindeki yargıya katılım düzeyinize göre yanıt veriniz.

Kesinlikle katılmıyorum Katılmıyorum Fikrim Yok Katılıyorum Kesinlikle katılıyorum

İyi bir peyzaj mimarı çevreye karşı duyarlı olmalıdır.

Bir peyzaj mimarı için çevre bilinci tasarım ve planlama yeteneği kadar önemlidir.

Bir peyzaj mimarı için çevre bilinci bitki ve materyal bilgisi kadar önemlidir.

Bir peyzaj mimarı için çevre bilinci teknik ve bilgisayar programlarını kullanma yetisi kadar önemlidir.

Tasarım süreçlerinde maliyetin düşmesi için doğal sistemlere müdahale edilebilir.

Peyzaj mimarlığı eğitim sürecinde çevreye karşı farkındalığım arttı.

Peyzaj mimarlığı sürecinde yeterince çevre eğitimi aldım.

Çevre bilincimi arttıracak yeterince zorunlu ders aldım.

Çevre bilincimi arttıracak dersler genellikle seçmeli derslerdir.

Seçmeli ders seçimlerinde çevre ile ilgili dersleri seçmeye özen gösteririm.

İyi bir peyzaj mimarı çevreye karşı duyarlı olmalıdır.

Bir peyzaj mimarı için çevre bilinci tasarım ve planlama yeteneği kadar önemlidir.

Bir peyzaj mimarı için çevre bilinci bitki ve materyal bilgisi kadar önemlidir.

Bir peyzaj mimarı için çevre bilinci teknik ve bilgisayar programlarını kullanma yetisi kadar önemlidir.

Tasarım süreçlerinde maliyetin düşmesi için doğal sistemlere müdahale edilebilir.

Peyzaj mimarlığı eğitim sürecinde çevreye karşı farkındalığım arttı.

Peyzaj mimarlığı sürecinde yeterince çevre eğitimi aldım.

Çevre bilincimi arttıracak yeterince zorunlu ders aldım.

Çevre bilincimi arttıracak dersler genellikle seçmeli derslerdir.

Seçmeli ders seçimlerinde çevre ile ilgili dersleri seçmeye özen gösteririm.

11. "Estetik", "maliyet", "yerellik", "çevre dostu tasarım", "erişilebilir tasarım", "kullanıcı isteklerinin karşılanması" kavramlarını peyzaj tasarımı projelerinizde göz önünde bulundurduğunuz önem sırasına göre sıralayınız. (1 en önemli 5 en önemsiz olacak şekilde) (örnek 1. estetik 2. maliyet 3. kullanıcı isteklerinin karşılanması)

12. Daha önceki projelerinizde çevre etiğine yönelik olarak kullandığınız kavramlar-konseptler ve tasarım kararlarınızı yazınız.

Ek-2

Cinsiyet * Sıralama								
		Sıralama						Toplam
		Estetik	Maliyet	Yerellik	Çevre Dostu Tasarım	Erişilebilir Tasarım	Kullanıcı İsteklerinin Karşılınması	
Cinsiyet	Kadın	23	0	4	100	26	24	177
	Erkek	13	5	2	41	5	5	71
Toplam		36	5	6	141	31	29	248

Ek-3

Cinsiyet * Küresel ısınma, küresel kirlilik gibi çevre problemleri konusunda endişeliyim.							
		Katılım					Toplam
		1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	
Cinsiyet	Kadın	8	1	2	37	133	181
	Erkek	5	6	2	24	36	73
Toplam		13	7	4	61	169	254

Ek-4

Cinsiyet * Küresel ısınma, küresel kirlilik gibi çevre problemleri konusunda endişeliyim.							
		Katılım					Toplam
		1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	
Not Ortalaması	90-100	1	0	0	0	14	15
	80-90	4	1	0	12	49	66
	70-80	4	3	2	23	62	94
	60-70	1	2	1	12	18	34
	50-60	3	0	0	0	3	6
	Belirsiz	0	1	1	14	23	39
Toplam		13	7	4	61	169	254

Ek-5

Cinsiyet * Tasarım süreçlerinde maliyetin düşmesi için doğal sistemlere müdahale edilebilir.							
		Katılım					Toplam
		1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	
Cinsiyet	Kadın	58	40	22	19	42	181
	Erkek	10	14	14	16	19	73
Toplam		68	54	36	35	61	254

Ek- 6

Not Ortalaması * Peyzaj mimarlığı eğitim sürecinde çevreye karşı farkındalığım arttı.							
		Katılım					Toplam
		1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	
Not Ortalama s1	90-100	1	1	0	0	13	15
	80-90	3	1	3	15	44	66
	70-80	5	2	5	25	57	94
	60-70	1	1	2	11	19	34
	50-60	3	0	0	1	2	6
	Belirsiz	0	2	8	12	17	39
Toplam		13	7	18	64	152	254

Ek- 7

Sınıf* Peyzaj mimarlığı sürecinde yeterince çevre eğitimi aldım.							
		Katılım					Toplam
		1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	
Sınıf	1	3	10	16	13	10	52
	2	0	3	6	13	7	29
	3	3	5	10	21	12	51
	4	6	7	21	37	51	122
Toplam		12	25	53	84	80	254

Ek-8

Not ortalaması* Peyzaj mimarlığı sürecinde yeterince çevre eğitimi aldım.							
		Katılım					Toplam
		1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	
Not Ortalaması	90-100	0	2	0	5	8	15
	80-90	2	10	14	20	20	66
	70-80	7	5	14	36	32	94
	60-70	1	0	10	11	12	34
	50-60	1	1	0	2	2	6
	Belirsiz	1	7	15	10	6	39
Toplam		12	25	53	84	80	254

Ek-9

Sınıf*Çevre bilincimi arttıracak dersler genellikle seçmeli derslerdir.							
		Katılım					Toplam
		1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	
Sınıf	1	8	8	24	6	6	52
	2	5	6	6	6	6	29
	3	7	6	17	15	6	51
	4	14	28	22	25	33	122
Toplam		34	48	69	52	51	254

Ek-10

Not ortalaması*Çevre bilincimi arttıracak dersler genellikle seçmeli derslerdir.							
		Katılım					Toplam
		1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	
Not Ortalaması	90-100	0	9	1	3	2	15
	80-90	15	9	19	9	14	66
	70-80	11	20	19	22	22	94
	60-70	5	3	11	9	6	34
	50-60	1	2	0	2	1	6
	Belirsiz	2	5	19	7	6	39
Toplam		34	48	69	52	51	254

ÖZGEÇMİŞ

İlk, orta ve lise eğitimini Trabzon'da tamamladıktan sonra 2013 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nde lisans eğitime başladı, 2018 yılında mezun oldu. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nde Araştırma Görevlisi olarak görev yapmaktadır. İyi derecede İngilizce bilmektedir.

